

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas
Pedagogikos katedra

**KLAIPĖDOS MIESTO TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ VADOVŲ
TAIKOMI ATRANKOS KRITERIJAI LIETUVIŲ KALBOS
PEDAGOGAMS**

Magistro baigiamasis darbas

Atliko
magistrantas(ė)

HMFŠV18 mg. stud.progr.
Milda Gusaitė

Vadovas

doc. dr. Vidimantas Raudys

Klaipėda, 2020

MAGISTRO BAIGIAMOJO DARBO LYDRAŠTIS

Milda Gusaitė

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė)

Klaipėdos miesto tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams.

(magistro baigiamojo darbo pavadinimas lietuvių kalba)

Patvirtinu, kad magistro baigiamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas magistro baigiamasis darbas ar jo dalis nebuvo panaudotas Klaipėdos universitete ir kitose aukštosiose mokyklose.

Milda Gusaitė.....

(magistro baigiamojo darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Sutinku, kad magistro baigiamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 m. Klaipėdos universiteto studijų procese.

Milda Gusaitė.....

(magistro darbo autoriaus vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....

(data)

.....

(magistro baigiamojo darbo vadovo vardas, pavardė ir parašas)

Baigiamasis darbas įregistruotas katedroje

(data)

.....

(katedros sekretorės vardas, pavardė ir parašas)

Magistro baigiamąjį darbą ginti

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

.....

(data)

.....

(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

Recenzentu(-ais) skiriu

.....

(įrašyti recenzento(u) vardą, pavardę)

.....

(data)

.....

(katedros vedėjo vardas, pavardė ir parašas)

SANTRAUKA

Gusaitė M. Klaipėdos miesto tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams. Švietimo vadybos magistro studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovas doc. dr. V. Raudys, Klaipėdos universitetas: Klaipėda, 2020 – 73p.

Šiandieninė visuomenė yra atvira emigracijai ir imigracijai, ko pasekmė, vis dažniau ugdymo(si) procese, tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje, dalyvauja kitų tautų atstovai. Tad švietimo sistema turi atitinkamai pasiruošti priimti bei suteikti galimybę asmenims įgyti išsilavinimą bei tinkamai parengti specialistus, kurie gebėtų kompetetingai ruošti tautinių mažumų atstovus. Tautinės mažumos yra neatsiejama mūsų visuomenės dalis, susijusi tiek ilgalaikiais istoriniais, tiek kultūriniais tarpusavio santykiais. Lietuva jau nuo seno yra susieta su tautinėmis mažumomis. Yra nemažai mokyklų, kuriose mokosi įvairios tautinės mažumos. Bendrojo ugdymo įstaigos taip pat yra atviros priimti mokinius iš įvairių pasaulio šalių.

Tyrimo tikslas – Išanalizuoti vadovų požiūrį į lietuvių kalbos pedagogų atrankos kriterijus tautinių mažumų mokykloje.

Tyrimo metodika. Atliktas kokybinis tyrimas. Naudotas instrumentas: pusiau strukturuotas interviu. Taikytas turinio analizės metodai. Imtį sudarė: 7 tautinių mažumų mokyklos vadovų. Kokybinis tyrimas atliktas laikantis etikos principų.

Tyrimo rezultatai.

Išvada. Magistro darbe atliktas tyrimas atskleidė, kad lietuvių kalbos pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose vadovai taiko tokius kriterijus: atsižvelgia į rekomencijas, vienas svarbesnių kriterijų - noras dirbti, gebėjimas būti mokytoju, supratingumas, kalbos mokėjimas, nors informantai minėjo, kad mokytojas galėtų dirbti ir nemokantis ar prastai mokantis, visgi vienas iš atrankos kriterijų lietuvių kalbos pedagogams yra kalbos mokėjimas, informantai išskiria, kad įdarbinant lietuvių kalbos mokytoją vadovaujasi pareigybės aprašu. Tačiau, kaip išskiriama teorinėje dalyje, kiekvienais metais mažėjantis pedagogų skaičius vadovų taikomus atrankos kriterijus mažina, nes nėra pakankamai darbuotojų.

Reikšminiai žodžiai: tautinės mažuma, kompetencija, antranka, kriterijai.

SUMMARY

Gusaitė M. Selection Criteria Applied by Heads of National Minority Schools in Klaipėda City to Lithuanian Language Teachers. Thesis of the Master's study program in Education Management. Supervisor doc. dr. V. Raudys, Klaipėda University: Klaipėda, 2020 - 73p.

Today's society is open to emigration and immigration, as a result of which, more and more often, representatives of other nations participate in the educational process, both in Lithuania and all over the world. Therefore, the education system must be adequately prepared to receive and provide opportunities for individuals to acquire education and properly train specialists who would be able to competently train representatives of national minorities. National minorities are an integral part of our society, involved in both long-term historical and cultural interrelationships. Lithuania has long been associated with national minorities. There are a number of schools in which various national minorities study. General education is also open to students from around the world.

The aim of the study: To analyze the attitude of managers to the criteria of recruitment of Lithuanian language teachers in the school of national minorities.

Methodology of investigation. A qualitative study was performed. Instrument used: semi-structured interview. Applied content analysis methods. The sample consisted of: 8 in the qualitative study of school leaders of national minorities. The research was conducted in accordance with ethical principles. Research results.

Conclusion. A study carried out in the work of the Master has revealed that the following criteria apply to the work of Lithuanian-language educators in schools of national minorities: take into account the recommendation, one of the more important criteria is the desire to work, the ability to be a teacher, understanding, language proficiency, although informants mentioned that the teacher could be ditbtimi and inept or poorly trained, however, one of the criteria for selection for Lithuanian educators is language proficiency, informants distinguish that when recruiting a Lithuanian teacher is guided by the description of the post. However, as is the case in the theoretical part, the reduction in the number of educators in the current year reduces the selection criteria used by managers because there are not enough staff.

Keywords: national minority, competence, selection, criteria.

Paveikslėlių sąrašas

pav. 1 Mokytojo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas	38
pav. 2. Mokytojo kompetencijų struktūra. Sudaryta darbo autorės naudojant Čiužas R. „Mokytojo kompetencijų nuolatinė kaita“. Vilnius: Edukologija, 2013.....	38
pav. 3. Lietuvių kalbos mokytojų rengimo Lietuvoje vertinimas.....	50
pav. 4 Kompetencijų svarba.	53

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Pedagogų kvalifikacijos įgyjimas Lietuvoje.	13
2 lentelė. Pedagogų skaičius 2014- 2019 m.	14
3 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dėstantys atskirus dalykus.	16
4 lentelė. Pradinio ugdymo programų apžvalga	17
5 lentelė. Lietuvių kalbos mokytojų studijų apžvalga	20
6 lentelė. Profesinių studijų, suteikiančių pedagogo kvalifikaciją, apžvalga	22
7 lentelė. Demografinės tyrimų imtys	43
8 lentelė. Kategorijos „profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių ypatumai“	48
9 lentelė. Tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijos vertinimas.	51
10 lentelė. Informantų siūlomi studijų dalykai.	54
11 lentelė. Kategorija „Tautinių mažumų kultūros ir papročių žinojimo svarba“	55
12 lentelė. Kategorija „Tautinių mažumų nemokantis mokytojas gali dibtį lietuvių kalbos mokytoju“ ...	56
13 lentelė. Kategorijos „Bendravaujama su tėvais ir atsižvelgiama į jų pasiūlymus“ subkategorijos ir įrodantys teiginiai	58
14 lentelė. Kategorijos „Vadovų nuomonė apie tėvų suinteresuotumą dėl vaikų lietuvių kalbos išmokimo“ analizė	59
15 lentelė. Kategorijos „Atrankos kriterijų reglamentas“ analizė.	60
16 lentelė. Tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai taikomi lietuvių kalbos pedagogams	61
17 lentelė. Kategorijos „Probleminiai lietuvių kalbos pedagogų įdarbinimo aspektai“ analizė.	63
18 lentelė. Tinkamas lietuvių kalbos skaičius mokykloje	64

TURINYS

SANTRAUKA	3
ĮVADAS	8
1. PEDAGOGŲ RENGIMAS LIETUVOJE.....	11
Pradinio ugdymo pedagogika	17
Pradinio ugdymo pedagogika ir ankstyvasis užsienio kalbos mokymas	17
Mokomojo dalyko pedagogika (Kalbų ugdymo kryptis): anglų ir kita užsienio kalba, lietuvių kalba ir literatūra, lenkų kalba ir literatūra).....	20
1.1 Pedagogų rengimo Lietuvoje bendrosios nuostatos.....	23
1.2 Lietuvių kalbos pedagogų rengimas ir kvalifikacijos kėlimo galimybės	26
2. TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ SAMPRATA LIETUVOJE IR UŽSIENYJE.....	28
2.1 Mokyklos vadovų funkcijos.....	30
2.2 Tautinių mažumų mokyklų vadovų atrankos kriterijai lietuvių kalbos mokytojams	34
3. TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ VADOVŲ ATRANKOS KRITERIJŲ TAIKYMO LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJAMS EMPIRINIS TYRIMAS.....	42
3.1.1 Tyrimo metodikos apžvalga.....	42
3.2 Tyrimo rezultatai.....	46
IŠVADOS	66
DISKUSIJA	69
LITERATŪRA	70
PRIEDAI	74

IVADAS

Temos aktualumas. Tautinės mažumos yra neatsiejama mūsų visuomenės dalis, susijusi tiek ilgalaikiais istoriniais, tiek kultūriniais tarpusavio santykiais. Lietuva jau nuo seno yra susieta su tautinėmis mažumomis. Yra nemažai mokyklų, kuriose mokosi įvairios tautinės mažumos. Bendrojo ugdymo įstaigos taip pat yra atviros priimti mokinius iš įvairių pasaulio šalių. Teisiniai aktai, švietimo įstatymai yra tam pritaikyti. Tad teisinė bei politinė situacija yra tam daugiau ar mažiau pasirengusi. Tačiau šiandieninis švietimo pasaulis susiduria su vis didesne problema – pedagogų trūkumu.

Pagrindinės nuostatos, apibrėžusios ligšiolinę tautinių mažumų mokyklos vietą Lietuvos švietimo sistemoje, išdėstytos Lietuvos Respublikos kultūros ir švietimo ministerijos 1992 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 76 patvirtintose „Tautinių mažumų mokyklų integravimosi į Lietuvos Respublikos švietimo sistemą nuostatose“, kurios išskleidžia demokratinei valstybei būdingus tautinių mažumų švietimo principus, įtvirtintus Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos švietimo koncepcijoje, Tautinių mažumų ir švietimo įstatymuose, Vaiko teisių apsaugos konvencijoje bei kituose tarptautiniuose teisės dokumentuose, reglamentuojančiuose tautinių mažumų švietimo reikalus.

Geros mokyklos koncepcijoje (2015), svarbiausiu sėkmingos mokyklos veiklos požymiu laikomas tinkamas mokyklos misijos įgyvendinimas, t. y. geri (pageidaujami, priimtini) ugdymo(si) rezultatai ir turtingos, įsimenančios, prasmingos, malonios gyvenimo mokykloje patirtys. Šiame dokumente išskirta ugdymo(si) rezultatų samprata - asmenybės branda, pasiekimai ir pažanga. Mokinio asmenybės brandą parodo jo savivoka, savivertė, vertybinis kryptingumas ir gyvenimo būdas; mokinio pasiekimai - tai jo įgytų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų visuma, o pažanga - tai per tam tikrą laiką pasiektas lygis, atsižvelgiant į mokymosi startą bei asmenines raidos galimybes, mokiniui optimalų tempą ir bendrosiose ugdymo programose numatytus reikalavimus.

Šiandieninė visuomenė yra atvira emigracijai ir imigracijai, ko pasekmė, vis dažniau ugdymo(si) procese, tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje, dalyvauja kitų tautų atstovai. Tad švietimo sistema turi atitinkamai pasiruošti priimti bei suteikti galimybę asmenims įgyti išsilavinimą.

Šiuo metu didžiausios Lietuvos tautinės mažumos yra lenkai, rusai, baltarusiai ir ukrainiečiai. Šių tautybių žmonės sudaro atitinkamai 6,6; 5,8; 1,2 ir 0,5 proc. visų šalies gyventojų. Turbūt natūralu, kad lenkų tautinė mažuma sulaukia daugiausiai dėmesio, kuomet kalbama apie tautinių mažumų padėtį šalyje. Bendrai Lietuvoje pastebimas tam tikras nesusikalbėjimas tiek tarp tautinių bendrijų, tiek politiniame lygmenyje, kuris kraštutiniais atvejais gali virsti net priešprieša, taip pat pakurstoma įvairių radikalių veikėjų ar išorės jėgų. Tai lemia ir valstybės valdymo problemas, o bendradarbiavimo kliūty

lemia mažesnę nei galimą tautinių mažumų integraciją į visuomenę. Kalbų įvairovės svarba įtvirtinta Europos pagrindinių teisių chartijos 22 straipsnyje ir Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje. 2019 m. gegužės 22 d. Europos Sąjungos Tarybos rekomendacijoje.

Temos iširtumas. Tautinės mažumos termino problema buvo ne kartą analizuota ir tarptautinių dokumentų rengėjų, ir mokslininkų, ir politikų bei teisininkų. Teisiniu aspektu nagrinėjo Alfredon (2005), Račkauskaitė (2010), Kuzborska (2012), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 31 str. 5 p., 48 str. Politiniu aspektu, tyrinėjant nacionalizmą Brubaker (1996), Vaitiekus A. (1996), Statkus (2003). Socialinis aspektas, atkreipiant dėmesį į socialinius požiūrius analizuotas Stankevičienės (2004), Swain (2005), May (2003), Dovidio ir kt., (2009), ir kitų autorių.

Taikomus kriterijus pedagogams aptaria Šleivaitė K. 2015. Didelį dėmesį pedagogų atrankai skyrė Neely (1993), kuris išskyrė 3 rūšių kriterijus, reikalingus tinkamai atrinkti pedagogus į darbo vietą: akademinis, asmeninis ir patirties. The Urban Institute (2000) teigia, kad visa pedagogų atrankos sėkmė priklauso nuo individų, kurie turi potencialą būti efektyviais mokytojais. Wilkinas ir Nwoke'as (2011) didelę reikšmę pedagogų atrankos procese skiria kandidatų išsilavinimui ir rekomendacijoms. Įsakyme dėl mokytojo profesijos kompetencijos aprašo patvirtinimo esantis „Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas“ (ŠMM, 2007) išskiria mokytojų kompetencijas į 4 sritis: 1. Bendrakultūrinė kompetencija. 2. Profesinės kompetencijos. 3. Bendrosios kompetencijos. 4. Specialiosios kompetencijos. Tuo tarpu „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos metmenys“ (ŠMM, 2012) prie bendrųjų kompetencijų išskiria papildomas: dalykinės, pedagoginės-psichologinės ir didaktinės, vadybinės organizacinės, meninės, socialinės.

Darbo problema. Tautinių mažumų mokyklos yra svarbi demokratinės visuomenės dalis, tad tinkamas valstybinės kalbos mokymas, nulemia tautinių mažumų atstovų ateities galimybes Lietuvoje.

Darbo objektas – Klaipėdos miesto tautinių mažumų mokyklų vadovų požiūris į lietuvių kalbos mokytojų atranką.

Hipotezė: Ar tautinių mažumų mokyklose lietuvių kalbos pedagogai turi turėti kitokį profesinį pasirengimą?

Darbo tikslas: Išanalizuoti vadovų požiūrį į lietuvių kalbos pedagogų antrankos kriterijus tautinių mažumų mokykloje.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti pedagogų rengimą Lietuvoje.
2. Pateikti tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos pedagogų atrankos kriterijus.

3. Išanalizuoti tautinių mažumų mokyklų Lietuvoje dokumentus susijusius su valstybinės kalbos pedagogų atranka.
4. Ištirti tautinių mažumų mokyklų vadovų požiūrį į lietuvių kalbos pedagogams taikomus atrankos kriterijus.

Darbo metodai: mokslinės literatūros, dokumentų analizė ir apibendrinimas, lygamoji analizė, metaanalizės metodas, apklausa žodžiu (interviu).

Darbo teorinės (metodologinės) nuostatos:

1. Pragmatizmo filosofija. Pragmatizmo filosofijos pradininkai amerikiečių filosofai Č. Pirsas (Peirce; 1839–1914) ir V. Džeimsas (James; 1842–1910).
B. Bitino teigimu (2006) „Pragmatizmo filosofijos požiūriu ugdymo paskirtis – išmokyti ugdytinį spręsti realias gyvenimo problemas ir, sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant tų normų, kurios galioja visuomenėje“ (179p.). Dewey J. teigia (1997), kad ugdytojas, mokydamas remdamasis patyrimu, susiduria su kur kas sunkesniu mokymo(si) procesu nei tradicinėje mokykloje. Anot autoriaus (2006), ugdymas – nuolatinis ugdytinio patirties atnaujinimas jo paties veikloje. Vadinasi, ugdymas yra ugdytinių gyvenimas, o ne jų rengimas būsimajam gyvenimui; mokykla kaip ugdymo institucija vaikui turi tapti jo gyvenimo čia ir dabar forma.
2. Humanistinės filosofijos ir ir psichologijos idėjos (A. Moslow, K. Rodgres) – Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklos savo veikla grįstama humanizmo principais ir bendražmogiškomis vertybėmis. Principai bei vertybės siejami su mokyklos personalu. Humanistiniu požiūriu, dėmesys skiriamas demokratiškai, laisvą žmogų ugdančiai mokymo(si) aplinkai. Leliūgienės (2012) teigimu, mokyklos kontekste svarbūs yra ugdytiniai, ugdytojai bei jų poreikiai ir gebėjimai. Vertinant organizacijos veiklą yra svarbu vadovautis humanistinėmis idėjomis, nes šios idėjos nurodo, kad problemų sprendimas yra sptendžiamas „čia ir dabar“, nepažeidžiant žmogaus orumo, savirealizacijos siekių, gebėjimų ir kt. Pukelio (2008) teigimu, dėmesys atkreipiamas į tai, kad kiekvienam asmeniui turi būti sudarytos sąlygos, kurios būtų tinkamos siekiant augti, tobulėti ir mokytis.

1. PEDAGOGŲ RENGIMAS LIETUVOJE

Lietuvoje mokytojo profesija yra reglamentuojama valstybės (tai nustatyta Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymu (2015), poįstatyminiais teisės aktais), mokytojai privalo turėti tam tikrą išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją. Todėl rengiant mokytojus vadovaujamosi mokytojo profesinę kvalifikaciją nustatančiais ir kitais teisės aktais.

Pedagogų rengimo tikslas – parengti kvalifikuotus pedagogus, gebančius atliepti aktualius šio meto asmens, visuomenės ir valstybės raidos poreikius, ugdyti savarankišką asmenį nuspėjamajai ateičiai, lankstų, atvirą, atsakingą, kuriantį, mokantį spręsti problemas ir prisitaikyti prie nuolat kintančių aplinkos sąlygų.

Pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jos pagrindimas (2016) išskiria pedagogų rengimo uždavinius. Koncepcijoje pažymima, kad pagrindinis uždavinys yra padėti įgyti šiuolaikinį mokslo ir kultūros lygį atitinkantį aukštąjį išsilavinimą. Taip pat, padėti išsiugdyti nuostatas ir gebėjimus kartu su mokiniais kurti ugdymo turinį, skatinantį autentišką, patirtinį, savivaldų mokymąsi. Bendradarbiavimas su mokiniais sudarant ugdymo turinį. Mokinių ir mokytojų komunikacija ir bendradarbiavimas vaidina labai svarbų vaidmenį ugdymo procese bei daro didelę įtaką vaiko ugdymo(si) pasiekimams. Mokytojų ir mokinių komunikacija, tiek verbaline, tiek neverbalinė, yra svarbus veiksnys, reikalingas mokiniams, norintiems sėkmingai ugdytis ugdymo(si) įstaigoje. Alamgir, K., Khan S. Ir kt. (2017) autorių atliktas tyrimas rodo, kad bendravimo įgūdžiai turi didelę reikšmę studentų akademinėi sėkmei. Todėl mokytojui būtina įgyti gerus bendravimo įgūdžius mokant mokinius. Bendravimas motyvuoja mokinius tobulinti sugebėjimus. Taip pat skatina studentus uoliau dirbti. Todėl labai svarbu ir būtina, kad mokytojai veiksmingai bendrautų su mokiniais. Kitas uždavinys - teikti paramą mokiniui ir šeimai, pažinus individualius mokinių poreikius, gebėjimus, jų gyvenimo socialinį ir kultūrinį kontekstą. Šis aspektas yra labai svarbus kiekvienam būsimam ir/ ar jau esamam pedagogui ir apskritai kiekvienam asmeniui. Ypatingai svarbus, tautinių mažumų mokyklose, nes tautinių mažumų atstovai yra ta visuomenės dalis, kuriai reikia ypatingo dėmesio įsitvirtinti visuomenėje. Scharf A. (2015) teigimu socialinis-emocinis mokymasis, pagarba ir saugumas yra tokie, kokie yra svarbūs kaip raštingumas ir kritinio mąstymo įgūdžiai, kai tyrinėti anti-šališkumo ugdymo programą. Tyrimas rodo, kad mokiniai turi jaustis tiek fiziškai, tiek emociškai saugūs. Taip pat svarbu mokytojui išsiugdyti nuostatą ir gebėjimą ugdymo praktiką grįsti moksliniais tyrimais. Dar vienas išskirtas uždavinys - sudaryti sąlygas asmeniui studijuoti doktorantūroje ir siekti karjeros pedagogikos mokslinių tyrimų srityje.

Pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jos pagrindime (2016), išskirtos nuostatos, kuriomis vadovaujamosi rengiant pedagogus: pedagogų rengimas turi atitikti Bolonijos strategijos direktyvas ir

suteikti pedagogui galimybes gilintis į mokslinių tyrimų sritį bei gauti kvalifikaciją, atitinkančią nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus. Viena iš nuostatų nurodo, kad kvalifikuoti pedagogai gali padėti realizuoti valstybės ir švietimo strateginiuose dokumentuose projektuojamą ateities visuomenės viziją, kurti švietimo sistemą, kuri taptų tvariu pagrindu kelti valstybės gerovę, sudarytu sąlygas ugdytis savarankiškam ir veržliam žmogui, atsakingai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį. Taip pat išskiriama, kad pedagogų rengimas turi sudaryti sąlygas būsimajam pedagogui įgyti kompetencijų – tyrėjo, mokinio pažinimo, ugdymosi sąveikos ir inovatyvaus turinio kūrėjo globalių pokyčių kontekste, ugdytinio galių puoselėtojo, mokinio patarėjo ir konsultanto, pedagoginės pagalbos teikėjo įtraukiojo ugdymo sąlygomis ar kt. Pedagogų rengimo programos, kaip išskiriama Pedagogų rengimo koncepcijos projekte ir jos pagrindime (2016), turi būti orientuotos į atvirumą visuomenės poreikiams, studijų turinio kontekstualumą, mokymosi kultūros kūrimą; pedagogų rengimo teorinės studijos tikslingai ir sistemingai derinamos su praktinių pedagogo kompetencijų ugdymusi edukacinėje praktikoje.

Lietuvoje mokytojai turi būti įgiję aukštąjį išsilavinimą, pedagogo kvalifikaciją ir mokomojo dalyko ar srities (pavyzdžiui, ikimokyklinio, pradinio ugdymo) specializaciją. Reikiamą išsilavinimą ir kvalifikaciją galima įgyti universitetuose ar kolegijose. Yra keletas mokytojų rengimo būdų, patrauklių įvairią patirtį, išsilavinimą, įvairius profesinės veiklos lūkesčius turintiems asmenims; dėl jų įvairovės mokykloms lengviau rasti reikalingus mokytojus. Mokytojų rengimas apima dalyko studijas ir pedagogines studijas, susidedančias iš teorinės dalies ir pedagoginės praktikos. Greta pagrindinių studijų vykdomos ir gretutinės studijos, teikiančios galimybę tapti dviejų mokomųjų dalykų (sričių) mokytoju. Vertindami savo pasirengimą darbui, jauni mokytojai geriausiai atsiliepią apie aukštosiose mokyklose įgytas teorines mokomojo dalyko žinias. Jiems labiausiai stinga pedagoginių kompetencijų individualizuoti ir diferencijuoti ugdymą. Europoje reikalavimai mokytojų kvalifikacijai didėja – daugėja šalių (pavyzdžiui, Airija, Lenkija), kuriose mokytojams būtinas magistro laipsnis. Taip siekiama didinti mokytojų profesionalumą. Europoje greta įprastų pedagogų rengimo programų daugėja alternatyvių būdų tapti mokytoju, patrauklesnių kitą profesiją įgijusiems asmenims. Tai padeda spręsti mokytojų stygiaus problemas, pritraukti į šią profesiją įvairesnių kandidatų. Kaip ir Lietuvos, kitų Europos šalių mokytojai savo dalyko išmanymą vertina geriau nei pedagoginį meistriškumą.

Būtiną mūsų šalies mokytojams išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją galima įgyti kolegijoje ar universitete (teisės aktų nustatyta tvarka gali būti pripažintas ir užsienyje įgytas išsilavinimas, kvalifikacija).

Pedagogų rengimo reglamentu (2018) nustatyta, kad pedagogo kvalifikaciją galima įgyti šiais būdais:

1 lentelė. Pedagogo kvalifikacijos įgyjimas Lietuvoje.

Eil.nr.	Pedagogo kvalifikacijos įgyjimas Lietuvoje
1.	Baigti koleginių ar universitetinių pirmosios pakopos studijų programas, kurių pagrindinis tikslas – rengti pedagogus (į šias programas integruotos pedagoginės studijos); įgyjamas profesinio bakalauro (kolegijoje) ar bakalauro (universitete) kvalifikacinis laipsnis ir pedagogo kvalifikacija.
2.	Studijuojant pagal bet kurios kitos (ne pedagogikos) krypties universitetinių studijų programą baigti pedagogines studijas kaip pasirenkamą gretutinės krypties studijoms prilyginamą modulį; be studijuojamos (pagrindinės) krypties bakalauro laipsnio, įgyjamas ir pedagogikos krypties bakalauro laipsnis bei pedagogo kvalifikacija.
3.	Baigus pedagogikos studijų krypties laipsnio nesuteikiančią studijų programą, įgyjama tik pedagogo kvalifikacija.

Pedagogų rengimo reglamente (2018), pabrėžiama, kad nepriklausomai nuo pedagogų rengimo būdo pedagoginės studijos turi užtikrinti, kad absolventas būtų sukaupęs pakankamai dalykinių žinių ir gebėjimų, išsiugdęs tinkamas vertybines nuostatas, išmanytų mokomojo dalyko arba pedagoginės specializacijos metodiką, pedagoginius reiškinius ir edukacinę veiklą, pažintų mokinio psichologiją, gebėtų įgytas žinias ir gebėjimus taikyti profesinėje veikloje ir įgytų kitų reikalingų kompetencijų.

Magistro kvalifikacinis laipsnis, įgytas baigus antrosios pakopos švietimo ir ugdymo studijų krypčių grupės studijas, pažymi, kad absolventas įgijo aukštesnes mokomojo dalyko didaktikos, švietimo ir ugdymo veiklos kompetencijas. Mokytojai antrosios pakopos studijas gali rinktis kaip vieną iš kvalifikacijos tobulinimo būdų ir taip įgyti papildomą formalų išsilavinimą ir išplėsti savo kaip pedagogo karjeros galimybes. Pedagogo kvalifikacijos šios studijos nesuteikia. Norintiems tapti mokytojais taip suteikiama daugiau galimybių pasirinkti, kur studijuoti, tačiau didelis mokytojus rengiančių mokyklų ir programų skaičius kelia ir sunkumų (išsklaidomi mokytojams rengti tenkantys žmogiškieji ir materialieji ištekliai, dėl mažo studentų skaičiaus kai kuriose programose gali būti sudėtinga tinkamai organizuoti studijas, užtikrinti jų kokybę). Lietuvoje mokytojai rengiami ir pagal tarptautine patirtimi paremtą programą „Renkuosi mokyti!“, į mokytojo profesiją pritraukiančią įvairių sričių specialistų. Šios programos dalyviais po kruopščios atrankos tampa labiausiai motyvuoti, mokytojui reikalingų savybių turintys kandidatai. 2015 m. iš 478 asmenų, norinčių dalyvauti programoje, atrinkta 12 dalyvių. Motyvacijos įvertinimą pereina ir stojantieji į pedagogų rengimo programas aukštosiose mokyklose. Jis privalomas asmenims, stojantiems į pirmosios pakopos švietimo ir ugdymo krypčių grupės programų, kurias baigus suteikiama pedagogo kvalifikacija, valstybės finansuojamas studijų vietas. Tai stojančiųjų sąmoningo apsisprendimo įgyti pedagogo kvalifikaciją,

siekti pedagogo profesinės karjeros ir preliminaraus tinkamumo tokioms pareigoms įvertinimas. Stojant į valstybės nefinansuojamas vietas motyvacijos įvertinimas neprivalomas.

Analizuojant pedagogų rengimo dokumentus svarbu analizuoti ir esamą pedagogų situaciją Lietuvoje. Lietuvos statistikos departamento duomenys pateikiami 2 lentelėje. Lentelėje pateikiamas pedagogų skaičius:

Valstybinės ir nevalstybinės mokymo įstaigos: Iš viso pagal mokymo įstaigą, Bendrojo ugdymo mokykla, Profesinio mokymo įstaiga, Kolegija, Universitetas.

Valstybinės mokymo įstaigos: iš viso pagal mokymo įstaigą, bendrojo ugdymo mokykla, profesinio mokymo įstaiga, kolegija, universitetas.

Nevalstybinės mokymo įstaigos: iš viso pagal mokymo įstaigą, bendrojo ugdymo mokykla, profesinio mokymo įstaiga, kolegija, universitetas. Lentelėje pateikiamas pedagogų skaičius nuo 2014 iki 2019m.

2 lentelė. Pedagogų skaičius 2014- 2019 m.

		Pedagogų skaičius asmenys				
		2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019
Valstybinės ir nevalstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	48592	47578	45374	43754	42616
	Bendrojo ugdymo mokykla	33096	32256	30941	29907	29042
	Profesinio mokymo įstaiga	3581	3507	3481	3263	3269
	Kolegija	2865	2884	2786	2579	2562
	Universitetas	9050	8931	8166	8005	7743
Valstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	46751	45656	43466	41870	40579
	Bendrojo ugdymo mokykla	32243	31339	30023	28925	27892
	Profesinio mokymo įstaiga	3564	3487	3458	3241	3248
	Kolegija	2330	2310	2170	2033	1971
	Universitetas	8614	8520	7815	7671	7468
Nevalstybinės mokymo įstaigos	Iš viso pagal mokymo įstaigą	2004	2062	1908	1982	2132
	Bendrojo ugdymo mokykla	853	917	918	982	1150

Profesinio mokymo įstaiga	17	20	23	22	21
Kolegija	598	645	616	611	655
Universitetas	536	480	351	367	306

Išanalizavus lentelėje pateiktus duomenis, pastebima liūdna tendencija, kad pedagogų skaičius kasmet mažėja. Bendrai - valstybinio ir nevalstybinio mokymo įstaigose - pastebima, kad didžiausias pedagogų skaičius mažėjo 2015 -2016 m, o mažėjimo vidurkis 2014-2019 metai yra 1494 pedagogai.

Bendrojo ugdymo mokykloje, valstybinėje ir nevalstybinėje įstaigoje taip pat kito – mažėjo. Išanalizavus duomenis, pastebima, kad vėlgi didžiausias pokytis yra 2015 – 2016 metais, užfiksuotas skirtumas tais metais yra 1315 pedagogų mažėjimas minėtais metais, o bendras sumažėjimo vidurkis 2015 – 2019 metais bendrojo lavinimo mokyklos mokytojams apie 1013 pedagogus.

Profesinio mokymo įstaigoje didžiausia pedagogų mažėjimas užfiksuotas 2016 – 2017 metais, o štai pedagogų dirbančių profesinėje mokykloje 2018- 2019 metais padaugėjo 9 pedagogais. Pedagogų skaičiaus padidėjimas leidžia teigti, kad populiarėja profesinis rengimas. Kolegijoje dirbančių pedagogų skaičius 2014 – 2015 metais buvo didesnis nei 2015 -2016 metais., o štai nuo 2016- 2019 metais vėl pastebimas pedagogų, dirbančių kolegijos mažėjimas.

Universitetuose dirbančiųjų skaičius nei vienas metais 2014 – 2019 intervale, nebuvo didėjęs, o užfiksuotas didžiausias mažėjimas yra 2015- 2016 metais, kaip rodo duomenys, universitetuose pedagogų sumažėjo 765 pedagogais. Bendras universitetuose dirbančių pedagogų mažėjimo vidurkis yra apie 325 pedagogus kasmet.

Kaip matyti lentelėje, kad 2014 -2015 metais ir 2015- 2016 metais buvo fiksuojamas bendras, Valstybinės ir nevalstybinės mokymo įstaigų pedagogų skaičiaus mažėjimas, bet tais pačiais metais, nevalstybinio ugdymo įstaigose pastebimas pedagogų skaičiaus augimas. Pedagogų skaičius neaugo tik nevalstybiniuose profesinio mokymo įstaigose bei universitetuose. Nevalstybinės mokymo įstaigose, bendrojo ugdymo mokykloms neteko susidurti 2014 – 2019 metais su pedagogų mažėjimu. Kiekvienais metais pastebimas augimas. Išskirtame laikotarpyje (2014 – 2019 metais) pedagogų skaičius nevyriausybiniuose ugdymo įstaigose, bendrojo lavinimo mokyklose, padidėjo beveik 400. Nevalstybinėse mokymosi įstaigose, bendrojo lavinimo mokyklose išsaugęs pedagogų skaičius rodo šių ugdymo įstaigų paklausą. Tai galėjo lemti finansinis Lietuvos Respublikos piliečių pagerėjimas.

Aptarus bendruosius pedagogų skaičius, būtina aptarti ir atskirus dalykus. Baigiamojo darbo temai svarbu išanalizuoti lietuvių kalbos (valstybinės) mokytojų kitimą. Lentelėje pateikiami bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dėstąys atsirus dalykus, miesto ir kaimo ugdymo įstaigose (2 lentelė).

3 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dėstantys atskirus dalykus

		Bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai dėstantys atskirus dalykus asmenys				
		2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Miestas ir kaimas	Iš viso	24404	23084	22103	21164	20684
	Gimtosios (lietuvių) kalbos	2922	2819	2855	2770	2714
	Gimtosios (nelietuvių) kalbos	282	263	258	243	245
	Lietuvių kalbos (valstybinės)	266	184	-	-	-
	Istorijos ir politologijos	1413	1329	1271	1202	1189
	Anglų kalbos	3218	3103	2993	2898	2868
	Prancūzų kalbos	135	121	116	107	108
	Vokiečių kalbos	378	346	314	299	275
	Rusų kalbos	1171	1085	1007	947	925
	Kitų užsienio kalbų	8	7	6	9	12
	Matematikos	2559	2387	2276	2197	2173
	Informacinių technologijų	882	847	804	778	751
	Gamtos	121	128	113	105	110
	Geografijos	860	807	772	722	692
	Biologijos	884	843	818	793	763
	Ekonomikos	91	77	75	66	69
	Fizikos ir astronomijos	753	698	664	639	636
	Chemijos	613	571	537	508	489
	Dailės	746	702	652	609	591
	Muzikos	1295	1229	1205	1124	1066
	Teatro	30	35	37	34	36
	Šokio	259	250	252	252	257
	Technologijų	1321	1260	1235	1152	1129
	Kūno kultūros	1647	1560	1475	1392	1376
	Tikybos	716	671	650	615	592
	Etikos	436	420	402	378	387
	Pilietinės visuomenės pagrindai	29	33	27	25	25
	Žmogaus saugos	144	116	118	112	96
	Specialiųjų ugdymo dalykų	400	413	398	439	407
	Kitų dalykų	825	780	773	749	703

Lietuvoje ugdymo mokslo studijas aukštosiose mokyklose teikiančios įstaigos teikia 67 programas. Aukštosios mokyklos, teikiančios ugdymo mokslų pedagogikos krypties studijas Lietuvoje: Vilniaus universitetas, Klaipėdos Valstybinė kolegija, Vytauto Dižiojo universitetas, Kauno kolegija, Lietuvos sporto universitetas, Šiaulių universitetas, Vilniaus kolegija, Klaipėdos universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Marijampolės kolegija. Šiame darbe tyrėja nori išskirti du koncentrus: pradinio ugdymo bei pagrindinio ugdymo. Svarbu išanalizuoti studijų programas bei jų tikslus.

4 lentelė. Pradinio ugdymo programų apžvalga

PRADINIS UGDYMAS			
Įstaiga	Studijų programa	Programos tikslas	Studijų dalykai
Klaipėdos Valstybinė Kolegija	Pradinio ugdymo pedagogika	Parengti aukštąjį koleginių išsilavinimą turintį pradinio ugdymo pedagogą, ambicingą, kūrybiškai mąstantį, gebantį eksperimentuoti mokytoją, kuris, remdamasis naujausiomis mokslo žiniomis ir pasiekimais, bei šiuolaikinėmis vaiko pažinimo technologijomis, geba modeliuoti ir kontekstualizuoti jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaiko ugdymo(si) veiklą, bendrauti ir bendradarbiauti su visais ugdymo proceso dalyviais tarpdalykinėje ir trapkultūrinėje aplinkoje.	Profesinė užsienio (anglų, vokiečių) kalba, priešmokyklinio ugdymo pedagogika, bendroji psichologija ir asmenybės kūrybiškumo ugdymas, inovatyvi edukacija pradiniam ugdyme, šeimos pedagogika, lietuvių kalbos ir literatūros ugdymas, edukacinių aplinkų kūrimas. Klasės vadovo veikla, pedagoginės minties raida ir filosofiniai ugdymo pagrindai, etikos ugdymas, įtraukusis ugdymas, vaiko raidos ir specialioji psichologija, vaiko sveikatos ir lytiškumo ugdymas, mokytojo emocinio intelekto ugdymas, ugdymo psichologija, matematinis ugdymas, informacinio raštingumo ugdymas, pasaulio pažinimo ugdymas, ansaktyvusias verslumo ugdymas, taikomųjų tyrimų metodologija, dailės ir technologijų ugdymas, muzikinis ugdymas, kūno kultūra ir šokis, švietimo vadyba ir vaiko teisės.
Vytauto Didžiojo universitetas	Pradinio ugdymo pedagogika ir ankstyvasis užsienio kalbos mokymas	parengti pradinio ugdymo pedagogą, gebantį dirbti pradinį išsilavinimą teikiančiose ugdymo įstaigose, taikantį metodus, grįstus naujausiomis pedagogikos mokslo ir tyrimų žiniomis, technologijas, kuriantį, planuojantį ir organizuojantį kokybišką pradinių klasių mokinių ugdymą(si) su pagilintu ankstyvojo užsienio kalbos mokymu.	Bendroji ir raidos psichologija, pradinio ugdymo pedagogika, specialybės kalba ir akademinis raštas, ugdymo filosofija, ugdymo turinio ir integravimo metodika. Pasirenkami dalykai: bendravimo psichologija, tapatumas ir tarpkultūrinis ugdymas, ugdymo sistemos ir darni plėtra, grupiniai procesai ir dinamika, pedagoginės veiklos tyrimo technologijapradinio ugdymo įstaigos vadyba ir lyderystė. Edukacinė psichologija, kūno kultūra ir šokis, priešmokyklinio ugdymo pedagogikaprofesinė etika ir komunikacija, specialioji pedagogika ir psichologija, ugdymo turinio kūrimas ir valdymas, emocinio intelekto ugdymas, integruotas teksto suvokimo ir kūrimo mokymas kalbinės veiklos rūšių (kalbėjimo, klausymo, skaitymo, rašymo), mokymo technologijos, meninis (muzika, teatras ir kinas) ugdymas, sveikatos ugdymas, anglų kalbos fonetika ir jos didaktika, anglų kalbos komunikacinių gebėjimų ugdymas, bendradarbiavimo praktika globojant mentoriui, edukacinių aplinkų kūrimas, gamtamokslinis ugdymas, integruotas matematinis ugdymas, algebros ir statistikos mokymas, anglų kalbos komunikacinių gebėjimų ugdymas, ankstyvasis anglų kalbos ugdymas, kalbos pažinimo didaktika, kūrybiškumo ugdymas dailės ir

			technologijų mokyme, verslumo ir finansinio raštingumo ugdymas, anglakalbių šalių vaikų literatūra, Britanijos ir JAV šalities, profesinės veiklos tyrimai, žmogaus teisės švietimo procese, atsakingas IKT taikymas pradiniam ugdyme, kalbos ugdymas tarpkultūriniame kontekste.
Šiaulių universitetas	Pradinio ugdymo pedagogika ir ikimokyklinis ugdymas	Parengti aukštos kvalifikacijos pradinio ir ikimokyklinio ugdymo specialistą, išmanantį vaiko ugdymo(si) procesą, didaktines sistemas, gebantį kurti vaikui palankias edukacines aplinkas, laikantis joms būtinų didaktinių, psichologinių, materialinių, organizacinių, sociokultūrinių sąlygų, kritiškai reflektuojantį pedagoginę patirtį bei kūrybiškai planuojantį ir organizuojantį profesinę veiklą, prisiimant atsakomybę už vaiko gerovę, socialinę integraciją ir partnerystės plėtojimą institucijos viduje ir išorėje.	Edukacinės informacinės technologijos ugdyme, psichologija, pedagogikos pagrindai, profesinė etika ir komunikacija, žmogaus sauga ir vaiko sveikatos ugdymas, daugiakultūris ugdymas, ikimokyklinė pedagogika, bendroji didaktika, vaiko raidos psichologija, specialieji ugdymosi poreikiai ir jų tenkinimas, socialinis vaiko ugdymas, priešmokyklinis ugdymas, bendrieji universitetinių studijų dalykai, socialinė psichologija ir pedagogika, matematikos didaktika, šeimos pedagogika, vaiko pedagoginis stebėjimas, vaiko kūrybiškumo ugdymas(is), edukaciniai tyrimai, lietuvių kalbos didaktika, ikimokyklinis gimtosios kalbos ugdymas, ikimokyklinis matematinis ugdymas, pasaulio pažinimo didaktika, lietuvių kalbos didaktika, raiškos ugdymas, žaidimo pedagogika, kūno kultūros didaktika, tėvų pedagoginis ir psichologinis konsultavimas, muzikos didaktika, dailės ir technologijų didaktika, choreografinės raiškos ugdymas, ikimokyklinis gamtamokslinis ugdymas, ugdymas(is), pasiekimų ir pažangos vertinimas ir įsivertinimas, ugdymo programų rengimas, ankstyvojo skaitmeninio raštingumo ugdymas, ikimokyklinis kūno kultūros ugdymas, integruotas ugdymas, ikimokyklinis muzikinis ugdymas, neformaliojo ugdymo organizavimas, edukacinių aplinkų kūrimas, etikos didaktika, ugdymo institucijų vadyba, socioedukacinių projektų vadyba.
Klaipėdos universitetas	Pradinio ugdymo pedagogika	Parengti pradinio ugdymo pedagogą, įgijusį naujausias pedagogikos mokslo ir taikomųjų tyrimų žinias, gebantį sudaryti sąlygas kokybiškam pradinių klasių mokinių ugdymui(si).	Socialinis ir emocinis ugdymas, kūdikystės ir ankstyvosios vaikystės pedagogika, pedagogikos teorija, psichologijos pagrindai, informatika ir informacinės technologijos ugdyme, profesinė užsienio kalba, vaikų skirtųjų pažinimas ir ugdymas, kūrybiškumo psichologija ir pedagogika, vaikystės pedagogika, sveikatos ir lytiškumo ugdymas, tarpkultūrinis ugdymas, filosofija, vaiko psichologinis pažinimas, ugdymo modeliavimas ir organizavimas, vaikų fizinio aktyvumo ugdymas, socialinis ir gamtamokslinis ugdymas, kalbinis ugdymas ankstyvajame ir ikimokykliniame amžiuje, specialioji pedagogika ir psichologija, pedagoginiai tyrimai, vaiko teisių socialinė - edukacinė apsauga, tėvų pedagoginis švietimas, meninės raiškos ugdymas (su praktikumu, žaidimų pedagogika, ugdymo įstaigų vadyba (su praktikumu), kritinio ir refleksyviojo mąstymo ugdymas.
Vilniaus universitetas	Vaikystės pedagogika	Parengti pedagogą, gebantį kūrybiškai veikti savo profesijos lauke, vadovaujantis naujausiais mokslo pasiekimais, inovatyviomis	Vaiko raidos ir mokymosi psichologija, pedagogika, integruoto ugdymo turinio pagrindai, vaiko sveikata ir gerovė, meninės, kūrybinės ir sportinės raiškos ugdymas (sportinė veikla ir sveikatos ugdymas), ugdymo filosofija, ikimokyklinė pedagogika ir ugdymo programų rengimas (ugdymo modeliai,

		<p>technologijomis ir pasirengusį kokybiškai ugdyti vaikus dirbant pagal pasirinktą specializaciją (Ikimokyklinio ugdymo pedagogikos arba Pradinio ugdymo pedagogikos). Papildyti jau įgytą išsilavinimą ir suteikti žinių, reikalingų sėkmingam darbui pradinio ugdymo įstaigoje.</p>	<p>vaiko savireguliacija ir psichikos sveikata, vaiko žaidimas, ankstyvojo raštingumo ugdymas (kalbinis, socialinis ugdymas), ikimokyklinė pedagogika ir ugdymo programų rengimas (ugdymo procesas ir pasiekimų vertinimas), psichologiniai ankstyvojo ugdymo aspektai (socialinis–emocinis ugdymas), ankstyvojo raštingumo ugdymas (gamtamokslinis, matematinis ir informatinis ugdymas) (gamtos pažinimo didaktika), ikimokyklinė pedagogika ir ugdymo programų rengimas (ugdymo programų rengimas), psichologiniai ankstyvojo ugdymo aspektai (kognityvinis ugdymas), etninės, kūrybinės ir sportinės raiškos ugdymas (dailė, ugdančioji drama) (dailė), pedagoginiai tyrimai (kokybiniai tyrimai (ir bakalauro darbo projektas), psichologiniai ankstyvojo ugdymo aspektai (kūrybiškumo ugdymas), ankstyvojo švietimo raida, vaiko šeima ir sociokultūrinė aplinka, priešmokyklinis ugdymas.</p> <p>Pasirenkamieji dalykai: vaikystės antropologija / mokymosi motyvacija / užsienio kalba (anglų), mokymosi motyvacija/ ugdymo kokybės vadyba / vaikystės skaitmeninio ugdymo technologijos (steam, robotika), darnaus vystymosi švietimas / grupių valdymas ir strategijos / įvertinimas švietimo kontekste / neformalus švietimas ir edukaciniai projektai / švietimo lyderystė, teisė ir vadyba.</p>
--	--	--	--

Išanalizavus ugdymo įstaigas, kurios rengia pradinių klasių pedagogus, pastebima, kad tarpkultūrinis ugdymas – yra svarbus. Būtina paminėti, kad dviejų studijų programų tikslai susiję su kitomis kultūromis: „... bendrauti ir bendradarbiauti su visais ugdymo proceso dalyviais tarpdalykinėje ir trapkultūrinėje aplinkoje.“, „...gebantį kurti vaikui palankias edukacines aplinkas, laikantis joms būtinų didaktinių, psichologinių, materialinių, organizacinių, sociokultūrinių sąlygų, kritiškai reflektuojantį pedagoginę patirtį bei kūrybiškai planuojantį ir organizuojantį profesinę veiklą, prisiimant atsakomybę už vaiko gerovę, socialinę integraciją ir partnerystės plėtojimą institucijos viduje ir išorėje“. Nors kitų ugdymo įstaigų tiksluose nėra įtrauktas tarpkultūrinis ugdymas, tačiau studijų dalykai, parodo, kad į tai yra atsižvelgiama ir būsimieji pedagogai įgauna žinių bei kompetencijų ugdyti tautinių mažumų vaikus. Išanalizavus studijų programas, pastebima, kad beveik visose ugdymo įstaigose, kuriose ruošiami būsimieji pedagogai yra tokie mokomieji dalykai susiję su tarpkultūriškumo, daugiakultūriškumo ugdymu.

Pastebėta, kad vienoje ugdymo įstaigoje, tikslė yra minima, kad „<...> bendrauti ir bendradarbiauti su visais ugdymo proceso dalyviais tarpdalykinėje ir trapkultūrinėje aplinkoje<...>“ tačiau į studijų programą nėra įtrauktas joks dalykas susijęs su tarpkultūrinškumu ar daugiakultūriškumu. O štai kitoje – nors programos tikslas nėra susijęs su tarpkultūrinio ugdymu, tačiau

vienas iš pasirenkamų studijos dalykų yra tapatumas ir tarpkultūrinis ugdymas, anglakalbių šalių vaikų literatūra, Britanijos ir JAV šalįtyra, kalbos ugdymas tarpkultūriniame kontekste. Vieno iš šalies universitetų programos tikslu minima, kad „...gebantį kurti vaikui palankias edukacines aplinkas, laikantis joms būtinų didaktinių, psichologinių, materialiuųjų, organizacinių, sociokultūrinių sąlygų, kritiškai reflektuojantį pedagoginę patirtį bei kūrybiškai planuojantį ir organizuojantį profesinę veiklą, prisiimant atsakomybę už vaiko gerovę, socialinę integraciją ir partnerystės plėtojimą institucijos viduje ir išorėje“. Išanalizavus šios studijų programos studijų dalykus, pastebima, kad stengiamasi atliepti programos tikslą, nes yra daugiakultūrio ugdymo studijų dalykas. Kitame lentelėje minėtame universiteto programos tikslu, nėra apibrėžtas tarpkultūrinis mokymas, tačiau studijų programoje išskirtas vaiko šeima ir sociokultūrinės aplinkos dalykas.

Išanalizavus pradinio ugdymo pedagogų rengimos studijų praogramas, galima daryti išvadą, kad visos įstaigos teikiančios šias studijas įtraukia tarpkultūrinio ugdymo, sociokultūrinės aplinkos, socialinės integracijos dalykus. Darbo autorė džiaugiasi, kad savo pirmosios studijų pakopos studijose pasirinko vieną iš šių įstaigų, kurioje buvo studijų dalykas susijęs su tarpkultūriniu vaikų ugdymu, nes ši praktika, teorinės žinios padeda pedagogo darbe mokykloje.

Išanalizavus pradinių klasių pedagogų rengimo įstaigas, svarbu išanalizuoti ir antrąją koncentraciją lietuvių kalbos pedagogų rengimą. Lentelėje pateikiami lietuvių kalbos pedagogus rengiančios ugdymo įstaigos, svarbu paminėti, kad jų ištis yra mažai.

5 lentelė. Lietuvių kalbos mokytojų studijų apžvalga

Lietuvių kalbos pedagogų rengimas			
Įstaiga	Studijų programa	Programos tikslas	Studijų dalykai
VDU	Mokomojo dalyko pedagogika (Kalbų ugdymo kryptis): anglų ir kita užsienio kalba, lietuvių kalba ir literatūra, lenkų kalba ir literatūra) Kalbų ugdymo krypties (Lietuvių kalbos ir	parengti aukštos kvalifikacijos mokomojo dalyko pedagogus pagrindiniam ir viduriniam ugdymui, turinčius fundamentalias pasirinktos ugdymo krypties (gamtamokslinio ugdymo, socialinio ugdymo, meninio ar kalbų ugdymo) mokslo žinias, kurie, vadovaudamiesi įgytomis bendrakultūrinėmis, profesinėmis, bendrosiomis ir asmeninėmis	Filologijos įvadas, antikos filologinė kultūra, morfologija ir žodžių daryba, užsienio kalba, bendroji ir raidos psichologija, sveikatos ugdymas, lietuvių ir vakarų europos literatūra (viduramžiai–XVIII a.), leksikologija ir leksikografija. Pasirenkamieji dalykai (1 iš 5): lotynų kalbos pradmenys, šiuolaikinės kalbų mokymo technologijos; literatūra, reklama ir medijos; skaitmeninė lingvistika; lietuvių kalbos, kaip svetimšios, dėstymo metodika; lingvistinės pragmatikos pagrindai specialūs kursas. Literatūros teksto analizė, visuotinė literatūra (XIX–XX A.), lietuvių literatūra (XIX–XX a. pr.), emocinio intelekto ugdymas, sintaksė, ugdymo turinio kūrimas ir valdymas. Pasirenkamieji dalykai (1 iš 3): socialinės ir psichologinės lingvistikos įvadas, populiarioji literatūra, kalbinė komunikacija. Užsienio kalba dalyko didaktika, įtraukusis ugdymas,

	literatūros pedagogika)	kompetencijomis gebėtų dabar ir ateityje užtikrinti kokybišką mokinių ugdymą(si), kurtų įvairias mokymosi galimybes, plėtotų ugdytinių bei savo kompetencijas, gebėtų vadovautis įgytomis kompetencijomis savarankiškoje edukacinėje veikloje ir tolesniame mokymesi.	tarpukario lietuvių literatūra, lietuvių kalbos fonetika ir akcentologija, stilistika ir teksto lingvistika, akademinis rašymas, lietuvių literatūra (egzilis ir sovietmetis), lietuvių kalbos istorija ir dialektologija Pasirenkamieji dalykai (1 iš 5): šiuolaikinės kalbų mokymo technologijos literatūra, reklama ir medijos skaitmeninė lingvistika, lietuvių kalbos, kaip svetimosios, dėstymo metodika lingvistinės pragmatikos pagrindai specialusis kursas, naujausioji lietuvių literatūra, tautosaka ir vaikų literatūra kūrybinis rašymas. Pasirenkamieji dalykai (2 iš 5): 10 šiuolaikinės kalbų mokymo technologijos; literatūra, reklama ir medijos; skaitmeninė lingvistika; lietuvių kalbos, kaip svetimosios, dėstymo metodika; lingvistinės pragmatikos pagrindai specialusis kursas. pasirenkamas dalykas (1 iš 2): tarpkultūrinė komunikacija ir daugiakalbystė; teksto redagavimas.
ŠU	Dalyko pedagogika		Psichologija mokyklai, anglų kalba, epochos I: istorija, kultūra, literatūra; epochos II: istorija, kultūra, literatūra, pedagogika ; epochos III: istorija, kultūra, literatūra, dalyko didaktika; epochos IV: istorija, kultūra, literatūra, ugdymo filosofija ir metodologija. Tautosaka ir vaikų literatūra, lietuvių kalbos leksikologija, senoji lietuvių literatūra, lietuvių kalbos fonologija ir akcentologija, lietuvių kalbos morfologija ir žodžių daryba, lietuvių kalbos sintaksė ir skyryba, XIX a. lietuvių literatūra, lietuvių kalbos ugdymas, alternatyvos: dialektai ir sociolektai / lietuvių kalbos istorija 5 XX a. I pusės lietuvių literatūra, XX a. II pusės ir šiuolaikinė lietuvių literatūra, lietuvių kalbos ugdymas.
KU	Lietuvių filologija		Tradicija ir dabartis lietuvių tautosakoje, kalbotyros įvadas, literatūros teorijos įvadas, rašytinio teksto redagavimas, skaitmeninės technologijos filologijoje, profesinė užsienio kalba, filosofija, fonetika, morfologija ir žodžių daryba, antikinė literatūra, lotynų kalba, vakarų europos literatūra: viduramžiai - XIX a., mokslinio darbo pagrindai, pagrindinės studijų krypties dalykai, pedagoginių studijų modulio dalykai, pasirenkamasis bendrasis studijų dalykas, lietuvių literatūra (XIX a.), akcentologija, senoji lietuvių literatūra, pagrindinės studijų krypties dalykai, pedagoginių studijų modulio dalykai, modernizmo ir postmodernizmo literatūra, sintaksė, stilistika, lietuvių kalbos istorijos pradmenys, leksikologija ir leksikografija, lietuvių literatūra (XXa.), baltų kalbotyra ir mitologija, naujoji lietuvių literatūra, pagrindinės studijų krypties dalykai: vaikų literatūra, raštvedyba ir dokumentų kalba, psicholingvistika, baltų simbolių intertekstualumas, drama nuo aristotelio iki lesingo, kūrybinis rašymas, latvių kalba ir kultūra, meninio teksto redagavimas, retorika, pedagoginių studijų modulio dalykai: ugdymo modeliavimas ir organizavimas (su praktikumu), specialioji pedagogika ir psichologija, kritinio ir refleksyviojo mąstymo ugdymas, pasirenkamasis bendrasis studijų dalykas: meno filosofija ir estetika, profesinė pedagogika, muzikos terapija, sveikatos ugdymas, laisvalaikio fizinis aktyvumas, savanorystės pagrindai, etika, šeimos pedagogika, savanorystės pagrindai.

Vienos įstaigos, kuri minėta lentelėje, programos tikslas išskiria, kad „...vadovaudamiesi įgytomis bendrakultūrinėmis, profesinėmis, bendrosiomis ir asmeninėmis kompetencijomis gebėtų

dabar ir ateityje užtikrinti kokybišką mokinių ugdymą(si)...“. Išanalizavus šios programos dalykus pastebėta, kad tarpkultūriniam ugdymui yra skirta pakankamai daug dėmesio. Taip pat, būdina pabrėžti, kad yra išskirtas studijų dalykas, kaip lietuvių kalbos, kaip svetimšios mokymas, taip pat, vienas iš pasirenkamųjų dalykų yra lietuvių kalbos, kaip svetimšios, dėstymo metodika. Taip pat būtina pabrėžti, kad šioje įstaigoje kito semestro metu galima vėlgi pasirinkti studijų dalyką, kuris yra - tarpkultūrinė komunikacija ir daugiakalbystė. O štai Šiaulių universitetas yra įtraukęs su darbo tema susijusios studijų programos dalykus latvių kalba ir kultūra kritinio, refleksyviojo mąstymo ugdymas.

6 lentelė. Profesinių studijų, suteikiančių pedagogo kvalifikaciją, apžvalga

Ugdymo įstaiga	Lygmuo, pakopa	Steikiamas kvalifikacinis laipsnis/profesinė kvalifikacija	Studijų dalykai
KU	Aukštojo mokslo universitetinės studijos, Antra pakopa, profesinės studijos	Pedagogas	Pedagoginė psichologija, Bendroji pedagogika, Bendroji didaktika, Pedagoginio asistavimo praktika, Ugdymo proceso planavimas, Pedagoginio bendradarbiavimo praktika Pedagoginės veiklos tyrimas, Pasirenkamas pedagoginės specializacijos dalykas: Kūrybiškumo ugdymo strategijos Mokomojo dalyko metodika, Specialioji pedagogika ir psichologija. Pasirenkamas dalykas: Ugdymo(si) sistemos, ugdymas heterogeninėse grupėse/mokymosi grupėje pagrindai, Bendroji ir socialinė psichologija, ugdymo filosofijos pagrindai, Informacinės ir komunikacinės technologijos ugdymo procese, Pedagoginė vadyba ir teisė, Andragoginės veiklos pagrindai.
VU	profesinės studijos (pedagogikos)	Pedagogas	Bendroji pedagogika, Pedagoginė praktika, Psichologija mokyklai. Pasirenkamieji dalykai: Anglų kalbos didaktika, Biologijos didaktika, Chemijos didaktika, Dailės didaktika, Ekonomikos didaktika, Etikos didaktika, Filosofijos didaktika, Fizikos didaktika, Geografijos didaktika, Informatikos didaktika, Istorijos didaktika, Lenkų kalbos didaktika, Lietuvių kalbos didaktika, Matematikos didaktika, Prancūzų kalbos didaktika, Psichologijos didaktika, Rusų kalbos didaktika, Vokiečių kalbos didaktika.
ŠU	Profesinės studijos	Pedagogas	Ikimokyklinio ugdymo pedagogika ir priešmokyklinis ugdymas, ikimokyklinio ugdymo pedagogika, pradinio ugdymo pedagogika, socialinė pedagogika, lietuvių kalbos pedagogika, anglų kalbos pedagogika, anglų kalbos pedagogika (specializacija "ankstyvasis anglų kalbos ugdymas"), istorijos pedagogika, matematikos pedagogika, integruotų gamtos mokslų pedagogika, informacinių technologijų pedagogika, dailės pedagogika.

Studentai, baigę savo profesines studijas, kad įgytų pedagogo kvalifikaciją, gali taikyti pedagoginio valdymo principus, didaktika planuojant, organizuojant mokymosi procesą. Paaiškinkite psichologijos įstatymus. Baigęs mokytojo kvalifikacijos įgijimo profesines studijas, tipas taip pat gali

parengti pedagoginės veiklos studijų projektą ir atlikti mokslinius tyrimus bei analizuoti, apibendrinti pedagoginės veiklos rezultatus. Mokiniai gali taikyti šiuolaikines mokymosi technologijas pagal ypatingus mokinių poreikius. Taip pat bendradarbiaukite ir dirbkite komandoje ir nustatykite savo mokymosi poreikius bei pasirinkite kvalifikacijų kūrimo būdus. Kvalifikuotas pedagogas gali dirbti kompetentingai, suprantamas kaip sukaupęs pakankamai žinių ir įgūdžių, plėtodamas atitinkamas vertybes, žinias apie dalyko metodiką (pedagoginė specializacija), pedagoginiai reiškiniai ir švietimo veikla, susipažinęs su psichofizinės brandos savybėmis ir atitinkamo amžiaus mokinių specialiais poreikiais, galintys atpažinti ir įveikti mokinių socializacijos, vystymosi ir mokymosi sunkumus, pasirengę teikti psichologinę ir pedagoginę paramą ir kitas reikiamo lygio kompetencijas, nustatytas pedagogų profesinėje veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Navracsics (2019) teigiama, kad kalbos mokėjimas yra plataus užmojo vizijos sukurti gerai veikiančią Europos švietimo erdvę pagrindas. Norint studijuoti ir dirbti užsienyje, būtina turėti galimybę kalbėti skirtingomis kalbomis. Be to, kalbų mokymasis leidžia žmonėms atrasti skirtingas kultūras ir plėsti savo perspektyvas. 2019 m. gegužės mėn. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios didinti kalbų mokymosi mokyklose užmojus. Tai apima raštingumą mokymo kalba (-omis) ir dviejų papildomų kalbų įgijimą.

Išanalizavus studijų programas, galima daryti išvadą, kad kai kurios lietuvių kalbos pedagogus rengiančios įstaigos yra pakankamai daug įtraukusios tarpukultūrinį ugdymą, lietuvių kalbos, kaip svetimšios mokymo dalykus, o tai yra labai svarbu šių dienų visuomenėje.

Vis daugiau tautinių mažumų, grįžusių iš užsienio mokosi Lietuvos bei tautinių mokyklose. Pedagogas turi turėti žinių, kaip padėti kitos šalies atstovams mokykloje geriau bei greičiau adaptuotis aplinkoje, netapti atsiskyrusi nuo kitų mokinių, padėti tapti visuomenės dalimi, o tai reiškia, kad mokytojo vaidmuo yra labai svarbus ir jo žinios, įgūdžiai bei kompetencijos gali padėti tautinių mažumų atstovui ar grįžusiam iš užsienio i nemokančiam kalbos vaikui efektyviau ir greičiau išmokti kalbą. Pgalba mokiniui mokantis valstybinės kalbos gali padėti tokios žinios, kurios yra žinomos ir vaikui, pavyzdžiui sugretinimui su jo kultūra, pasakojimas apie savo kultūrą bei tradicijas, tautinių mažumų atstovo pasakojimai apie savo kultūrą bei tradicijas, nes tik bendraujant ir įsiliejant į bendrą veiklą, galima greičiau pasiekti norimus rezultatus.

1.1 Pedagogų rengimo Lietuvoje bendrosios nuostatos

Pedagogų rengimą reglamentuoja ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V-1742 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. sausio 8 d. įsakymo Nr.

V-54 „Dėl pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo“ pakeitimo“. Laipsnio nesuteikiančių studijų programa registruojama kaip pedagogikos studijų krypties programa. Ją baigusiems asmenims suteikiama pedagogo kvalifikacija, atitinkanti 6-ą kvalifikacijos sandaros lygį pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą (LR Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535).

Vertėtų paminėti, kad programa „Pedagogikos studijos“ žemiau pateiktas specializacijas siūlo mokytojams, kurie turi aukštojo mokslo (bakaluro) kvalifikaciją. Praktikuojantys pedagogai gali įgyti šių dalykų mokymo didaktinių žinių ir gebėjimų, nes turi atitinkamo dalyko kvalifikacinį laipsnį: biologijos mokymas; chemijos mokymas; etikos mokymas; fizikos mokymas; informacinių technologijų mokymas; istorijos mokymas; kūno kultūros mokymas; lietuvių kalbos mokymas; matematikos mokymas; profesijos mokymas; technologijų mokymas; socialinis pedagogas (jei turi socialinio darbo bakalauro diplomą); verslo ir ekonomikos pagrindų mokymas; užsienio kalbų mokymas; profesijos mokymas.

Norint geriau parengti pedagogus, siekiančius įgyti pedagoginę kvalifikaciją, įgyvendinamas ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. V-774 „Dėl reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“. Pretendentai, stojantys į laipsnio nesuteikiančių studijų programą, turinčią 15 specializacijų, gali pasirinkti specializaciją pagal savo jau bakalauro studijose įgytą kvalifikaciją, mokydamiesi to dalyko metodikos. Natūralu, jog studentas, mokydamasis tik vienerius metus, abiejuose semestruose daug dėmesio skirs pedagoginei praktikai, kad praktiškai įgytų žinių ir išplėtotų savo turimus gebėjimus bei kompetencijas dirbti pedagoginį darbą, o praktikos metu sukaupęs analitinės medžiagos ir atlikęs pedagoginės veiklos tobulinimo tyrimą, baigiamojo projekto kvalifikacinei komisijai galėtų įrodyti, kad sugeba veikti kaip pedagogas. Galima daryti prielaidą, kad pedagoginė praktika šioje programoje yra svarbus veiksnys, siejantis įgytas teorines žinias, turimą patirtį ir pasirengimą baigiamajam studijų projektui. Pedagogų rengimo centro ir aukštųjų mokyklų, kurios ketina vykdyti pedagoginių studijų programas ir profesines studijas, studijų vykdymo materialinė bazė, reikalavimai akademiniam ir kitam personalui, pedagoginių praktikų, baigiamųjų darbų vykdymo ir kiti reikalavimai turi atitikti aukštąjį mokslų reglamentuojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytus reikalavimus.

Reikalavimai Centrų ir aukštųjų mokyklų, kurios ketina vykdyti pedagoginių studijų programas ir profesines studijas, akademiniam personalui: ne mažiau kaip 30 procentų dėstytojų, dirbančių pedagogo kvalifikaciją teikiančių studijų dalyje, privalo turėti pedagoginio ar vadybinio darbo švietimo ar (ir) švietimo pagalbą teikiančioje įstaigoje patirties (kuri per pastaruosius 10 metų turi būti ne trumpesnė kaip 2 metai); teorinius pedagogikos, mokomojo dalyko (ar pedagoginės specializacijos)

didaktikos dalykus turi dėstyti dėstytojai, kurių mokslinės, meninės veiklos kryptis ir pedagoginės praktikos / meno kūrybos patirtis atitinka dėstomąjį dalyką; praktikas organizuojantis ir vykdamas personalas turi atitikti Reglamento 14.1 papunkčio reikalavimus; ne mažiau kaip 50 procentų dėstytojų, dirbančių pedagogo kvalifikaciją teikiančių studijų dalyje, turi bendradarbiauti su mokyklomis (ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo ir (ar) profesinio mokymo) ir švietimo pagalbos įstaigomis tyrimų srityje kuriant dalyko ar pedagoginės specializacijos didaktikas, ugdymo priemones, metodinę medžiagą ir pan.; dėstytojai turi mokėti bent vieną užsienio kalbą ne žemesniu kaip C1 lygiu pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis; ne mažiau kaip 50 procentų universitetų dėstytojų turi vykdyti tarptautinio lygio mokslinę veiklą, dalyvauti tarptautinio akademinio judumo programose. 14. Reikalavimai kitam personalui (praktikų vadovams, mentoriams), dirbančiam pedagogo kvalifikaciją teikiančių studijų dalyje: vadovauti pedagoginei praktikai gali asmenys, įgiję pedagogo kvalifikaciją ir ne žemesnę kaip magistro laipsnį arba jam lygiavertę aukštojo mokslo kvalifikaciją, turintys ne mažesnę kaip 5 metų pedagoginio darbo atitinkamos pakopos švietimo įstaigoje patirtį; vykdyti mentoriaus funkcijas gali asmenys, užsiimantys praktine pedagogine veikla ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka turintys teisę atlikti mentoriaus funkcijas. *Reikalavimai pedagoginei praktikai:* pedagoginės praktikos apimtis yra ne mažesnė kaip 30 studijų kreditų; pedagoginė praktika vykdoma bendradarbiaujant Centrai ar kitai aukštajai mokyklai, vykdančiai pedagogikos studijų krypties studijų programas, ir praktikos įstaigai: pedagoginės praktikos vadovas vadovauja studento veiklai praktikos įstaigoje, kartu su mentoriumi aptaria pedagoginės praktikos tikslus ir užduotis, apibendrina tarpinius ir galutinius pedagoginės praktikos rezultatus, padeda spręsti ugdomosios veiklos sunkumus; mentorius teikia studentui konsultacinę, dalykinę ir didaktinę pagalbą, padeda įgyvendinti skirtingas pedagoginės praktikos užduotis, teikia rekomendacijas ir kartu su pedagoginės praktikos vadovu aptaria pedagoginės praktikos rezultatus, skatina ir palaiko studento integraciją į švietimo įstaigos bendruomenę; pedagoginė praktika yra vertinama Centro ar kitos aukštosios mokyklos, vykdančios pedagogikos studijų krypties programas, nustatyta tvarka; pedagoginė praktika atliekama švietimo įstaigose ir (ar) nevyriausybinėse organizacijose, vykdančiose edukacines programas, sudarančiose praktinio mokymo bei studijų integravimo galimybes ir užtikrinančiose būtiną pagalbą praktiką atliekančiam studentui; pedagoginė praktika gali būti atliekama ir kitų šalių švietimo įstaigose, kitose Lietuvos ir užsienio įstaigose, vykdančiose švietimo programas. Pedagoginė praktika siejama su studijuojamu mokomuoju dalyku ir (ar) pedagogine specializacija arba su įgytu kvalifikaciniu laipsniu. Centro ar kitos aukštosios mokyklos, vykdančios pedagogikos studijų krypties studijų programas, praktikos įstaigos ir pedagoginę praktiką atliekančio studento teisės bei

pareigos apibrėžiamos trišale praktinio mokymo sutartimi. Pedagoginių studijų programos, profesinės studijos baigiamos baigiamuoju darbu, kurio reikalavimus nustato aukštoji mokykla.

Pedagoginių studijų programos, teikiančias pedagogo kvalifikaciją: vykdo Centrai ir kitos aukštosios mokyklos, turinčios bendradarbiavimo sutartį su Centrais, turintys (-čios) akredituotą (išskyrus akredituotą ribojamai) pedagogikos studijų kryptį; vykdo Centrai ir kitos aukštosios mokyklos, turinčios bendradarbiavimo sutartį su Centrais, turintys (-čios) akredituotą mokomojo dalyko ir pedagogikos studijų kryptį, jei vykdo programas, suteikiančias dalyko ar ugdymo srities kompetencijas. 20. Vykdomos tik tos pedagoginių studijų programos, kurioms pritaria Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras, įvertinus ir rekomendavus Pedagogų kvalifikacijos ir studijų programų komisijai (toliau – Komisija). Programos: 20.1. teikiamos Komisijai turint Centro, su kuriuo pasirašyta bendradarbiavimo sutartis, pritarimą; 20.2. į kurias ateinančiais mokslo metais ketinama vykdyti studentų priėmimą, teikiamos Komisijai iki einamųjų metų spalio 1 d.; 20.3. vertinamos ir registruojamos Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nustatyta tvarka. 21. Pedagoginių studijų programų užsakymas formuojamas remiantis pedagogų perspektyvine / prognostine poreikio analize. 22. Priimant asmenis į pedagoginių studijų programas taikoma kompleksinė kandidatų atranka, apimanti akademinį pasiekimą, asmeninio tinkamumo profesijai ir motyvacijos vertinimą, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka.

1.2 Lietuvių kalbos pedagogų rengimas ir kvalifikacijos kėlimo galimybės

Kvalifikacija – tai Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų tam tikrai veiklai, visuma (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011). 2015 metų duomenimis (Lietuvos švietimas skaičiais. Bendrasis ugdymas, 2015), šalies bendrojo ugdymo mokyklose 69,3 proc. dirbančių pedagogų amžius siekia nuo 40 iki 60 metų. Daugiau nei trečdalis mokytojų (35 proc.) yra įgiję mokytojo metodininko ar eksperto kvalifikacines kategorijas, per du penktadalius (40,8 proc.) – vyresniojo mokytojo. Mokslininkai (Good, Brophy, 2014) pastebi, kad aukštąjį mokslą baigę mokytojai gerai išmokę teorinę medžiagą, turi viziją ir supratimą apie ugdymą.

Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (2011), pedagogo kvalifikacija pripažįstama kaip asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų mokiniams ugdyti, visuma. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą Lietuvoje apibrėžiantys pagrindiniai dokumentai:

- a) LR Švietimo įstatyme (2011) pabrėžiama, kad kvalifikacijos tobulinimas yra sudėtinė Lietuvos švietimo sistemos dalis, o pedagogas turi teisę ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.
- b) LR Darbo kodekse (2002), nurodoma, kad darbdavys turi užtikrinti tinkamas sąlygas darbuotojų profesinės kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimui.
- c) Mokytojo profesijos kompetencijos apraše (2007) pateikiamos keturios mokytojo profesijos kompetencijos – bendrakultūrinė, bendrosios, profesinės ir specialiosios kompetencijos.
- d) Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje (2012), kurios paskirtis paskirtis pasiūlyti šiuolaikinę PKT sampratą bei teisinius ir administracinius mechanizmus, kurie įtvirtintų pedagogų asmeninę ir institucinę motyvaciją. Koncepcijoje aiškiai yra išskirtos pedagogo profesijos kompetencijos, kurios apima bendrąsias (vadybines, kultūrinės, socialines sportines), dalykines ir didaktines kompetencijas.
- e) Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatuose (2007) pateikti kvalifikacijos tobulinimo tikslas ir uždaviniai; kvalifikacijos tobulinimo būdai, formos, organizavimas; kompetencijų vertinimas; kvalifikacijos tobulinimo finansavimas bei kvalifikacijos tobulinimo renginių minimali trukmė.
- f) Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo pakeitime (2014) – reglamentuojama neformalųjį suaugusiųjų švietimą, kartu ir kvalifikacijos tobulinimą, jų sandaros, organizavimo ir finansavimo pagrindus bei suteikia teisinės garantijas asmeniui įgyvendinti įgimtą teisę visą gyvenimą ugdyti asmenybę bei įgyti žinių ir gebėjimų.

2. TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ SAMPRATA LIETUVOJE IR UŽSIENYJE

Tautinių mažumų apsaugos konvencija Lietuvos respublikoje įsigaliojo 2000 m. Konvencijos 5 straipsnis nurodo, šalys, pasirašiusios konvenciją, įsipareigoja sudaryti sąlygas, būtinas, kad tautinėms mažumoms priklausantys asmenys galėtų puoselėti ir plėtoti savo kultūrą ir išsaugoti esmines savo savitumo dalis – religiją, kalbą, tradicijas ir kultūros paveldą.

Taip pat, konvencijoje nurodoma, šalys įsipareigoja sudaryti vienodas galimybes tautinėms mažumoms priklausantiems asmenims įgyti visų lygių išsilavinimą.

Tautinių mažumų konvencijoje (1998) 30 straipsnyje nurodoma, kad kiekvienam Lietuvos Respublikos piliečiui ir užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, garantuojamas mokymas valstybine kalba ir valstybinės kalbos mokymasis.

Taip pat, Bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje, kurios nuostatuose (įstatuose), atsižvelgiant į tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokinių pageidavimą, įteisintas mokymas tautinės mažumos kalba ir tautinės mažumos kultūros puoselėjimas, ugdymo procesas vykdomas arba kai kurie dalykai mokomi tautinės mažumos kalba. Šiose mokyklose valstybinės lietuvių kalbos dalykas yra sudėtinė ugdymo programos dalis ir jos mokymui skiriama ne mažiau laiko kaip gimtosios kalbos mokymui. Tokiose mokyklose pradinio ir pagrindinio ugdymo programos vykdomos tautinės mažumos kalba, o tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu pasirinktų ugdymo programos dalykų gali būti mokoma valstybine kalba. Taip pat išskiriama, kad vidurinio ugdymo programa vykdoma tautinės mažumos kalba. Mokinių pasirinktų ugdymo programos dalykų gali būti mokoma valstybine kalba.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2011), nurodoma, kad mokytojas, kuris dirba mokykloje, kurios nuostatose ar įstatuose, įteisintas mokymas tautinės mažumos, privalo užtikrinti ugdomų mokinių saugumą, geros kokybės ugdymą. Pabrėžiama, kad mokytojas turi ugdyti tvirtas mokinių dorovės, pilietines, tautines ir patriotines nuostatas, pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui laiduoti mokinių asmenybės galių plėtotę, suprantamai ir aiškiai, taisyklinga lietuvių kalba perteikti ugdymo turinį, kai teisės aktais nustatyta, kad atitinkamas ugdymo turinys perteikiamas lietuvių kalba. Taip pat, mokytojas privalo laikytis švietimo įstaigų nusistatytų etikos normų ir švietimo įstaigos vidaus tvarką nustatančių dokumentų reikalavimų, tobulinti savo kvalifikaciją bei ugdyti remdamasis mokinių gebėjimais ir polinkiais, stiprinti mokymosi motyvaciją ir pasitikėjimą savo gebėjimais, suteikti pagalbą mokiniams, turintiems ugdymosi, mokymosi sunkumų ir specialiųjų ugdymosi poreikių, pritaikyti jiems dalyko programą, turinį, metodus. Iškiriama, kad mokytojas privalo nešališkai vertinti mokinių mokymosi pasiekimus ir nuolat juos informuoti apie mokymosi pažangą, mokyklos nustatyta tvarka informuoti tėvus (globėjus, rūpintojus) apie jų vaiko būklę, ugdymo ir

ugdymosi poreikius, pažangą, mokyklos lankymą ir elgesį. Švietimo įstatyme (2011), pabrėžiama, kad mokytojas privalo bendradarbiauti su kitais mokytojais, kad būtų pasiekti mokymo tikslai, gerbti mokinį kaip asmenį, nepažeisti jo teisių ir teisėtų interesų bei vykdyti kitas Profesinio mokymo, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymų nustatytas pareigas.

Bendrosiose programose kalbama apie asmens kompetencijos ugdymą, kaip žinių, gebėjimų bei nuostatų visuma įgalinanti kelti prasmingus tikslus bei jų siekti, mokytis visą gyvenimą, būti aktyviu piliečiu ir dalyvauti visuomenės gyvenime, surasti tinkamą darbą. (Bendrosios programos.). Tuo tarpu Jucevičienė P. ir kt. (2000), kompetencija laiko žmogaus kvalifikacijos raišką arba gebėjimą veikti, sąlygotą individo žinių, mokėjimų, įgūdžių, poiūrių, asmenybės savybių bei vertybių.

Konkrečiam darbui reikalinga kvalifikacija nusakoma darbų aprašymuose, kuriais remiantis galima palyginti reikalaujamą kvalifikaciją su esama darbuotojo kvalifikacija. Galimi trys darbuotojo kvalifikacijos atitikimo darbo vietos keliamus reikalavimus įvertinimo variantai:

- darbuotojo kvalifikacija žemesnė negu reikia darbo vietai užimti;
- darbuotojo kvalifikacija aukštesnė negu reikia darbo vietai užimti;
- darbuotojo kvalifikacija atitinka reikalaujamą kvalifikaciją (Stankevičienė A., Lobanova L., 2006).

Daugelyje Euorpos sąjungos šalių daug dėmesio skiriama regioninių ar mažumų kalbų mokymui mokyklose. Kai kuriose šalyse regioninės arba mažumų kalbos gali būti vartojamos kaip mokymo kalba kai kuriems ar visiems kitiems mokyklų dalykams. Keliais atvejais regioninės ar mažumų kalbos skatinamos už mokyklų ribų, o tai gali paskatinti studentus ir visuomenę vartoti šias kalbas apskritai. Navracsics T. (2019) teigimu, būtina skatinti tautinių mažumų kalbas tiek mokyklose, tiek už jos ribų, skatinimasis numatomas teisės aktų ir finansavimu šiam tikslui. Toks politinis ir finansinis įsipareigojimas yra labai svarbus siekiant užtikrinti išteklių prieinamumą regionų ar mažumų kalbų mokymui įgyvendinti. Tokie ištekliai apima mokymą ir paramą regioniniams ar mažumų kalbų mokytojams, atitinkamą mokymo medžiagą ir papildomus išteklius, pavyzdžiui, kultūros centrus, interneto svetaines, parodas ir t.t.

Europos komisijos ataskaitoje (2019) išskiriama, kad siekdamas remti tautinių mažumų kalbų mokymą mokyklose, kai kurios Europos švietimo sistemos, pvz., Prancūzijoje, Lietuvoje, Slovakijoje, Švedijoje, Jungtinėje Karalystėje (Škotijoje), Bosnijoje ir Hercegovinoje ir Juodkalnijoje, sukūrė teisinę sistemą šiam mokymui skatinti ar garantuoti.

Ataskaitoje (2019) pateikiama, Prancūzijoje sukurta schema – Teisiniai pokyčiai, skatinantys regioninį kalbų mokymą, Teisės aktų pakeitimai, regioninis kalbų mokymas buvo skatinamas ir remiamas nuo 2017 m. rugsėjo mėn. Neprivaloma mokymo programa buvo praturtinta naujais

neprivalomais kursais, o esamos schemos dabar yra lankstesnės: a) antroji užsienio ar regioninė kalba 6 klasės (šių dviejų kalbų mokoma iki 6 valandų per savaitę); b) 6–9 klasių regioninėmis kalbomis ir kultūromis iki 2 valandų per savaitę. Be to, pastarojo meto reforma, susijusi su pastaraisiais dvejais bendrųjų ir techninių vidurinių mokyklų metais, taip pat su dabartiniu bakalaureatu, lemia naują kursą, vadinamą "Užsienio ir regioninėmis kalbomis, literatūra ir kultūromis". Šis kursas, kurį sudaro 4 valandos per savaitę 11 klasėje ir 6 valandos 12 klasėje, papildantis kalbos kursas, kurių studentai jau stebi, nuo 2019–2020 m. bus siūlomas keliomis regioninėmis kalbomis.

Italija – Regioninių arba mažumų kalbų projektų finansavimas. Švietimo ministerija skatina ir remia mokyklų parengtas projektų iniciatyvas, taip skatindama mokyklų tinklų, bandančių skatinti regioninę ar mažumų kalbų mokymą, bendradarbiavimą. Šiuo tikslu ji skelbia metinius nacionalinių ir vietos projektų intervencijos ir finansavimo planus kalbinių mažumų kalbų ir kultūrinių tradicijų studijoms. Ministerija teikia mokykloms savo projektų rengimo gaires ir nustato projektų vertinimo kriterijus.

Lenkija – Pagrindinė regioninių ar mažumų kalbų mokymo programa Pagrindinė regioninių ar mažumų kalbų mokymo programa yra atskiras dokumentas, kuris kartu su pagrindinėmis mokymo programomis visiems kitiems mokyklų dalykams yra bendrojo reglamento dalis visų tipų mokykloms. Pagrindinė regioninių ar mažumų kalbų mokymo programa buvo nuolat plečiama. Dabartinė pagrindinė mokymo programa, kuri buvo įgyvendinta nuo 2017–2018 mokslo metų, apima visus ikimokyklinio ugdymo ir vidurinio ugdymo lygmenis. Kai kurie nauji elementai apima daugiau dėmesio kultūriniam regiono ar mažumų kalbų mokymo aspektui. Todėl tautinės ar etninės mažumos kalbos mokymusi siekiama suteikti studentams kalbines, literatūrinės ir kultūrinės kompetencijas, taip pat informuoti apie jų tautinę ar etninę tapatybę.

Švedijos nacionalinei švietimo agentūrai pavesta parengti mokymo medžiagą ir teikti paramą regioniniams ar mažumų kalbų mokytojams. Prioritetinė sritis yra medžiaga studentams, kurie turi mažai žinių kalba. Mokomoji medžiaga buvo parengta glaudžiai bendradarbiaujant su patyrusiais gimtosios kalbos mokytojais. Södertörn universiteto koledžas ir Upsalos universitetas prisidėjo prie kalbinės patirties. Sāmi mokyklos taryba, gimtosios kalbos mokytojų atstovai tautinių mažumų kalbomis ir tautinių mažumų atstovai suteikė vertingo indėlio.

2.1 Mokyklos vadovų funkcijos

Vadovavimas svarbus mokyklai, nes retai mokykla būna efektyvi be efektyvaus vadovo (Sergiovanni, 2005). Mokykla, tai tokia įstaiga, kurios pagrindinis turtas žmogiškieji ištekliai.

Mokyklos veikla pakankamai savarankiška, ji turi galutinį produktą bei to produkto vartotojus ir vadybą. Galutinis mokyklos produktas - paslaugos, teikiamos tiek mokyklos viduje, tiek mokyklos išorės bendruomenei. Norint teikti kokybiškas paslaugas, reikia tinkamai organizuoti veiklą. Švietimo įstaigoje išskiriamos keturios pagrindinės veiklos: veiklos planavimas, organizavimas, vadovavimas ir kontrolė (Jucevičius ir kt., 2003).

Pirmoji iš keturių vadybos funkcijų yra planavimas. Kiekvieno švietimo organizacijoje dirbančio pedagogo darbe planavimas apibrėžtas aiškiai nustatytomis taisyklėmis ir principais. Planavimas, tai nenutrūkstantis procesas, įtakojamas organizacijos viduje ir aplink ją vykstančiais pokyčiais. Neplanuojant, galimybės pasiekti tikslą tampa labai neaiškios, sunku įvertinti organizacijos darbo veiksmingumą. Planai skirstomi į strateginius ir operatyvinius. Strateginius planus kuria organizacijos vadovai ir juose paprastai būna atskleidžiami pagrindiniai organizacijos tikslai. Strateginiams planams įgyvendinti kasdieninėje veikloje skirti operatyviniai planai (Mečkauskienė, 2007).

Organizavimas, tai antra bendrosios ir mokyklos vadybos funkcija. Šios funkcijos esmė yra atrinkti žmones, suformuoti iš jų grupes ir padaryti jas veiksmingomis komandomis, kurios siektų mokyklos misijos įgyvendinimo. Organizacijoms būdingi tokie raidos dėsningumai:

- Darbo pasidalijimas
- Struktūrinių padalinių formavimas
- Organizacinė hierarchija
- Koordinavimas

Darbo pasidalijimas yra būtinas, nes vienas žmogus niekada neprikaištingai neatliks skirtingo pobūdžio užduočių. Švietimo organizacijoje taip pat vieni pedagoginio personalo atstovai užsiima mokymu, kiti administravimu, dar kiti atlieka kitus reikalingus darbus. Grupuojant darbuotojus ir užduotis, galima suformuoti struktūrinius padalinius, kuriuose darbo veiklos gali būti sujungiamos. Organizacijoje būtina nustatyti pavaldumo santykius, kad būtų žinoma, kas yra kieno vadovas ir kas kieno pavaldinys. Koordinavimas sujungia padalinius į vieningą visumą. Kiekvienas darbuotojas žino savo vaidmenį ir neapsiriboja vien tik savo veikla, o galvoja apie organizaciją kaip apie visumą (Mečkauskienė, 2007).

Pagal mokyklos struktūros tobulinimo 2006-2009 programą, mokykloje nuolatinis valdymas gali būti organizuojamas trimis arba keturiais lygmenimis:

- pirmasis valdymo lygmuo - direktorius
- antrasis valdymo lygmuo - direktoriaus pavaduotojas ugdymui

- trečiasis valdymo lygmuo - skyriaus vedėjas
- ketvirtasis valdymo lygmuo - poskyrio vedėjas

Pirmasis valdymo lygmuo atsakingas už valstybės ir mokyklos savininko švietimo politikos įgyvendinimą, mokyklos strateginės plėtros formulavimą, mokyklos ugdymo modelio formavimą, rūpinimąsi finansavimu, bendradarbiavimą su mokyklos taryba ir savininku, mokytojų, mokinių, tėvų savivaldos institucijų veiklos inicijavimą ir skatinimą, mokyklos kaip vientisos organizacijos veiklų koordinavimą ir kt.

Antrasis valdymo lygmuo atsakingas už mokyklos ugdymo modelio įgyvendinimą per mokinių ugdymo, neformaliojo švietimo ir mokinių savivaldos organizavimą ir plėtrą, ugdymo tęstinumo ir kokybės užtikrinimą visose ugdymo pakopose, ugdymo padalinių sąveikos organizavimą, jų veiklos kontrolę ir kt.

Trečiasis valdymo lygmuo atsakingas už skyrių funkcijų atlikimą, organizuojant kasdieninį padalinio darbą ir planuojant jo veiklos gerinimą.

Ketvirtasis valdymo lygmuo atsakingas už poskyrių funkcijų atlikimą, organizuojant kasdieninį padalinio darbą (Mokyklos struktūros tobulinimo programa, 2009). Kai darbo grupės sutelktos ir funkcijos paskirstytos, reikia tinkamai vadovauti mokykloje vykdomoms veikloms.

Vadovavimas, tai trečioji švietimo vadybos funkcija. Šią veiklą vykdo mokyklos direktorius taip pat kiti mokyklos administracijos darbuotojai. Visi mokykloje dirbantys pedagoginiai darbuotojai vadinami mokytojų taryba. Šios tarybos veikla reglamentuojama mokyklos nuostatuose, planuojama ir aptariama mokytojų tarybos posėdžiuose. Direktorius yra mokytojų tarybos pirmininkas. Mokytojų taryba svarsto ir priima įvairius nutarimus, susijusius su mokinių ugdymu, ugdymo turinio planavimu, projektine veikla, programų rengimu ir kt. Per mokytojų tarybos posėdžius, direktorius ragina priimti įvairius sprendimus ir tvarkyti dokumentaciją, prižiūri nuostatose numatytų funkcijų vykdymą. Vadovavimas personalo politikai yra viena iš pagrindinių vadovavimo sričių, nes lojalūs darbuotojai lemia gerus mokyklos darbo rezultatus, gali konkuruoti švietimo paslaugų rinkoje, formuoti teigiamą mokyklos įvaizdį visuomenėje (Mečkauskienė, 2007).

Ketvirtoji švietimo vadybos funkcija - kontrolė. Ši funkcija padeda įvertinti prieš tai vykusią vadybos funkcijų: planavimo, organizavimo, vadovavimo darbo rezultatus. Kontrolės metu, galima įvertinti esamą situaciją, atitinkamai koreguoti vykstančius procesus. Kaip teigia Želvys (2003), kalbėti apie kontrolę švietimo organizacijose gana sudėtinga, nes jų tikslai nėra aiškiai apibrėžti ir rezultatai sunkiai išmatuojami. Autorius siūlo sąvoką "kontrolė" keisti į terminą "kokybės laidavimas". Taigi šioje srityje mokyklos vadovo pareiga tinkamai įvertinti vykdomus darbus ir veiklas. Svarbu stebėti,

kad ugdytas atitiktų švietimo standartus, taip pat atsižvelgti į konkrečias besimokančiojo reikmes. Kokybiškas švietimas turi būti prieinamas visiems, programos pritaikomos prie besimokančiųjų lygio ir orientuojamosi į besimokančiųjų gebėjimus (Mečkauskienė, 2007).

Mokyklos vadovas turėtų supažindinti naują darbuotoją su organizacijos kultūra. Žodžiais ir veiksmais galima perteikti rašytas ir nerašytas taisykles, kurių turėtų laikytis visi darbuotojai. Kai kurios organizacijos naujiems darbuotojams rengia keleto dienų ar ilgesnius mokymus. Nepakanka vien šviesti darbuotojus, reikia nuolat stiprinti kultūrą kuriant istorijas, herojus, ceremonijas ir ritualus (Želvys, 2003).

Labiausiai darbo analizės rezultatai pasitarnauja tuomet, kai organizacija vykdo naujo darbuotojo paiešką. Kaip teigia Želvys (2003), organizacija turėtų turėti pareigybių aprašymus, kad jie būtų tinkamai sudaryti, reikia remtis darbų analizės informacija. Toks dokumentas pasitarnauja ieškant naujų darbuotojų, nes jame surašytos kompetencijos, kurias turi atitikti kandidatas bei pats kandidatas susipažįsta su jam keliamais reikalavimais. Pareigybių aprašymą sudaro:

- pareigybės pavadinimas
- tikslai ir uždaviniai
- santykių su kitais darbuotojais ir padaliniais pobūdis
- darbuotojo teisės ir pareigos
- einamoms pareigoms atlikti reikalingi gebėjimai
- darbo efektyvumą nurodantys kriterijai

Taip pat autorius pataria organizacijoms susidaryti idealaus darbuotojo asmenybės profilį, kurio kompetencijas norėtų matyti naujoje darbo vietoje. Taip pat šis dokumentas praverčia vykdant kandidatų atranką, nes vadovas atsižvelgia į būtinas ir pageidaujamas darbuotojo charakteristikas. Organizacijos tipas ir pobūdis lemia į asmenybės profilį įtrauktą charakteristikų rinkinį. Kaip vienas iš galimų variantų galėtų būti šis Želvio (2003) pateiktas sąrašas:

- fizinės / biografinės charakteristikos
- išsilavinimas ir darbo patirtis
- kompetencija
- motyvacija
- asmens savybės

Kai kandidatų paieška baigiama, prasideda kandidatų atranka. Kai reikia atrinkti kandidatus, kurie atitinka būsimų pareigų reikalavimus yra taikomi vieni metodai, tačiau kai reikia išsiaiškinti tinkamų kandidatų kompetencijų lygį, taikomi kiti metodai. Norint nustatyti tinkamiausią kandidatą

pagal asmenines savybes, reikalingi dar kitokie metodai. Kiekvienas vadovas gali pats nustatyti atrankos kriterijus ir vertinti kandidatus (Bakanauskienė, 2008).

Želvio (2003) nuomone, klausinėjat reikia sužinoti kuo daugiau ir įvairesnės informacijos, todėl reikėtų užduoti atvirojo tipo klausimus, valdyti kūno kalbą, kad kandidatas nesinervintų ir jaustųsi patogiai. Negalima būsimo kandidato vertinti pagal išvaizdą, aprangą ir kt., užduoti dviprasmiškų, pašaipių klausimų ar tokių, iš kurių formuluotės galima nuspėti atsakymą.

2.2 Tautinių mažumų mokyklų vadovų atrankos kriterijai lietuvių kalbos mokytojams

Vieni svarbiausių švietimo uždavinių, kaip teigiama tautinių mažumų švietimo nuostatuose II dalyje (2002), kurie išskiriami yra skatinti atviros demokratinės visuomenės kūrimąsi ir sklaidą, todėl Tautinių mažumų švietimas Lietuvoje grindžiamas šiais principais: pilietinės darnos, integracijos ir solidarumo; visuomenės atvirumo ir sociokultūrinės integracijos; prioriteto asmens ir šeimos švietimo poreikių tenkinimui; Lietuvos tautų etnokultūrinės tapatybės išsaugojimo ir kultūrinio bendradarbiavimo, skatinančio bendrą Lietuvos kultūros pažangą; švietimo visuotinio prieinamumo; tautinių mažumų švietimo politikos tęstinumo; dermės su Europos Tarybos ir kitais tarptautinės teisės principais ir normomis bei pasirašytais tarpvalstybinėmis sutartimis. Taip pat šiame įstatyme pateikiamos pagrindinės tautinių mažumų švietimo nuostatos. *Bendrosios nuostatos*, sąlygojančios tautinių mažumų švietimo poreikių tenkinimą: pripažįstama, kad tautinių mažumų kultūros raiška yra svarbus Lietuvos kultūros plėtros veiksnys; pripažįstamas kiekvieno tautinei mažumai priklausančio ugdytinio poreikis išsaugoti esminius etnokultūrinio tapatumo sandus – kalbą, kultūros paveldą, tradicijas, religiją; pripažįstama teisė mokytis gimtosios kalbos arba, esant sąlygoms, gimtąja kalba; teisės aktų nustatyta tvarka sudaromos sąlygos steigti ikimokyklinio ugdymo įstaigas ir bendrojo lavinimo mokyklas, kurti jose klases/grupes, kuriose ugdymo procesas arba jo dalis būtų organizuojama gimtąja kalba Tarpvalstybinių susitarimų numatyta tvarka ir esant poreikiui sudaromos galimybės: ikimokyklinio, pradinio ugdymo ir gimtosios kalbos pedagogams įgyti bei tobulinti kvalifikaciją mokytis tautinės mažumos kalba/kalbos; pedagogams įgyti ir tobulinti savo kvalifikaciją, dirbti ugdymo įstaigose, kuriose ugdymo procesas vykdomas ne tik lietuvių, bet ir tautinės mažumos kalba; konkretūs tautinių mažumų švietimo poreikių tenkinimo būdai kiekvienu konkrečiu atveju nustatomi atsižvelgiant į tautinių bendrijų pageidavimus ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Švietimo ir mokslo ministerijos nustatytais kriterijais; visų kalbų (gimtųjų,

negimtųjų ir valstybinės kalbos) mokymas(is) tautinių mažumų mokyklose grindžiamas Valstybinės kalbos įstatymu, valstybės kalbų mokymo strategija ir Europos Tarybos kalbų mokymo politika.

Kaip tegiama tautinių mažumų ugdymo įstatyme (2002) tautinių mažumų bendrojo lavinimo mokyklose (I–XII kl.), kuriose ugdymo procesas tradiciškai vykdomas baltarusių, lenkų, rusų mokomąja kalba arba derinant skirtingas mokomąsias kalbas taip pat nurodo, kad bendrojo lavinimo mokyklose, kur gimtosios kalbos gali būti mokomasi kaip dalyko;

Ugdymo turinį ir procesą sąlygojančios nuostatos, kurios išskirtos įstatyme yra siekiant tenkinti tautinių mažumų švietimo poreikius, ugdymo turinyje rekomenduojama integruoti tautinės mažumos gyvenimo Lietuvoje ir jos istorinės Tėvynės geografijos, istorijos, literatūros, etnokultūros elementus, atspindint Lietuvos visuomenės daugiakultūriškumą; priešmokyklinėse grupėse, kuriose ugdymas vyksta lietuvių kalba, ugdytiniais iš kitos kalbinės aplinkos, esant realiam poreikiui, sudaroma galimybė papildomai mokytis(m) mokyklos mokomosios kalbos, taikant negimtosios kalbos mokymo(si) metodiką; moksleiviams, besimokantiems lietuvių mokomąja kalba, kai jie yra iš kitos kalbinės aplinkos, sudaromos galimybės (esant realiam poreikiui) lietuvių kalbos mokytis kaip negimtosios, taikant negimtosios kalbos mokymo(si) metodiką ir mokomąsias priemones; sudaromos sąlygos lenkų ir rusų tautinių mažumų pradinėse, pagrindinėse ir vidurinėse bendrojo lavinimo mokyklose naudotis Lietuvoje rengtais gimtosios kalbos vadovėliais bei iš lietuvių kalbos išverstais pradinės ir pagrindinės mokyklos mokomųjų dalykų vadovėliais; vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos XI–XII klasių moksleiviams rekomenduojama naudotis vadovėliais ir kita mokomąja medžiaga lietuvių kalba;

Svarbu paminėti, kad baigdami tautinių mažumų pagrindinę mokyklą moksleiviai privalo laikyti mokyklos mokomosios kalbos bei valstybinės lietuvių kalbos egzaminą;

Kol yra dvi skirtingos lietuvių kalbos egzaminų programos (lietuvių gimtosios kalbos ir valstybinės lietuvių kalbos), baigdami vidurinę mokyklą arba gimnaziją tautinių mažumų moksleiviai, jei jie yra baigę pagrindinę mokyklą ne lietuvių mokomąja kalba, gali rinktis vieną iš jų.

Mokyklose lietuvių mokomąja kalba bei tautinių mažumų mokyklose valstybė dengia ugdymo plano įgyvendinimo išlaidų skirtumus, susijusius su tautinių mažumų švietimo poreikių tenkinimu visose valstybinėse, savivaldybių ir nevalstybinėse bendrojo lavinimo mokyklose pagal Vyriausybės patvirtintą finansavimo metodiką.

Kiekvienam Lietuvos Respublikos piliečiui ir užsieniečiui, turinčiam teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, garantuojamas mokymas valstybine kalba ir valstybinės kalbos mokymasis.

Mokytojas privalo:

- 1) užtikrinti ugdomų mokinių saugumą, geros kokybės ugdymą;
- 2) ugdyti tvirtas mokinių dorovės, pilietines, tautines ir patriotines nuostatas, pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui laiduoti mokinių asmenybės galių plėtotę, suprantamai ir aiškiai, taisyklinga lietuvių kalba perteikti ugdymo turinį, kai teisės aktais nustatyta, kad atitinkamas ugdymo turinys perteikiamas lietuvių kalba;
- 3) laikytis švietimo įstaigų nusistatytų etikos normų ir švietimo įstaigos vidaus tvarką nustatančių dokumentų reikalavimų;
- 4) tobulinti savo kvalifikaciją;
- 5) ugdyti remdamasis mokinių gebėjimais ir polinkiais, stiprinti mokymosi motyvaciją ir pasitikėjimą savo gebėjimais, suteikti pagalbą mokiniams, turintiems ugdymosi, mokymosi sunkumų ir specialiųjų ugdymosi poreikių, pritaikyti jiems dalyko programą, turinį, metodus;
- 6) nešališkai vertinti mokinių mokymosi pasiekimus ir nuolat juos informuoti apie mokymosi pažangą;
- 7) mokyklos nustatyta tvarka informuoti tėvus (globėjus, rūpintojus) apie jų vaiko būklę, ugdymo ir ugdymosi poreikius, pažangą, mokyklos lankymą ir elgesį;
- 8) bendradarbiauti su kitais mokytojais, kad būtų pasiekti mokymo tikslai;
- 9) gerbti mokinį kaip asmenį, nepažeisti jo teisių ir teisėtų interesų;
- 10) vykdyti kitas Profesinio mokymo, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymų nustatytas pareigas.

Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007), reglamentuoja mokytojo profesinės veiklos pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio, atitinkamas specialiojo ugdymo, profesinio mokymo, neformaliojo vaikų švietimo programas kompetencijų grupes, kompetencijas, gebėjimus.

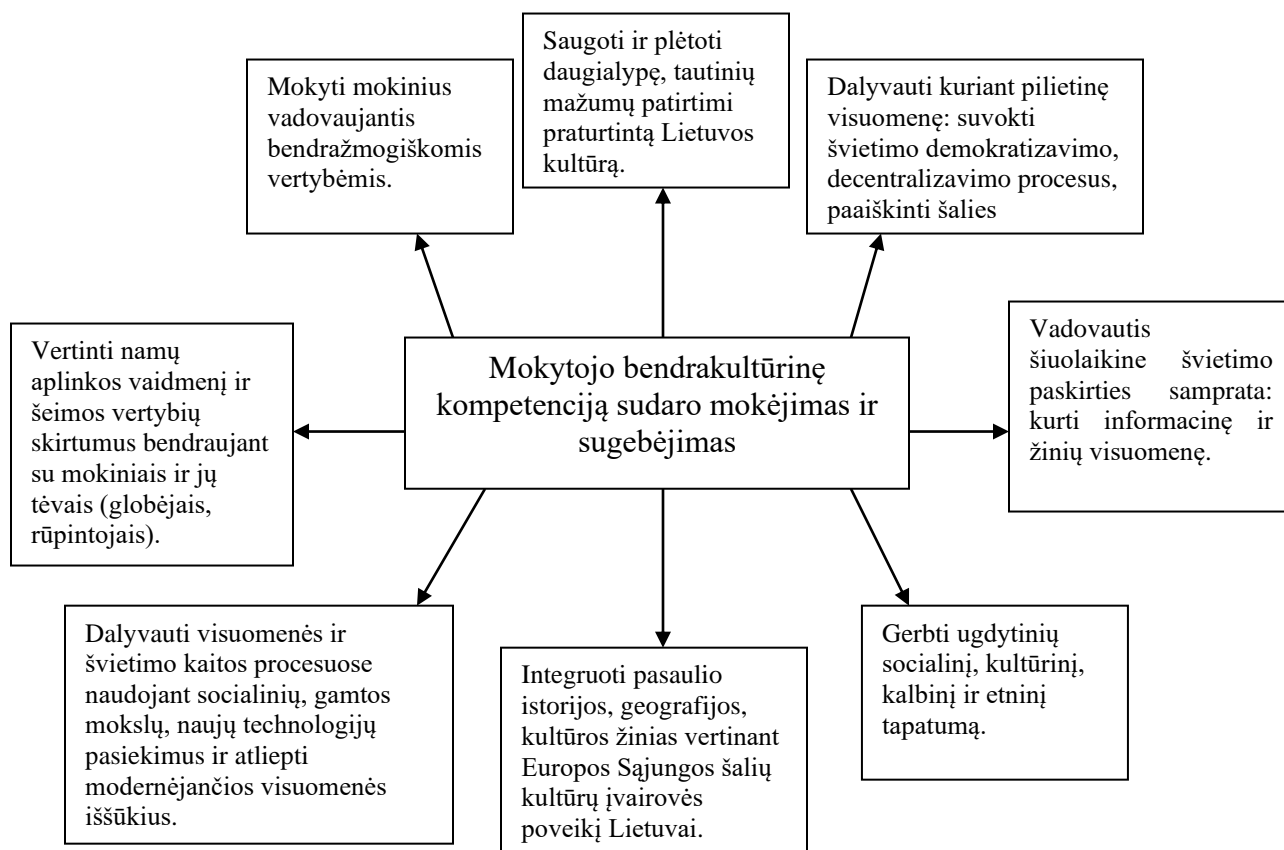
Šio aprašo tikslas - nustatyti vienodus mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo kriterijus, reikalingus profesinėje veikloje. Tarptauninių žodžių žodyne (2013) išskiriama kompetencijos sąvoka [lot. *competentia* – priklausomybė pagal teisę] – 1. „tam tikros veiklos srities išmanymas, gebėjimas gerai atlikti darbą“ 2. „visuma kurios nors institucijos arba pareigūno teisių ir pareigų, nustatytų tos institucijos statuto ar nuostatų“. O štai Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2011), kompetencija tai yra gebėjimas atlikti tam tikrą veiklą, remiantis įgytų žinių, mokėjimų, įgūdžių, vertybinių nuostatų visuma.

Tam, kad tinkamai nustatyti atrankos kriterijus, reikia, aiškiai bei tiksliai apibrėžti, kokiam darbui ieškome žmogaus, nurodyti įgūdžius, sugebėjimus, asmenines savybes, intelekto lygį, kurie yra

reikalingi, norint sėkmingai atlikti tą darbą. Literatūroje dažniausiai skiriamos dvi pagrindinės atrankos kriterijų grupės (Poškienė E., 2002, p. 1): 1. Dalykinės kompetencijos kriterijai, kurie remiasi išsilavinimu, darbo patirtimi, dalykinėmis žiniomis, įgūdžiais, sugebėjimais, reikalingais būsimam darbui atlikti. 2. Asmeninės savybės, sąlygojančios ir veikiančios konkretaus darbo sėkmingą atlikimą. Bakanauskienės I. (2005) teigimu, ieškant darbuotojų, nustatant personalo atrankos kriterijus pirmiausia atsižvelgiama į formalius darbo vietos reikalavimus, tokius kaip: išsilavinimo lygis, patirtis, žinios ir įgūdžiai; asmeninės savybės lieka antrame plane.

Mokytojų kompetencija reiškia profesionalumą įvairialypiuose mokytojo vaidmenyse skirtinguose individo, klasės, mokyklos, artimiausios bendruomenės, visuomenės, taip pat atitinkamuose profesiniuose tinkluose. Caena F. (2011) teigia, kad kompetencija gali būti apibrėžiamas kaip gebėjimas patenkinti sudėtingus poreikius tam tikromis aplinkybėmis, naudojant įgytus išteklius. Europos Taryba (2017) apibrėžia kompetenciją kaip "gebėjimą sutelkti ir diegti atitinkamas vertybes, požiūrį, įgūdžius, žinias ir (arba) supratimą, kad tinkamai ir veiksmingai reaguotų į poreikius, iššūkius ir galimybes, kuriuos atstovauja tam tikros rūšies aplinkybės".

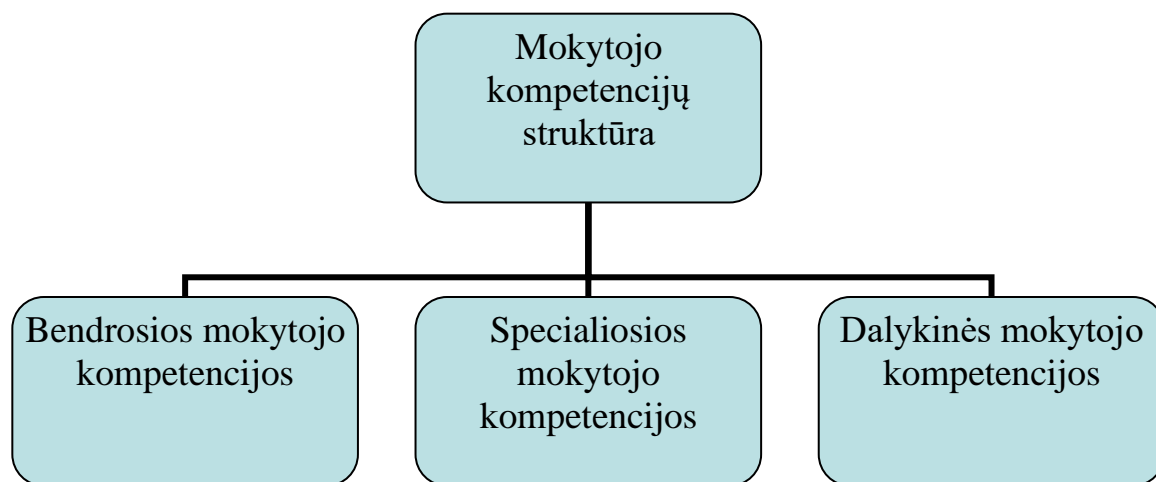
Antrojeje aprašo dalyje (2007) išskiriama mokytojo bendrakultūrinė kompetencija ir išskiriama, kad mokytojo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas. Plačiau išskiriama 1 pav.



pav. 1 Mokytojo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas

Acquah O.E, Nancy L. (2016), atliktame tyrime teigiama, kad teorinės pozicijos ir intuicijos deriniu, kartu su pedagogine praktika, kuri, kaip nustatyta, yra veiksminga sprendžiant įvairovę su kandidatais į mokytojus, buvo sukurtas daugiakultūrio švietimo mokytojams kandidatams modelis. Šiame tyrime buvo tiriama, kaip tam tikri šio modelio elementai buvo veiksmingi plėtojant kandidatų į mokytojus kultūrinę kompetenciją. Rezultatai rodo, kad kandidatai į mokytojus kurso pabaigoje įgijo daug žinių apie įvairovės problemas ir jų patirtį. Dalyviai atkreipė dėmesį į įvairius metodus, naudojamus klasėje: ypač interaktyvios strategijos, darbas grupėse, įvairi kultūrinė patirtis ir galimybės kritiškai apmąstyti šią patirtį kaip savo naudos pranašumą. Jų nuosavybės jausmas ir supratimas suteikė jiems galimybę šias strategijas naudoti savo būsimame darbe.

Taip pat, mokytojo profesinės kompetencijos apraše (2007) išskiriamos profesinės, bendrosios bei specialiosios kompetencijos.



pav. 2. Mokytojo kompetencijų struktūra. Sudaryta darbo autorės naudojant Čiužas R. „Mokytojo kompetencijų nuolatinė kaita“. Vilnius: Edukologija, 2013

Bendrosios kompetencijos – gebėjimai, žinios, asmeninės savybės, įgūdžiai, vertybės ir kitos savybės, kurios yra reikalingos pedagogo veiklai. Pedagogo profesijos kompetencijų apraše jos skirstomos į asmeninio tobulėjimo, kultūrinę, naujų technologijų ir informacijos valdymo, bei profesinės komunikacijos kompetencijas.

Lietuvos respublikos vyriausybė nutarime (2018), priimtos pataisos tikslas – užtikrinti lietuvių kalbos mokėjimą pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas programas atsižvelgiant į nevienodas lietuvių gimtosios kalbos ir valstybinės lietuvių kalbos vartojimo ir mokymosi sąlygas Lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendrojoje programoje numatytiems tikslams pasiekti mokyklose tautinės mažumos kalba buvo padidintas pamokų skaičius (1,5 pamokomis per savaitę daugiau nei mokyklose lietuvių mokomąja kalba), įvestas papildomas kalbos vartojimo, rašybos ir skyrybos įtvirtinimo modulis, buvo parengta Elektroninė lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija 11–12 klasėms, mokykloms tautinės mažumos kalba skirtos lėšos lietuvių kalbos mokymo priemonėms įsigyti, mokyklos aprūpintos dabartinės lietuvių kalbos žodynais. Tautinių mažumų švietimas Lietuvoje grindžiamas šiais principais: pilietinės darnos, integracijos ir solidarumo; visuomenės atvirumo ir sociokultūrinės integracijos; prioriteto asmens ir šeimos švietimo poreikių tenkinimui; Lietuvos tautų etnokultūrinės tapatybės išsaugojimo ir kultūrinio bendradarbiavimo, skatinančio bendrą Lietuvos kultūros pažangą; švietimo visuotinio prieinamumo; tautinių mažumų švietimo politikos tęstinumo; dermės su Europos Tarybos ir kitais tarptautinės teisės principais ir normomis bei pasirašytais tarpvalstybinėmis sutartimis.

Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007), reglamentuoja mokytojo profesinės veiklos pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio, atitinkamas specialiojo ugdymo, profesinio mokymo, neformaliojo vaikų švietimo programas kompetencijų grupes, kompetencijas, gebėjimus.

Šio aprašo tikslas - nustatyti vienodus mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo kriterijus, reikalingus profesinėje veikloje

Lietuvos respublikos vyriausybė nutarime (2018), priimtos pataisos tikslas – užtikrinti lietuvių kalbos mokėjimą pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas programas atsižvelgiant į nevienodas lietuvių gimtosios kalbos ir valstybinės lietuvių kalbos vartojimo ir mokymosi sąlygas Lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendrojoje programoje numatytiems tikslams pasiekti mokyklose tautinės mažumos kalba buvo padidintas pamokų skaičius (1,5 pamokomis per savaitę daugiau nei mokyklose lietuvių mokomąja kalba), įvestas papildomas kalbos vartojimo, rašybos ir skyrybos įtvirtinimo modulis, buvo parengta Elektroninė lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija 11–12 klasėms, mokykloms tautinės mažumos kalba skirtos lėšos lietuvių kalbos mokymo priemonėms įsigyti, mokyklos aprūpintos dabartinės lietuvių kalbos žodynais.

Nuo 2013 metų lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminas visose Lietuvos mokyklose vykdomas pagal vieną Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos

švietimo ir mokslo ministro įsakymu (2011) Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programos 27 punkte numatyta, kad kalbos taisyklingumo ir kalbinės raiškos normų aprašas kandidatų iš mokyklų lietuvių mokomąja kalba ir tautinės mažumos mokomąja kalba darbams vertinti pereinamuoju laikotarpiu yra nustatomas pagal Nacionalinio egzaminų centro tyrimų duomenis ir skelbiamas svetainėje www.nec.lt atitinkamai iki 2012 m., 2013 m., 2014 m., 2015 m., 2016 m., 2017 m., 2018 m., 2019 m. lapkričio 15 d. Taigi, iki 2020 metų atsižvelgiant į skirtingas mokinių iš mokyklų lietuvių mokomąja kalba ir tautinės mažumos mokomąja kalba mokymosi sąlygas pritaikomas lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino vertinimas. Pažymėtina, kad priemonės, stiprinančios lietuvių kalbos mokymą mokyklose tautinės mažumos kalba, vykdomos visose ugdymo pakopose.

Priešmokykliniame ugdyme, vykdomame tautinės mažumos kalba, ugdymui lietuvių kalba skiriamos 4 valandos per savaitę. Pradiniame ugdyme (1–4 klasės) padidintas lietuvių kalbos ir literatūros pamokų skaičius: nuo 2011 metų skiriamos 4 savaitinės pamokos kiekvienoje klasėje (iki 2011 metų buvo skiriamos 3 pamokos), nuo 2017 metų – buvo pridėta dar po 1 pamoką 2–4 klasėse, tai yra skiriamos 5 savaitinės pamokos 2 kiekvienoje klasėje. Pagrindiniame ugdyme (5–10 klasės) lietuvių kalbai ir literatūrai mokytį skiriamų pamokų skaičius sulygintas – kiekvienoje klasėje skiriama po 5 savaitines pamokas ir mokyklose tautinės mažumos kalba, ir mokyklose, kurių mokomoji kalba, – lietuvių kalba. Tiek pat pamokų, tai yra 5 skiriamos ir gimtajai kalbai (lenkų, rusų, baltarusių, vokiečių) mokyklose tautinių mažumų mokomąja kalba. Viduriniame ugdyme (III–IV gimnazijos klasė) lietuvių kalbai ir literatūrai mokytį bendruoju kursu yra skiriamos 5,5 savaitinės pamokos kiekvienoje klasėje, jei mokomasi išplėstiniu kursu, – 6,5 savaitinės pamokos kiekvienoje klasėje. Svarbu pažymėti, kad mokiniams, kurie mokosi mokyklose tautinių mažumų mokomąja kalba, viduriniame ugdyme lietuvių kalbai ir literatūrai mokytį skiriamų savaitinių pamokų skaičius yra didesnis nei gimtajai kalbai (lenkų, rusų, baltarusių, vokiečių) bei didesnis nei lietuvių kalbai ir literatūrai skiriamų valandų skaičius mokiniams, kurie mokosi mokyklose lietuvių mokomąja kalba.

Parengtos mokymo priemonės, padedančios mokytis lietuvių kalbos (metodinė priemonė pedagogams ir tėvams „Antroji kalba ankstyvajame amžiuje“, dviejų dalių (1–2 klasei ir 3–4 klasei) mokymo priemonė „Kalba mane augina“ (2012 m.), skirta mokinių iš dvikalbės ir daugiakalbės aplinkos lietuvių kalbos ugdymui tiek klasėje, tiek namuose, lietuvių kalbos elementorius „Mano abėcėlė“ (1, 2 dalys, 2017 m.), skirtas pirmos klasės mokiniams, besimokantiems mokyklose tautinės mažumos kalba, skaitinių knyga „Upelis“ (1–2 klasei ir 3–4 klasei, 2018 m.), metodinė priemonė tautinių mažumų kalbomis mokymą vykdančioms mokykloms „Į visus dalykus integruoti lietuvių kalbos praktiniai pavyzdžiai / užduotys pradinių klasių mokytojams“, „Patarimai pedagogams,

dirbantiems mokyklose, ugdymo programos vykdančiose tautinės mažumos kalba: 1–2 klasėse, 3–4 klasėse“. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija ir toliau numato vykdyti priemones, stiprinančias lietuvių kalbos mokymą mokyklose tautinės mažumos kalba.

Mokytojai, dirbantys pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas, privalo mokėti lietuvių kalbą, jos mokėjimo lygis turi atitikti Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. reikalavimus;

būti išklause lietuvių kalbos kultūros kursus pagal Mokytojų, mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui bei skyrių vedėjų lietuvių kalbos kultūros mokymo programą. Mokytojai, dirbantys pagal profesinio mokymo programas ir neformaliojo švietimo (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo) programas, jei nėra įgiję pedagogo kvalifikacijos, privalo būti išklause pedagoginių psichologinių žinių kursą švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka iki darbo mokytoju pradžios, išskyrus mokytojus, turinčius aukštąjį, aukštesnįjį, įgytą iki 2009 metų, specialųjį vidurinį, įgytą iki 1995 metų, išsilavinimą, kurie šiuos kursus privalo išklausti per metus nuo darbo mokytoju pradžios.

Mokytojai privalo būti įgiję kompetencijas, numatytas Reikalavimuose mokytojų kompiuterinio raštingumo programoms, patvirtintuose Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m.

mokyti žmogaus saugos pagal bendrojo ugdymo programas gali mokytojai, išklause civilinės saugos mokymo kursus pagal Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 718 „Dėl Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašo patvirtinimo“; mokyti mokinius integruotai dalyko ir užsienio kalbos pagal bendrojo ugdymo programas gali dalyko mokytojai, kurie moka atitinkamą užsienio kalbą ne žemesniu nei B2 kalbos mokėjimo lygiu pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis.

Apibendrinant, galima teigti, kad lietuvių kalbos pedagogams, dirbantiems tautinių mažumų mokyklose išskirtinių kriterijų taikymo nereikia, svarbu, kad pedagogo išsilavinimas atitiktų reikalavimus, mokėtų kalbą, turėtų pedagogui būtinas kompetencijas bei būtų išklause civilinės saugos mokymo kursą.

3. TAUTINIŲ MAŽUMŲ MOKYKLŲ VADOVŲ ATRANKOS KRITERIJŲ TAKYMO LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJAMS EMPIRINIS TYRIMAS

3.1.1 Tyrimo metodikos apžvalga

Siekiant išsiaiškinti kokius kriterijus tautinių mažumų mokyklų vadovai taiko lietuvių kalbos pedagogams buvo pasirinktas **kokybinis tyrimo metodas**.

Kokybinis tyrimo metodas buvo pasirinktas norint atsakyti į iškeltus mokslinės problemos klausimus. Tyrimo metu labai svarbus švietimo įstaigų vadovų, kurie dirba tautinių mažumų mokyklose, požiūris į lietuvių kalbos pedagogų atranką, kuris efektyviausiai atsiskleidžia kokybinio tyrimo metu. Tyrimas leidžia „išsiaiškinti esamą reiškinių (požiūrio, elgsenos) kokybę ir nustatyti ją ne išoriškai (kaip atrodo), o tarsi iš vidaus – per žmogaus asmeninio santykio su tuo reiškiniu prizmę“ (Valackienė, Mikėnė, 2008, 36 p.). Kokybinis metodas buvo pasirinktas todėl, kad būtų galima gauti kuo didesnę kiekį reikšmingos informacijos tiriamu klausimu. L. Rupšienės (2007) teigimu, šio metodo pagalba galima sužinoti svarbių detalių ir yra galimybė kruopščiai iširti problemą. Tyrimo metu tyrėjas gali paaiškinti savo klausimus, kas padidina tikimybę išgirsti naudingos informacijos. K. Kardelis (2002) išryškindamas kokybinių ir kiekybinių tyrimų metodų skirtumus teigia, jog kokybiniai tyrimai yra lankstūs, nes orientuoti į interpretaciją, o ne į matavimus, labiau gilinasi į reiškinių kilmę, o ne į skaičių, kiekį.

Vienas iš kokybinio tyrimo objekto pažinimo būdų arba duomenų analizės metodų yra **fenomenologinė strategija**, kuri labiausiai tinka ir dažniausiai naudojama kokybiniuose sociologiniuose ir socialinio darbo moksliniuose tyrimuose, kuriais siekiama pažinti tyrimo dalyvių subjektyvias patirtis. Fenomenologijos uždavinys yra ne suprasti realaus pasaulio prigimtį, o tirti būdus, kuriais pasaulis struktūrizuojasi žmogaus sąmonėje (Tidikis, 2003). Taigi, tokius duomenis įmanoma gauti tik kokybiniu tyrimu, ir pasirinkus fenomenologinę tyrimo strategiją, todėl būtent kokybinis tyrimas ir ši strategija buvo pasirinkta.

Kokybinio tyrimo duomenų rinkimo metodas. Kadangi baigiamojo darbo autorė yra tik pradedančioji tyrėja, todėl tyrimo tikslui pasiekti buvo pasirinkta **pusiau struktūruoto interviu forma**. Šiuo metu visuotinai pripažįstama, kad interviu – pagrindinis duomenų rinkimo metodas, tai viena įtaigiausių žmonių tarpusavio supratimo priemonių (Rupšienė, 2005). Interviu metodas apima informatyvų klausinėjimą ir idėjų klausymą, kuriuo siekiama suvokti informantų patirtį, sužinoti nuomones tiriamuoju klausimu. Būtina kokybinių tyrimų sąlyga – savo terminologijos ir išankstinių schemų neprimetimas, rėmimasis informantų naudojamais teiginiais. Tyrimo praktikoje galimi keturių tipų interviu: struktūruotas (klausimai ir visa procedūra numatoma iš anksto ir interviu eigoje mažai kas keičiama, šiuo atveju situacija esti apibrėžta); neprimestinis (kilęs iš psichiatrijos, kada klausiantysis nesistengia išlaikyti numatytos pokalbio linijos, o pasiduoda ligonio primetamai eigai); kryptingas (klausinėjantysis ypatingą dėmesį kreipia į

subjektyvius informanto atsakymus apie jam žinomą situaciją, su kuria jis susipažino prieš interviu; iš gautų atsakymų tyrėjas gali spręsti ar pasitvirtino jo iškelta hipotezė ar ne.

Šiame tyrime buvo **pasirinktas pusiau struktūruotas interviu** metodas. B. Bitino, L. Rupšienės, V. Žydžiūnaitės (2008, 156 p.) teigimu, pusiau struktūruotas interviu yra priimtinausias atliekant kokybinius tyrimus. Kadangi tyrėjas iš anksto numato temas arba problemas, kurias aptars interviu metu, bet „neprisiriša“ prie klausimų tvarkos ar numatytų pasakyti žodžių, laisvai juos keičia vietomis, užduoda papildomų klausimų. Pagrindinis privalumas: interviu gaunama išsamesnių, susistemintų duomenų, lyginant su neformaliuoju interviu, o pats interviu lieka neformalus, vyksta pokalbio forma.

Kokybinį pusiau struktūruoto metodo pasirinkimą įtakojo iškelti tyrimo klausimai, kadangi atsakant į juos daugiausiai bus gaunama žodinių apibūdinimų, laisvos formos pastabų. Be to kokybinis pusiau struktūruotas tyrimo metodas padeda atskleisti žmonių nuomones, kreipiamas didelis dėmesys informanto patirčiai ir nuostatoms.

Šitoks tyrimo metodas leido susidaryti laisvesnei atmosferai. Tyrėja vadovavo interviu ir buvo sudariusi sutikimą dalyvauti tyrime (1 priedas). Interviu struktūra nebuvo griežta.

Tyrimo imtis ir atranka. Tyrimo imtį, naudojant interviu metodą, sudarė 7 informantai. Tyrime didelis dėmesys buvo skirtas informatyvių informantų parinkimui, kas svarbu kokybiniame tyrime, todėl jame dalyvavo 7 Klaipėdos miesto tautinių mažumų mokyklų vadovai. Nedidelė imtis pasirinkta norint plačiau atskleisti kokius atrankos kriterijus taiko tautinių mažumų mokyklų vadovai priimant į darbą lietuvių kalbos mokytojus. Be to pabrėžiama, jog kokybiniuose tyrimuose svarbiausia ne imties dydis, o paties tyrėjo gebėjimai ir pasirinktų respondentų informatyvumas (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008).

Vienas iš tyrimo sudarymo būdų – **patogioji tikslinė atranka**. Rupšienės (2007) teigimu, Patogioji atranka – atrenkami lengviausiai prieinami generalinės aibės vienetai. Buvo pasirinktos lengviausiai prieinamos organizacijos (mokyklos), kuriose dirba pažįstami žmonės. Tokiu būdu buvo apklausti 7 informantai. Taip pat tyrime buvo remtasi ir **sniego gniūžtės atranka**, kuri nuo patogiosios skiriasi tuo, kad kiekvienas tyrime jau dalyvaujantis informantas gali tyrėjui rekomenduoti kitus tyrimo vertus vienetus, kurie priklauso tiriamajai populiacijai.

7 lentelė. Demografinės tyrimųjų imtys

Imties dydis	7 informantai
Lytis	Vyrai - 1, moterys - 6.
Vadybinio darbo švietimo srityje stažo vidurkis	13 metų. (Vad1. -13, Vad2.-15, Vad3.-14, Vad4.-6, Vad5. – 16, Vad6. – 12, Vad7. – 13).

Pedagoginis bei vadybinis informantų darbo stažas	32 m. (Vad1. -30, Vad2.-35, Vad3.-38, Vad4.-24, Vad5. – 30, Vad6. – 35, Vad7. – 35).
Mokyklos vadovų kvalifikacinė bei vadybinė kategorijos	1 – mokytojas, dėstytojas; 1 – ekspertas; 5 – metodininkai. 6 informantai – I vadybinė kategorija; 2 informantai – II vadybinė kategorija.
Specialybės	1 informantas – chemija ir biologija. 1 informantas – rusų kalba ir literatūra, lietuvių kalba ir lit. 1 informantas – lietuvių kalba ir režisūra. 1 informantas – matematika; vidurinio ugdymo vokiečių kalba. 1 informantas – pradinis ugdymas. 2 informantai – lietuvių kalba ir literatūra
Geografinė sklaida	Visi informantai gyvena ir dirba Klaipėdos mieste.

Tyrimo duomenų apdorojimo metodai: Analizuojant interviu duomenis visų pirma pokalbiai su tiriamaisiais buvo užrašomi kompiuteryje, remiantis tiksliais informantų pasisakymais, naudotomis frazėmis, kad duomenys būtų kuo objektyvesni, atitinkantys tikrovę. Po to buvo transkribuojami visi pusiau struktūruoto interviu tekstai. Analizuojant interviu metu gautus duomenis buvo naudojamas kokybinių duomenų kontentinės analizės metodas.

Content analizė yra validus metodas, leidžiantis padaryti specifines išvadas, remiantis analizuojamu tekstu. Ši analizė apima keturis žingsnius: 1) daugkartinį teksto skaitymą, 2) manifestinių kategorijų išskyrimą, remiantis „raktiniais“ žodžiais, 3) kategorijų turinio skaidymą į subkategorijas, 4) kategorijų ir subkategorijų interpretavimą bei pagrindimą iš teksto abstrahuotais įrodymais (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). V. Žydžiūnaitės (2007) teigimu, turinio (*content*) analizė remiasi interpretacija, todėl kategorijų ir subkategorijų išskyrimas yra ne mechaninė technika, o kūrybiškas interpretavimo procesas, siekiant iš koduoti tekste glūdinčias prasmes. Kad būtų patogiau analizuoti duomenis į lentelę sudėtos visos teksto ištraukos, kiekvienai iš jų pažymėti atitinkami kodai ir suskirstyti pagal kategorijas bei subkategorijas, kad būtų lengviau interpretuoti. Atlikus visus šiuos žingsnius, aprašyti gauti tiriamo reiškinių duomenys pagal kategorijas ir subkategorijas, naudojant įvairius paveikslus.

Tyrimo instrumentai: Tyrimui atlikti pasirinktas pusiau struktūruoto interviu metodas, kai iš anksto numatomi klausimai ir pasiliekiama galimybė juos keisti vietomis bei užduoti papildomus klausimus (Bitinas, Rupšienė, Žydžiūnaitė, 2008). Siekiant atskleisti tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomus kriterijus lietuvių kalbos mokytojams pasirinkta individuali apklausa interviu metodu.

Esminių sąvokų analizavimas ir interviu metodų galimybių analizė padėjo suformuoti interviu klausimus. Su klausimais tyrėjai galėjo susipažinti prieš apklausą. Interviu klausimus suskirstėme pagal temas 1. Demografinis; 2. Pedagogų rengimas; 3. Atrankos kriterijai. Tyrimo duomenys buvo pradėti rinkti

po dviejų pirmųjų interviu. Kiekvienas interviu buvo perrašytas į kompiuterinį variantą, daug kartų skaitytas, siekiant suvokti pasisakymų turinio visumą.

Tyrėjo vaidmuo. B. Bitinas (2006) pastebi, jog kokybiniuose tyrimuose pats tyrėjas yra tyrimo instrumentas. Tyrėja su šia problema buvo susipažinusi anksčiau skaitant ir analizuojant mokslinius straipsnius. Siekta, kad interviu vyktų, kai tyriamasis ir tyrėja rado pakankamai patogų tam laiką, kad interviu metu būtų užtikrinta nesuprastėjusi gaunamų duomenų kokybė. Tyrėja buvo nešališka, nes buvo stengiamasi neperfrazuoti interviu teksto savais žodžiais, o remtis tik informantų pasisakymais, siekiant gauti kuo tikslesnius duomenis bei objektyvias tyrimo išvadas. Tyrimas tautinių mažumų mokyklose, kuriose dirba informantai ir telefonu. Mokyklose susitikimai vyko prieš tai iš anksto susitarus telefonu ar nuvykus į informantų darbo vietą.

Tyrimo charakteristikos. Kaip teigia L. Rupšienė (2007), pagrindiniai tyrimo požymiai arba charakteristikos vertinant tyrimo kokybę yra du: *validumas ir patikimumas*. Būtent tyrimo validumo ir patikimumo užtikrinimas yra barometras, rodantis tyrimo kokybę. Kuo didesnis tyrimo validumas ir patikimumas, tuo kokybiškesnis tyrimas.

- **Vidinio validumo užtikrinimas.** Siekiant užtikrinti tyrimo vidinį validumą tyrime buvo naudojami keli būdai. Tyrime buvo naudojami ir kiti būdai, tokie kaip dalyvių kontrolė ir neigiamų atvejų analizė. Dalyvių tyrimo kontrolė vyko surinkus duomenis ir atlikus duomenų analizę. Buvo skambinama informantams, norint patikrinti faktų ir pastebėjimų tikslumą. Tyrime neigiamų atvejų analizė buvo atliekama dar kartą tikrinant kiekvieną atvejį jau atlikus pirminę atvejų analizę, taip siekta patikrinti, ar temos apibūdinimas tinka visiems atvejams, t.y. tyrimo ataskaita buvo pateikta informantams, prašoma, kad pakomentuotų ar tyrimo duomenų interpretacijos teisingos. Analizė buvo baigta nustatius, kad neigiamų atvejų ir nepatvirtintų duomenų nėra.
- **Išorinio validumo užtikrinimas.** Siekiant užtikrinti tyrimo išorinį validumą, buvo detalai aprašomas tyrimo objektas, vieta, naudojami tyrimo metodai, aptariamas tyrėjo vaidmuo. Tai turėtų padėti tyrimo ataskaitos skaitytojams suprasti, kokios yra mokyklų vadovų ir švietimo skyriaus bendradarbiavimo galimybės mokyklų vadovų vadybinės karjeros aspektu.
- **Patikimumo užtikrinimas.** Kad būtų įrodyta tyrimo duomenų rinkimo, jų interpretacijos ir išvadų dermė buvo apklausiami tautinių mažumų mokyklų vadovai. Buvo stengiamasi, kad interviu vyktų kabinetuose, kadangi tai artimiausioji jų darbinė aplinka, kurioje galima gauti daug vertingos informacijos. Taip pat buvo vykdomas tyrimo auditas. Šį auditą atliko baigiamojo darbo vadovas, kuris patikrino tyrimo duomenų rinkimo, interpretacijų ir išvadų tarpusavio darną.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliktas laikantis tyrimo etikos reikalavimų. Tyrimo metu buvo laikomasi etikos principų: geranoriškumo, pagalbos asmens orumui, teisingumo bei teisės gauti tikslią informaciją. Visų pirma prieš pradėdant pokalbį informantams buvo atskleista tyrimo esmė (tikslas, uždaviniai, ką siekiama iširti). Taip pat buvo akcentuojamas tyrimo etikos principų laikymasis, t.y. informantams buvo pabrėžiama, kad tyrime dalyvauja tik laisvanoriškai, buvo užtikrintas visiškas konfidencialumas ir anonimiškumas. Etikos klaidų pavyko išvengti, nes nebuvo liečiami kiti asmenybės asmeniniai išgyvenimai, potyriai, buvo kalbama tik konkrečiai tautinių mokyklų vadovų požiūrį į lietuviš kalbos pedagogų atranką bei susijusiomis temomis. Taip pat buvo vengiama reikšti savo nuomonę, teigiamus ar neigiamus požiūrius tiriamu reiškiniu. Darbo autorė atlikdama tyrimą vadovavosi V. Žydžiūnaitės, S. Sabaliausko (2017) socialinio tyrimų etikos principais:

1. **Geravališkumo principas**, tyrimas atliktas tam, kad būtų sukaupta žinių apie esamą situaciją.
2. **Informavimo principas**, darbo grupės dalyviai buvo asmeniškai supažindinami su tyrimu, jo tikslu, buvo atsakyta į jiems iškilusius klausimus.
3. **Laisvanoriškumas**, tyrimo dalyviai turėjo laisvą valią dalyvauti ar nedalyvauti tyrime. Planuojama gauti žodinį sutikimą dalyvauti tyrime.
4. Gauti duomenys naudojami tik šio darbo tyrimo tikslui įgyvendinti, tad anketa yra anonimine, kad nepažeistų **konfidencialumo** principo.

Kiekvienas tyrimo dalyvis turėjo teisę apsispręsti dalyvauti ar nedalyvauti tyrime, gautas visų tyrimo dalyvių žodinis sutikimas dalyvauti tyrime, kiekvienam tyrimo dalyviui paaiškinta, kad gauta informacija be jų sutikimų negalės būti naudojama, o asmens tapatybę nusakantys duomenys nebus atskleidžiami. Tyrimo dalyviai supažindinti su tyrimo tikslais ir uždaviniais. Kiekvienam tyrime dalyvaujančiam asmeniui buvo paaiškinta, jog gauti tyrimo rezultatai bus apibendrinti magistriniame darbe ir pristatyti mokyklos bendruomenei.

3.2 Tyrimo rezultatai

Išanalizavus pokalbio metu surinktus duomenis jie buvo susiteminti išskiriami į kategorijas bei subkategorijas. Interviu metu siekta išsiaiškinti informantų nuomonę ar lietuvių kalbos pedagogai turi pakankamai profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių dirbti tautinių mažumų mokyklose. Informantų pateikti atsakymai rodo, kad lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose turi

pakankamai profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių („Tikrai pakanka, <... > profesiniai įgūdžiai yra tikrai aukšti ir turi daug pedagoginių žinių“ (Vad1); „<... > kurie turi darbo stažo tokiose mokyklose, jie turi. <... >“ (Vad4); „Turi pakankamai.“(Vad.5); „Turi pakankamai“ (Vad.6); „Kurie dirba ilgesnį laiką, jų turi <... >“ (Vad.7).) ir neturi pakankamai profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių („Neturi. <... > kad jauniems specialistams trūksta patirties <... >, tad institucijoms ruošiantiems pedagogus reikėtų atkreipti dėmesį į praktikos efektyvumą“ (Vad2); „<... > kuris nėra dirbęs tautinių mažumų mokykloje neturi“ (Vad3); „<... > kurie nėra dirbę tautinių mažumų mokyklose - jiems reikia labai pasistengti, kad įgautų <... >“ (Vad4); „<... > o štai jauniems – trūksta“ (Vad.7). Išanalizavus duomenis pastebėta, kad profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių lietuvių kalbos pedagogams, kurie dirba tautinių mažumų mokyklose labiau trūksta tiems, kurie neturi darbo patirties šiose mokyklose, o informantų teigimu, tie kurie jų turi pakankamai dirba tautinių mažumų mokyklose ilgą ar ilgesnį laiką. Informantų prašyta plačiau apibūdinti profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių lietuvių kalbos pedagogams, kurie dirba tautinių mažumų mokyklose labiau trūksta („<... > yra svarbus pedagoginė praktika<... > nesakau, kad daugiau, bet stipresnė“. (Vad2.); <... > yra sudarytos galimybės saviugdai, savišvietai. <... > yra kursai bei seminarai. <... > tiek bendravimo, tiek praktikos sklaida“ (Vad1); „<... > metodikos su kitataučiais. <... > mokytojui tenka labai sunki personalizacijos funkcija<... >“ (Vad3). „Pedagoginių žinių tikrai įgyjama įstaigose, kuriuose ruošiami pedagogai, o profesiniai įgūdžiai atsiranda su patirtimi“ (Vad6). Informantų prašyta pasakyti, kaip jų manymu būtų galima patobulinti pedagogines žinias bei profesinius įgūdžius. („<... > rengiami įvairūs kursai, seminarai, gerosios praktikos sklaida<... >“ (Vad1). „<... > dalyvauja įvairiose seminaruose, kursuose<... > dalinasi gerąja patirtimi, idėjomis, pagalbos priemonėmis“. (Vad2.), „<... > nerašyti tokių <... >, kad žmogus baigęs lietuvių kalbą ir literatūrą negali mokytis lietuvių kalbos pradinėse klasėse“ (Vad3); „<... > Įvairių seminarų, kursų metu<... >“ (Vad4.), „Seminarai, kursai, paskaitos, savišvieta“ (Vad5); „Stażuojasi, lanko seminarus, kursus, bendrauja tarpusavyje, konsultuojasi“ (Vad6); „Lankyti seminarus, kursus, bendrauti su kolegomis“ (Vad7).). Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2011) išskiriama, kad kvalifikacijos tobulinimas yra sudėtinė Lietuvos švietimo sistemos dalis ir pedagogas turi teisę ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Kaip matyti iš pateiktų įrodančių teiginių informantams šis įstatymas padeda darbinėje aplinkoje, jo noriai laikomasi. Taip pat Lietuvos Respublikos Darbo kodekse (2002), yra išskiriama, kad darbdavys, turi užtikrinti tinkamas sąlygas darbuotojų profesinės kvalifikacijos ir įgūdžių tobulinimui.

Informantų nuomonę ar lietuvių kalbos pedagogai turi pakankamai profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių dirbti tautinių mažumų mokyklose išskiriama kategorija „profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių ypatumai“, kurie išskiriami į subkategorijas: turi pakankamai, trūksta, galimi tobulinimosi būdai.

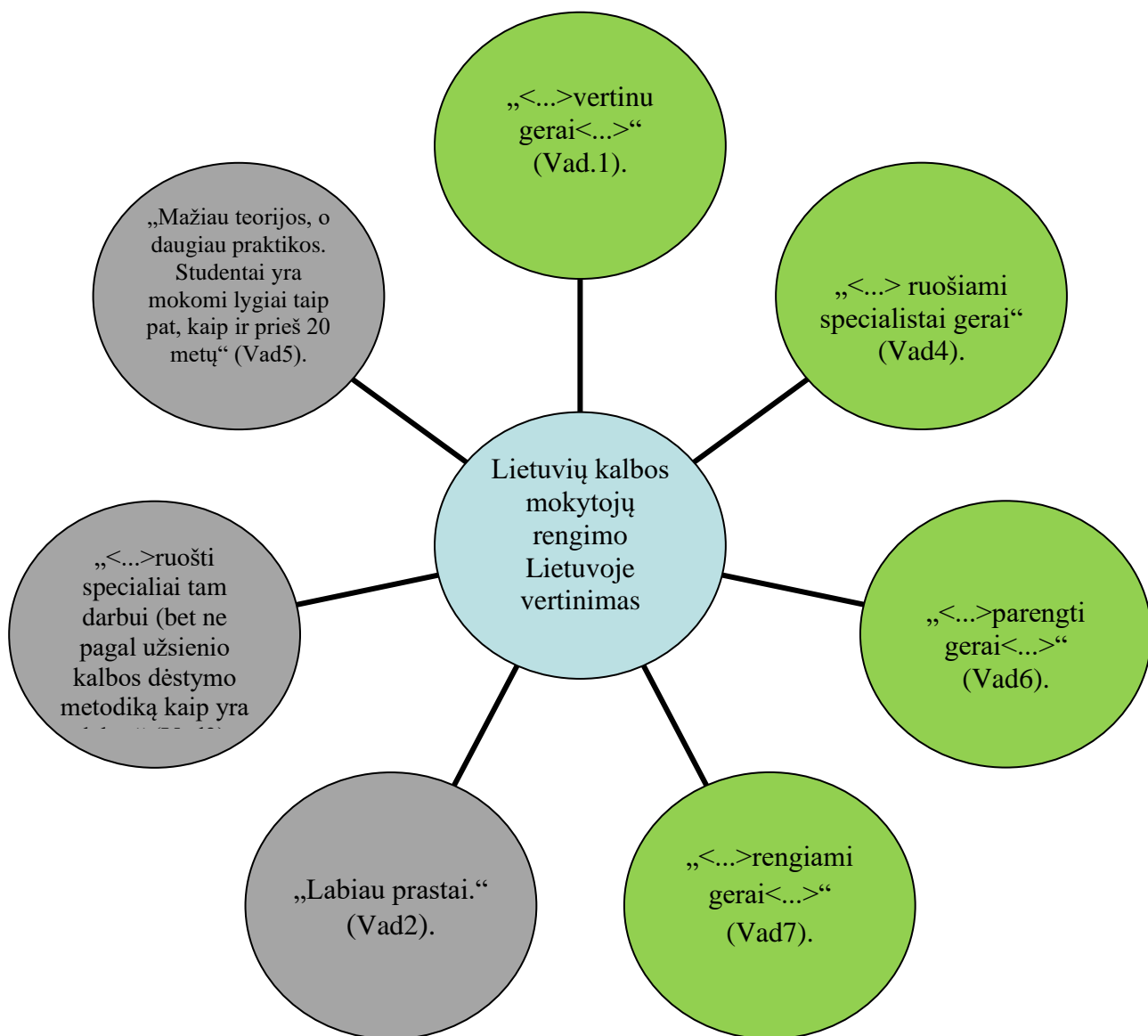
8 lentelė. Kategorijos „profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių ypatumai“

Kategorija	Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių ypatumai	Turi pakankamai (n=5)	<... > <i>profesiniai įgūdžiai yra tikrai aukšti ir turi daug pedagoginių žinių.</i> “(Vad1). „... <... > <i>kurie turi darbo stažo tokiose mokyklose, jie turi</i> <... >“(Vad4). „ <i>Turi pakankamai.</i> “(Vad.5). „ <i>Turi pakankamai</i> “ (Vad.6). „ <i>Kurie dirba ilgesnį laiką, jų turi</i> „... <... >“ (Vad.7).
	Trūksta (n=4)	„Neturi. <... > kad jauniems specialistams trūksta patirties. <... >, tad institucijoms ruošiantiems pedagogus reikėtų atkreipti dėmesį į praktikos efektyvumą“ (Vad2). „<... > kuris nėra dirbęs tautinių mažumų mokyklose neturi“ (Vad3). „<... > kurie nėra dirbę tautinių mažumų mokyklose - jiems reikia labai pasistengti, kad įgautų <...>“ (Vad4). „... <... >“ o štai jauniems – trūksta“ (Vad.7).
	Galimi tobulinimosi būdai (n=7)	„<... > rengiami įvairūs kursai, seminarai, gerosios praktikos sklaida<... >“(Vad1.). „<... > dalyvauja įvairiose seminaruose, kursuose<... > dalinasi gerąja patirtimi, idėjomis, pagalbos priemonėmis“(Vad2.), „<... > nerašyti tokių <... >, kad žmogus baigęs lietuvių kalbą ir literatūrą negali mokytis lietuvių kalbos pradinėse klasėse“(Vad3)., „<... >Įvairių seminarų, kursų metu<... >“(Vad4.)., „Seminarai, kursai, paskaitos, savišvieta“ (Vad5)., „Stažuojami lanko seminarus, kursus, bendrauja tarpusavyje, konsultuojasi“ (Vad6)., „Lankyti seminarus, kursus, bendrauti su kolegomis“ (Vad7).

Kaip matyti, didesnę darbo patirtį turintys lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose, vadovų požiūriu, turi daugiau profesinių įgūdžių bei pedagoginių žinių, o štai jauniems pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose trūksta šių žinių bei įgūdžių. Taip pat informantai pasidalino patirtimi kaip būtų galima tobulinti profesinius įgūdžius bei gilinti pedagogines žinias. Pasak jų, tai galima padaryti lankant kursus, seminarus, paskaitas, vyksta gerosios patirties pasidalinimas tarp kolegų, taip pat stažuojantis. Kolegos dalijasi patirtimi, idėjomis, pagalbos priemonėmis. Vieno informanto teigimu „Lietuvių kalbos metodinis būrelis yra Klaipėdoje be galo stiprus, tiek bendravimo, tiek praktikos sklaidos aspektu“.

Pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jos pagrindimas (2016), išskiria uždavinį padėti išsiugdyti nuostatas ir gebėjimus kartu su mokiniais kurti ugdymo turinį, skatinantį autentišką, patirtinį, savivaldų mokymąsi. Mokytojų rengimas apima dalyko studijas ir pedagogines studijas, susidedančias iš teorinės dalies ir pedagoginės praktikos. Pedagogų rengimo reglamente (2018), pabrėžiama, kad nepriklausomai nuo pedagogų rengimo būdo pedagoginės studijos turi užtikrinti, kad absolventas būtų sukaupęs pakankamai dalykinių žinių ir gebėjimų, išsiugdęs tinkamas vertybines nuostatas, išmanytų mokomojo dalyko arba pedagoginės specializacijos metodiką, pedagoginius reiškinius ir edukacinę veiklą, pažintų mokinio psichologiją, gebėtų įgytas žinias ir gebėjimus taikyti profesinėje veikloje ir įgytų kitų reikalingų kompetencijų.

Susisteminti duomenys rodo, kad lietuvių kalbos mokytojams, labiau jauniems mokytojams, trūksta profesinių įgūdžių bei pedagoginių žinių, tad kitu klausimu norėta sužinoti kaip tautinių mažumų mokyklos vadovai vertina lietuvių kalbos pedagogų rengimą Lietuvoje. Išanalizavus informantų atsakymus išskirta kategorijos: lietuvių kalbos mokytojų rengimas Lietuvoje geras ir lietuvių kalbos mokytojų rengimas pakankamai prastas. Šias kategorijas įrodantys teiginiai pateikiami 3 paveiksle, kur informantų nuomonė, kad lietuvių kalbos mokytojai Lietuvoje yra rengiami gerai, pažymėta žalia spalva, o tų, kurie mano, kad pakankamai prastas – pilka spalva.



pav. 3. Lietuvių kalbos mokytojų rengimo Lietuvoje vertinimas

Kaip matyti paveiksle informantai lietuvių kalbos pedagogų rengimą Lietuvoje vertina labiau gerai, nei pakankamai prastai. Tačiau norint įsigilinti į situaciją būtina yra apibrėžti kokios tokio vertinimo priežastys. Pakankamai prastai vertinamas lietuvių kalbos rengimas Lietuvoje, nes „Reikėtų daugiau žinių bei kompetencijų psichologianiais aspektais“ (Vad2); „Mus mokė anksčiau lyginamosios gramatikos, bendrų kalbos istorinių ištakų ir t.t. O dabar „gryniesi“ lituanistai negali pasiremti vaikų gimtosios kalbos patirtimi: linksnų, veiksmažodžio laikų, neasmenuojamųjų veiksmažodžio formų vartojimu ir kt. dalykais, nes jų nežino. Ir turi išradinėti dviratį, kaip tai pateikti. Praranda daug laiko“ (Vad3); „Studentai yra mokomi lygiai taip pat, kaip ir prieš 20 metų. Viskas keičiasi, judame į priekį, o švietimas Lietuvoje, ypač pedagogų rengimas yra sustojęs vietoje.“ (Vad.5).

Gerai vertinamas lietuvių kalbos rengimas Lietuvoje, nes „<...> mokytojai turi pakankamai ir žinių, kurių reikia mokytojui, ugdomos yra kompetencijos“ (Vad1); „Kaip pati baigusi šias studijas galiu pasakyti, kad ruošiami specialistai gerai.“ (Vad4); „lietuvių kalbos pedagogai yra parengti gerai, kad kažkokių žinių trūkumas būtų tikrai nėra, o įgūdžius kaip dirbti tautinių mažumų mokykloje, mes padedame įgyti: konsultuojames, lankomės seminaruose, kursuose.“ (Vad.6). Išanalizuoti duomenys leidžia daryti išvadą, kad lietuvių kalbos pedagogai yra rengiami gerai, tačiau tautinių mažumų mokyklose nėra tinkami tie patys metodai, reikia žinoti ir su jų kalba susijusius aspektus, kad mokiniams būtų lengviau perteikiama medžiaga ir jie galėtų lyginti ir tokiu būdu efektyviau mokytis. Taip pat, vienos informantės teigimu, kad Lietuvoje pedagogai rengiami lygiai taip pat kaip ir prieš 20 metų, nors keičiasi visa aplinka, bet pedagogai yra rengiami taip pat.

Išanalizavus tautinių mažumų mokyklų vadovų pedagogų rengimo vertinimą pravartu išsiaiškinti ar pakankama yra lietuvių kalbos pedagogų tarpkultūrinė, daugiakultūrinė kompetencijos. Teorinėje dalyje išanalizuotos studijų programos leidžia daryti prielaidą, kad kai kurios lietuvių kalbos pedagogus rengiančios įstaigos yra pakankamai daug įtraukusios tarpkultūrinį ugdymą, lietuvių kalbos, kaip svietimosios kalbos mokymo dalykus, o tai yra labai svarbu šių dienų visuomenėje.

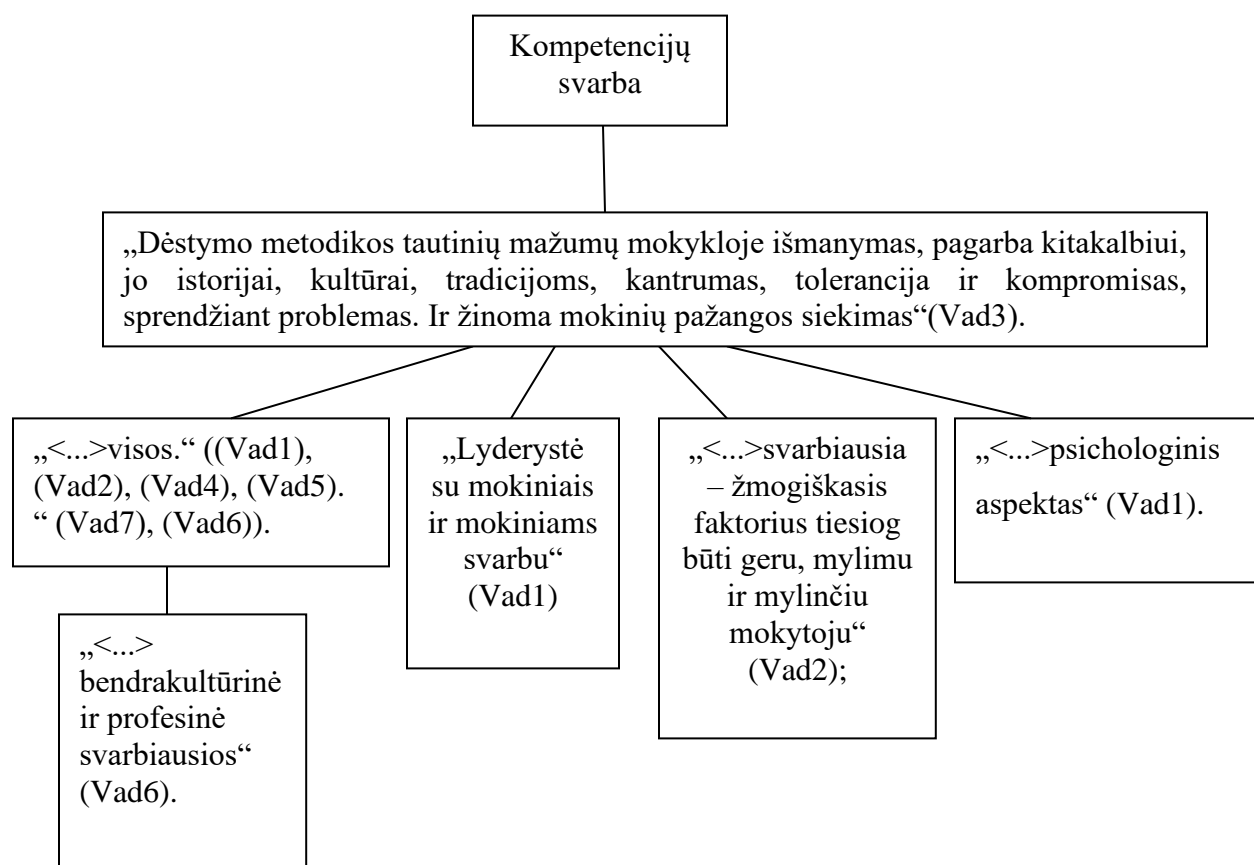
Taip pat ir išanalizavus pradinio ugdymo pedagogų rengimo studijų programas, galima daryti išvadą, kad visos įstaigos teikiančios šias studijas įtraukia tarpkultūrinio ugdymo, sociokultūrinės aplikos, socialinės integracijos dalykus. Darbo autorė džiaugiasi, kad savo pirmosios studijų pakopos studijas pasirinko vieną iš šių įstaigų, kurioje buvo studijų dalykas susijęs su tarpkultūrinio vaikų ugdymu, nes ši praktika, teorinės žinios padeda pedagogo darbinėje aplinkoje. Išskirta kategorija: lietuvių kalbos pedagogų tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijos vertinimas. Išanalizavus duomenis jie išskirti į dvi subkategorijas: pakankama ir nepakankama. Susiteminti duomenys ir tai įrodantys teiginiai pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė. Tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijos vertinimas

Kategorija	Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Lietuvių kalbos pedagogų tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijos vertinimas	Pakankama (n=5)	„Negaliu atsakyti ar visų mokytojų kompetencija yra pakankama, bet tie, kurie dirba mūsų mokykloje, tikrai taip.“ (Vad1); „<...>tikrai puikiai išmano<...>“. (Vad4); „Mūsų mokyklų dirbančiųjų taip<...>“. (Vad5); „<...>turi pakankamai<...>“. (Vad.6).; „<...>pakankama<...>“ (Vad7).
	Nepakankama (n=2)	„<...>trūksta<...>“ (Vad2); „<...>ruošti specialiai tam darbui<...>“ (Vad3).

Mokytojo profesijos kompetencijos apraše (2007), išskiriama mokytojo bendrakultūrinė kompetencija ir pažymima, kad mokytojo bendrakultūrinę kompetenciją sudaro mokėjimas ir sugebėjimas: mokyti mokinius vadovaujantis bendražmogiškosiomis vertybėmis; saugoti ir plėtoti daugialypę, tautinių mažumų patirtimi; praturtintą lietuvių kultūrą; gerbti ugdytinių socialinį, kultūrinį, kalbinį ir etninį tapatumą; dalyvauti kuriant pilietinę visuomenę: suvokti švietimo demokratizavimo, decentralizavimo procesus, paaiškinti šalies konstitucinės demokratijos teoriją ir praktiką, skatinti ir palaikyti teisinių normų laikymąsi ir kt. Išanalizavus 9 lentelę, galima daryti išvadą, kad šias kompetencijas lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose labiau turi, nei neturi, nors kai kurie informantai abejoja ir/ar jiems sunku vertinti: „<...> pedagogai, kurie dirba pas mane, su manimi, jie jau yra įgiję tų kompetencijų, o apie jaunus specialistus neteko pasidomėti, kokio lygmens jų šios kompetencijos ir kaip jie ten ruošiami. Manau, kad tikrai blogiau nebūtų jeigu šio dalyko paskaitų būtų daugiau“. (Vad1); „<...> turi šių kompetencijų, bent jau mokytojai, kurie dirba su manimi, jie yra ilgamečiai, mažiausiai dirbantys mokykloje – 2 metai, o kiti dirba ir jau virš 20 metų, tai jie tikrai puikiai išmano visas tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijas“. (Vad4); „Mūsų mokykloje dirbančiųjų - taip, kaip kitur negaliu pasakyti. Bet čia ne bėda, nes jas galima išsiugdyti“. (Vad5). Išanalizuoti duomenys leidžia daryti prielaidą, kad tarpkultūrinė bei daugiakultūrinė kompetencijos, nors ir yra svarbios, tačiau mokyklų vadovai mano, kad lietuvių kalbos mokytojai jas turi, o jeigu yra tokių, kuriems jų trūksta – nebėda, nes jas galima greitai išsiugdyti.

Išsiaiškinus ar svarbios informantų nuomone yra tarpkultūrinės, daugiakultūrinės kompetencijos, taip norėta sužinoti kokios, informantų nuomone, kompetencijos yra būtinos lietuvių kalbos pedagogui, kuris ruošiasi dirbti tautinių mažumų mokykloje. Teorinėje dalyje analizuotas Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas (2007), kuriame išskirtos mokytojų kompetencijos 4 sritys: 1. Bendrakultūrinė kompetencija. 2. Profesinės kompetencijos. 3. Bendrosios kompetencijos. 4. Specialiosios kompetencijos. Informantų teigimu, pedagogui, kuris planuoja dirbti tautinių mažumų mokykloje lietuvių kalbos mokytoju yra reikalingos visos kompetencijos, taip teigia visi informantai, o kai kurie išskiria savo teiginius. Išanalizavus duomenis išskirta kategorija „Kompetencijų svarba“, kuri pateikiama 4 paveiksle.



pav. 4 Kompetencijų svarba.

Kaip matyti paveiksle, informantai išskiria, kad visos kompetencijos yra svarbios pedagogui, kuris ruošiasi dirbti lietuvių kalbos mokytoju tautinių mažumų mokykloje. Reikia pabrėžti, kad visos anksčiau išvardytos kompetencijos yra svarbios visiems pedagogams, nėra išskirtos kitokios kompetencijos tautinių mažumų mokykloms. Svarbu paminėti, kad vienas informantas išskyrė, kad ypatingai svarbios bendrakultūrinės ir profesinės kompetencijos. Vienas informantas teigia, kad svarbu mokytojui būti lyderiu „Lyderystė su mokiniais ir mokiniams svarbu“ (Vad1). Kitas informantas išskyrė, kad svarbu – žmogiškasis faktorius „<...>svarbiausia – žmogiškasis faktorius tiesiog būti geru, mylimu ir mylinčiu mokytoju“ (Vad2). Vienas informantas teigia, kad svarbu – psichologija - „<...>psichologinis aspektas“ (Vad1). Išanalizavus informatų susitemintus duomenis galima daryti prielaidą, kad pedagogas dirbdamas tautinių mažumų mokykloje turi turėti truputį daugiau kompetencijų, ypač bedrakultūrinės ir profesinės, turi išmanyti tautinių mažumų mokyklos dėstymo metodiką, svarbu pagarba kitakalbiams bei jų istorijai ir papročiams.

Taip pat norėta sužinoti informantų nuomonę apie tai, kokie studijų dalykai pedagogui padėtų efektyviau dirbti tautinių mažumų mokyklose. Informantų rekomenduojami studijų dalykai, išskirti į 4

subkategorijas: psichologija, užsieniečių vaikų mokymo didaktika, praktiniai užsiėmimai ir IT, pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė. Informantų siūlomi studijų dalykai

Kategorija	Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Informantų siūlomi studijų dalykai	Psichologija (n=5)	„<...>psichologija<...>“ (Vad1); „<...>psichologinių žinių“ (Vad2); „<...>psichologijos, būtent susijusios su grįžusiais vaikai, atvykusiu iš užsienio, tautinių mažumų vaikais, jų psichologija, adaptacija<...>“ (Vad5); „<...>vaikų raida ir psichologija <...>“ (Vad5). „<...>psichologijos <...>“ (Vad6).
	Užsieniečių vaikų mokymo didaktika (n=3)	„<...>galėtų mokyti kitataučius suvokdami kalbų struktūrų skirtumus, panašumus, tuo remtis“ (Vad3). „<...>užsieniečių vaikų mokymo metodikos<...>“ (Vad4); „<...> kaip mokyti lietuvių kalbos užsieniečių vaikų, grįžusių iš užsienio, tautinių mažumų vaikus <...>“ (Vad6).
	Praktiniai užsiėmimai (n=2)	„<...>daugiau praktinių užsiėmimų<...>“ (Vad7); „<...>daugiau praktikos<...>“ (Vad5)
	IT (n=2)	„<...>IT ir šiuolaikinio ugdymo metodikos<...>“ (Vad5) „<...>daugiau dėmesį kreipti į IT.<...>“ (Vad7).

Aptarus informantų siūlomus dalykus, kurie jų manymų pagerintų studijų kokybę rengiant pedagogus, svarbu išanalizuoti ar svarbu lietuvių kalbos mokytojams įsigilinti į tautinių mažumų kultūrą bei papročius. Informantai mano, kad reikia lietuvių kalbos mokytojui įsigilinti į tautinių mažumų kultūrą bei papročius yra svarbu ar net būtina, todėl išskirta kategorija „Tautinių mažumų kultūros ir papročių žinojimo svarba“. Tai įrodantys teiginiai: „Būtina, <...>“ (Vad1). „Labai svarbu, <...>“ (Vad2); „Manau, labai svarbu, <...>“ (Vad3); „<...>gerai, kai mokytojas žino, <...>“ (Vad4); „Labai svarbu <...>“ (Vad5); „Svarbu, <...>“ (Vad6); „Labai svarbu, <...>“ (Vad7); „<...>bet tai nėra būtina iš karto įsiliėti žinant. Viskas vyksta palaipsniui ir tikrai nėra svarbiausias kriterijus. <...>“ (Vad4). Susisteminius ir apibendrinus informantų teiginius pastebėta, kad labai svarbu ar net būtina. Kategorija „Tautinių mažumų kultūros ir papročių žinojimo svarba“ išskirta į 4

subkategorijas: mokiniai sudominami, efektyviau vyksta mokymosi procesas, motyvuojami mokiniai, misijos ir vizijos įgyvendinimas. Subkategorijos ir įrodantys teiginiai pateikiami 11 lentelėje.

11 lentelė. Kategorija „Tautinių mažumų kultūros ir papročių žinojimo svarba“

Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Mokiniai sudominami (n=2)	„<...> jiems yra įdomiau ir kaip mokomai per tai jie yra labiau motyvuoti“.(Vad7); „<...>nes taip lengviau vaikus sudominti ir įtraukti.“ (Vad1).
Efektyviau vyksta mokymosi procesas (n=4)	„Labai geras yra lyginimo metodas lietuvių kalbos pamokose. Vienur yra taip, kitur taip. Tarkim rusų kalboje žodis taip skamba, o lietuvių taip. Nereikia ugdymo proceso brukti puoselėjant tik tautinių mažumų tradicijas, kultūrą, bet į tai atsižvelgti yra būtina.“(Vad1); „<...>nes lyginimo momentas yra efektyvus vaikų ugdymosi procese, mokiniai greičiau išmoka, kai susiję su jų artima plinka “.(Vad2); „<...>nes vaikams lengviau mokytis, kai mokymo procesas susijęs su jiems artima aplinka.“(Vad6).; „<...>nes tiek tėvai, tiek vaikai yra šios kultūros puoselėtojai, tad jiems lengviau mokytis kaip mokomasi per jų kultūros prizmę<...>“.(Vad7).
Motyvuojami mokiniai (n=1)	<...> nes vaikai ir tėvai vertina, kad mokytojas yra susipažinęs ir puoselėja jų nacionalines tradicijas. Ypač jei yra klasės vadovas.“(Vad3).
Misijos ir vizijos įgyvendinimas (n=2)	„<...>nes kiekviena mokykla turi savo viziją, misiją ir jomis vadovaujasi.“(Vad5).

Išanalizavus galima teigti, kad mokytojų tautinių mažumų kultūros bei papročių žinojimas yra labai svarbus ir reikalingas, nes vaikai yra motyvuojami, jiems lengviau ir efektyviau sekasi mokytis, mokiniai sudominami. Informantų išanalizuoti atsakymai paantrina Lietuvos Respublikos švietimo įstatymui (2011), kuriame nurodoma, kad mokytojas, kuris dirba mokykloje, kurios nuostatose ar įstatuose, įteisintas mokymas tautinės mažumos, privalo užtikrinti ugdomų mokinių saugumą, geros kokybės ugdymą. Pabrėžiama, kad mokytojas turi ugdyti tvirtas mokinių dorovės, pilietines, tautines ir patriotines nuostatas, pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui laiduoti mokinių asmenybės galių plėtotę.

Išanalizavus tautinių mažumų kultūros ir papročių žinojimo svarbą lietuvių kalbos mokytojams būtina išskirti ar lietuvių kalbos mokytojams, dirbantiems tautinių mažumų mokyklose, svarbus tauninės mažumos kalbos mokėjimas. Klausimas nformantams buvo pateiktas toks: jeigu lietuvių kalbos pedagogas nemokėtų arba mokėtų prastai tautinių mažumų kalbą, ar jis gebėtų išmokyti vaikus lietuvių kalbos? Išanalizavus duomenis pastebėta, kad visgi lietuvių kalbos mokytojas nemokantis ar mokantis prastai ltautinių mažumų kalbą, gali dirbti tokioje specifinėje mokyloje („<...> tikrai gali!“ (Vad1); „Tikrai gali, <...>“.(Vad2), „<...> galėtų ir gali. <...>“.(Vad3); „Tikrai gali, <...>“.(Vad4). „<...> gebėtų <...>“.(Vad5); „<...>gali, <...>“.(Vad5); „Tikrai gali <...>“.(Vad7).) Nors tarp kai kurių informantų jaučiama ir abėjonė, bet didžioji dali sutinka ir pritaria, kad tautinių mažumų kalbos mokymas nėra privalomas, bet geriau, kad mokytojas mokėtų. Kagerijai „Tautinių mažumų nemokantis mokytojas gali dibti lietuvių kalbos mokytoju“ ir išskiriamos kategorijos: pranašumai, trūkumai, kurios įrodo, kad yra ir teigiamų šio aspekto pusių, tiek neigiamų. Subkategorijos ir juos įrodantys teiginiai pateikiami 12 lentelėje.

12 lentelė. Kagerija „Tautinių mažumų nemokantis mokytojas gali dirbti lietuvių kalbos mokytoju“

Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Pranašumai (n=5)	„Mokytojai, kurie nekalba arba prastai kalba tautinių mažumų kalba, pamokų metu kalba daugiau lietuviškai, o mokiniai tai girdi, ruošia daugiau vizualinių priemonių.“(Vad1); „<...>svarbu yra noras dirbti mokytoju.“(Vad2). „Metodų, priemonių gausa tikrai leidžia mokytis nemokant tautinių mažumų kalbos.“(Vad7).; „<...>dirbo mergina, kuri labai nedaug mokėjo,<...>. Jai sekėsi puikiai dirbti, prisitaikyti ir išmokyti vaikų pasiekimai buvo didesni, nes jie patys norėjo mokytis. Mokytoja buvo lyderė ir vaikai labai stengėsi. Žinoma ir jos pamokos vedamos buvo įdomios, labai daug vaizdinių priemonių naudojo, IT programų, dainų. Taip pat, vaikai buvo irgi mokytojai, vaikai mokė mokytoją – o mokytoja juos“.(Vad4). „Galima įgalinti vaikus tokiam mokytojui padėti, nes kiekvienoje klasėje yra vaikų, kurie geriau moka lietuviškai ir jie galėtų mokytojui padėti. “.(Vad6), „<...> net būtų lengviau išmokyti šnekamąją kalbą“.(Vad7).
Trūkumai (n=1)	„Bet jei norime greitesnio rezultato, o pagal mūsų vyriausybės nuostatas reikia su mažesniu pamokų skaičiumi pradinėse klasėse pasiekti tokį pat rezultatą, kokį pasiekia lietuviai, yra sudėtinga. Tautinių mažumų vaikai pradinėse klasėse mokosi trijų kalbų. Tėvai labai būna nepatenkinti, jei mokytojas pamokoje nekalba rusiškai,

<p><i>neišverčia žodžių, nepaaiškina rusiškai kai kurių dalykų, nes tada kai kurie vaikai iš viso nieko nesupranta (daugiau kabu apie pradinės klases, bet tai dažnai pasitaiko ir 5, 6 klasėse).</i>“ (Vad3)</p>

Išanalizavus informantų susitemintus rezultatus pastebima, kad tautinių mažumų kalbos nemokantis mokytojas gali dirbti lietuvių kalbos mokytoju ir net įžvelgia teigiamų aspektų: mokiniai daugiau girdi lietuvių kalbos, kas yra labai svarbu ugdymo kontekste. Taip pat išanalizuoti duomenys leidžia daryti išvadą, kad tokie mokytojai yra suinteresuoti kuo įdomiau perteikti mokomąją medžiagą ir mokiniai ją suprastų ir įsisavintų. Tokiam mokytojui yra svabu naudoti IT, video ir audio medžiagą įvairius mokymosi metodu (žaidimus, darbus grupėse it kt.), taip pat informaciją perteikti per pojūčius - regą, klausą, uoslę, lytėjimą. Ko pasekmė – įdomios pamokos, metodų taikymo gausa, vaikams įdomu ir jie yra motyvuojami mokytis. Vienas informantas, kuris priskirtas antrai subkategorijai (trūkumai) išskiria, kad mokytojas nemokantis tautinių mažumų kalbos gali dirbti „*Bet jei norime greitesnio rezultato <...>*“.(Vad3). Taigi informanto teigimu, jeigu mokytojas moka tautinių mažumų kalbą yra greičiau pasiekiamas rezultatas. Taip pat, anot informanto „*Tėvai labai būna nepatenkinti, jei mokytojas pamokoje nekalba rusiškai, neišverčia žodžių, nepaaiškina rusiškai kai kurių dalykų, nes tada kai kurie vaikai iš viso nieko nesupranta<...>*“ (Vad3). Informanto teiginys parodo, kad svarbus aspektas yra tėvų bendravimas ir bendradarbiavimas.

Norėta sužinoti ar informantai bendrauja su mokinių tėvais ir ar atsižvelgia į tėvų nuomonę apie lietuvių kalbos mokymą mokykloje. Informantų teiginiai („*Taip, būtina. <...>*“.(Vad1); „*Taip, žinoma.*“.(Vad2); „*Taip labai, stengiuosi, <...>*“.(Vad3). „*Taip, bendraujame ir atsižvelgiame.*“.(Vad4).; „*Atsižvelgiame.*“.(Vad5).; „*Taip, atsižvelgiame*“ (Vad6).; „*Bendradarbiaujame, stengiamės kuo daugiau.*“ (Vad.7).; „*Atsižvelgiame <...>*“.(Vad6).), rodo, kad bendravimas tarp mokyklos administracijos ir tėvų vyksta ir atsižvelgia į tėvų nuomonę apie lietuvių kalbos mokymą tautinių mažumų mokyklose. Išanalizavus informantų atsakymus pastebėta, jog nors bendravimas ir bendradarbiavimas vyksta, kartais sunku atsižvelgti į pasiūlymus. Susisteminti duomenys suskirstyti į 2 subkategorijas: atsižvelgiama, bet sunku įgyvendinti pasiūlymus ir svabiau vaiko įvertinimas. Kategorijos „Bendravaujama su tėvais ir atsižvelgiama į jų pasiūlymus“ subkategorijos ir įrodantys teiginiai pateikiami 13 lentelėje.

13 lentelė. Kategorijos „Bendravaujama su tėvais ir atsižvelgiama į jų pasiūlymus“ subkategorijos ir įrodantys teiginiai

Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Atsižvelgiama, bet sunku įgyvendinti pasiūlymus (n=5)	<p>„Tėvai yra aktyvūs ir jie pakankamai noriai dalyvauja mokyklos gyvenime, tiesa nevisi, bet tikrai yra tėvų „aktyvas“, kuris ir teikia rekomendacijas ir padeda, teikia idėjas. <...> bet ne visada yra įmanoma įgyvendinti.“ (Vad6).</p> <p>„<...> tačiau niekad nepasidaviau jų kai kuriems reikalavimams, kurie neatitinka mūsų įstatymų, mokymo metodikos. Randame kompromisą. Daug kalbame. Dažnai tenka keisti mokytojus klasėse, grupėse. Ne visų mokytojų kompetencijos juos tenkina. Didelė problema, kad nėra tautinių mažumų pradinių klasių mokiniams pritaikytų vadovėlių. Mokytojui tenka didelis krūvis atrenkant tinkamą ir vaikams suprantamą medžiagą, tekstus.“ (Vad3); „<...> sako, kad per sunku lietuvių kalba ir jos nereikia tiek daug, kiti nori, kad vaikas daugiau išmokyti. „Kiek galime atsižvelgiame, vadovaujames „sveiku protu“ ir rekomendacijomis“ (Vad4) „<...> kad tėvų keliami tikslai ar kažkokie pasiūlymai yra iš jų perspektyvos, nežinant metodikos, programų.“ (Vad6).</p> <p>„<...> bet dažnai jų rekomendacijos neatitinka realios situacijos“ (Vad2). .</p>
Svarbiau vaiko įvertinimas (n=1)	<p>„<...> Dažnai tėvams svarbus ne mokymas, o įvertinimas. <...>“ (Vad5).</p>

Išanalizavus duomenis pastebėta, kad tautinių mažumų mokyklos bendrauja su tėvais ir atsižvelgia į jų siūlymus ir rekomendacijas, tačiau, kaip teigia informantai, dažnai nutinka taip, kad tėvai žiūri iš savo perspektyvos ir neatsižvelgia į idėjų įgyvendinimo realumą, neatkreipia dėmesio į ugdymo programas, neturint žinių apie ugdymo metodikas, kartais net neatitinka mokyklos įstatymų. Taip pat, tėvams dažnai yra svarbus ne ugdymo(si) procesas, o vaiko įvertinimas.

Išanalizavus mokyklos bendravimą su mokinių tėvais pastebėta, kad mokyklos bendruomenės bendrauja ir priima siūlymus, nors ne visada siūlymai ar rekomendacijos yra įgyvendinami dėl tam tikrų priežasčių, bet dialogas vyksta. Apklausos metu, norėta išsiaiškinti tautinių mažumų mokyklų vadovų nuomonę apie tai, ar tėvai yra suinteresuoti, kad jų vaikai išmokyti lietuvių kalbą. Sisteminant duomenis išskirta kategorija „Vadovų nuomonė apie tėvų suinteresuotumą dėl vaikų lietuvių kalbos išmokimo“. Vadovų teigimu tėvų požiūris į kalbos išmokimą nėra vienodas, vieni yra suinteresuoti, kad

vaikai išmoktų lietuvių kalbą („*Taip*“ (Vad1., Vad2.); „*Vieniems labai svarbu<...>*“ (Vad7); „*<...>kuriems rūpi ir yra suinteresuoti<...>*“ (Vad4); „*Dauguma taip*“ (Vad3.);), kiti – nelabai suinteresuoti („*<...>lietuvių kalbos nereikia ir nereikia vaikui tiek daug lietuvių pamokų<...>*“ (Vad4); „*<...>bet yra tokių, kuriems lietuvių kalba nėra svarbu.<...>*“ (Vad6)); „*<...>kitiems nelabai*“ (Vad7), tretiesiems lietuvių kalbos išmokimas nėra svarbus, bet svabus geras vaiko įvertinimas „*<...>Dažnam svarbiau pažimys, nei išmokimas*“ (Vad5). Išanalizavus kategoriją „Vadovų nuomonė apie tėvų suinteresuotumą dėl vaikų lietuvių kalbos išmokimo“ išskirtos 3 subkategorijos: supranta kalbos reikalingumą, besikeičiantis tėvų požiūris, nėra svarbus išmokimas. Subkategorijos ir įrodantys teiginiai pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. Kategorijos „Vadovų nuomonė apie tėvų suinteresuotumą dėl vaikų lietuvių kalbos išmokimo“ analizė

Subkategorijos	Įrodantys teiginiai
Supranta kalbos reikalingumą (n=1)	„ <i>Jie supranta, kad lietuvių kalba yra svarbu, kad egzaminams reikia ruoštis ir žinoma, kad gyventi būtų lengviau. Labai padeda vaikams išmokti kalbą popamokinės veiklos, būreliai, sporto klubai ar muzikos mokyklos. <...></i> “ (Vad1).
Besikeičiantis tėvų požiūris (n=2)	„ <i><...>tikrai jų požiūris keičiasi ir jie stengiasi, ir jie yra suinteresuoti, nes vaikams reikės laikyti egzaminus, mokyti aukštuosiose ar profesinėse mokyklose, dirbti ir taip toliau.</i> “ (Vad2); „ <i><...>bet situacija gerėja, tėvams yra svarbu, kad vaikas galėtų egzaminus laikyti, bendrauti.</i> “ (Vad7).
Nėra svarbus išmokimas (n=4)	„ <i>Dažnam svarbiau pažimys, nei išmokimas.</i> “ (Vad5). „ <i><...>jiems lietuvių kalbos nereikia ir nereikia vaikui tiek daug lietuvių pamokų, laikoma nesvarbi pamoka, namų labai neruošiami ir kt.</i> “ (Vad.4); „ <i><...>yra tokių, kuriems lietuvių kalba nėra svarbu.<...></i> “ (Vad6). „ <i><...> socialinių įgūdžių stokojantys, kuriems vaiko pasiekimai yra visiškai nesvarbūs.</i> “ (Vad4).

Išanalizavus susistemintus duomenis, galima daryti išvadą, kad dalis tėvų yra suinteresuoti, kad vaikai išmoktų lietuvių kalbą dėl ateities (studijų, darbo, bendravimo ir kt), kita dalis tėvų yra iš dalies suinteresuoti, o tretiesiems – nesvarbūs vaikų pasiekimai ir/ar lietuvių kalbos išmokimas. Kaip teigia vienas informantas „*<...>Tačiau nesėkmės atveju visada kaltas mokytojas. Naivu galvoti, kad galima gerai kalbą išmokti tik pamokoje. O vaikai tiesiog neturi kalbinės aplinkos. Dažnai gyvena „už tvoros“ savo kieme. Ir lietuvių kalbą girdi rečiau, negu anglų, kurių, kaip daugelis sako išmoksta žaisdami*

kompiuterinius žaidimus. <...>“(Vad3). Darbo autorė pritaria šiai nuomonei, nes tėvai linkę nesėkmės atveju ieškoti kaltų aplinkoje, nors kartais tereikia trumpam sustoti ir pasižiūrėti į save „O gal mes kažką ne taip darome?“ Informanto nuomone, kad lietuvių kalbos išmokimas yra ne tik pamokos veikla, o būtinai vaikas turi būti ir kalbinėje aplinkoje, tai gali būti namie, įvairi neformali veikla, būreliai, bendravimas su draugais, kas šiais laikais vyksta rečiau, daugiau laiko mokiniai praleidžia namie nei kieme, kur būtų puiki terpė tautinių mažumų atstovams papildomai gilinti lietuvių kalbos žinias bei įgūžius. Šiai nuomonei taip pat pritaria ir kitas informantas, kuris teigia, kad „<...> ankščiau vaikai kalbą išmokdavo kieme, tai dabar tos galimybės nebėra. Geriau, tai yra lengviau, lietuvių kalbą išmoksta tie vaikai, kurie lanko neformaliojo ugdymo užsiėmimus ir jeigu namų aplinkoje bendraujama, nors minimaliai lietuviškai.“(Vad2).

Trečioji interviu klausimų tema - atrankos kriterijai. Norėta sužinoti kokia yra informantų nuomonė apie švietimo įstatymų reglamentą, ar įstatymuose yra pakankamai aiškiai reglamentuoti kriterijai, kuriuos turi atitikti lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose. Analizuojant duomenis išskirta kategorija „Atrankos kriterijų reglamentas“ bei išskirtos 3 subkategorijos: pakankamai aiškus reglamentas, nėra aiškaus reglamento, nežinau. Susisteminti duomenys ir įrodantys teiginiai pateikiami 15 lentelėje.

15 lentelė. Kategorijos „Atrankos kriterijų reglamentas“ analizė

Subategorija	Įrodantys teiginiai
Pakankamai aiškus reglamentas (n=1)	„<...>viskas pakankamai aišku.“ (Vad4); „Pakankamai aiškiai<...>“ (Vad5).
Nėra aiškaus reglamento (n=1)	„<...>„Išskirta aiškiai nėra<...>“ (Vad6) „<...>apibrėžta tiksliai nėra.“ (Vad.1); „<...>nėra.“ (Vad2).
Nežinau (n=1)	„Nežinau tokių kriterijų <...>“ (Vad3).

Išanalizavus lentelę, galima teigti, kad informantų nuomonė išsiskiria, vieniems yra pakankamai aišku, kitiems nėra apibrėžtas aiškiai, o vienas respondentas nežino kriterijų ir negali atsakyti ar įstatymuose pakankamai aiškiai yra reglamentuoti atrankos kriterijai tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos mokytojams. Keletos informantų teigimu, mokyklos savivaldai bei vadovams yra palikta pakankamai daug erdvės įdarbinant mokytojus „<...>mokyklai yra palikta atsakomybė pakankamai laisvai sudaryti pareigybės aprašymus, kuriuose mes kaip mokyklos

administracijos atstovai galime nusistatyti tuos kriterijus<...>“ (Vad.1); „Mokyklos savivaldai yra palikta teisė <...> susidaryti pareigybinius aprašus. Žinoma, yra nurodytos gairės kuriomis reikia vadovautis<...>“ (Vad2); „<...> daug atsakomybės skiriama mokyklų bendruomenėms.“ (Vad5).

„<...> bet yra nurodymai, kuriais vadovaujames.“ (Vad6); „Vadovaujames pareigybių aprašais“ (Vad7). Išanalizavus informantų teigimus galima daryti išvadą, kad mokykloms, jų vadovams yra galimybė patiems susidaryti pareigybių aprašus. Pasak Želvio (2003), pareigybių aprašymą sudaro: pareigybės pavadinimas; tikslai ir uždaviniai; santykių su kitais darbuotojais ir padaliniais pobūdis; darbuotojo teisės ir pareigos; einamoms pareigoms atlikti reikalingi gebėjimai; darbo efektyvumą nurodantys kriterijai. Mokyklų vadovai taiko tuos kriterijus, kurie yra pažymėti pareigybių aprašyme.

Siekiant užsibrėžto tikslo norėta sužinoti kokius informantai, kaip tautinių mažumų mokyklos vadovai, taiko atrankos kriterijus įdabinant lietuvių kalbos pedagogus. Išanalizavus ir susisteminius duomenis išskirta kategorija „Tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams“ ir 8 subkategorijos: rekomendacijos, kvalifikacinė kategorija, noras dirbti, gebėjimas būti mokytoju, supratingumas, kalbos mokėjimas, išsilavinimas, patirtis. Kategorijos, subkategorijos ir įrodantys teiginiai pateikiami 16 lentelėje.

16 lentelė. Tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams	Rekomendacijos (n=1)	„<...>atsižvelgiame į rekomendacijas<...>“ (Vad4).
	Kvalifikacinė kategorija (n=1)	„turėtų bent vyr. mokytojo kvalifikacinę kategoriją<...>“ (Vad1)
	Noras dirbti (n=5)	„<...> pakalbame apie žmogaus nuostatas dirbti, požiūrį į vaikus.“ (Vad3); „<...> noras dirbti ir tobulėti, būti atsidavusiu darbui“ (Vad5). „Noras dirbti su vaikais“ (Vad7). „<...> būtų atsidavęs darbui.“ (Vad6); noras dirbti<...>“ (Vad4);
	Gebėjimas būti mokytoju (n=1)	„<...> turėtų gebėjimą būti mokytoju, kad jis turėtų tą norą dirbti su vaikais ir jiems padėti mokytis, suprasti.“ (Vad2).
	Supratingumas (n=1)	„<...> supratingas ir suprasti, kad tautinių mažumų vaikai niekada neišmoks galvoti lietuviškai, kad jiems tai yra sunku<...>“ (Vad2)
	Kalbos mokėjimas (n=3)	<...> mokėtų *rusų kalbą, nors truputį<...>“ (Vad2) „Kad mokėtų šiek tiek *rusų kalbą.“ (Vad3). „<...> kad lietuvių kalbos mokytojas mokėtų rusų kalbą, nors minimaliai<...>“ (Vad6);

Išsilavinimas (n=3)	„<...>svarbus ir išsilavinimas<...>“ (Vad4); „<...>lietuvių kalbos filologijos bakalaurą ir pedagogo kvalifikaciją“ (Vad5); „<...>atitinkų išsilavinimas, kad turėtų pedagogo kvalifikaciją.“ (Vad6); „Tinkamas išsilavinimas.“ (Vad7)
Patirtis	„<...>nors kažkiek patirties<...>“ (Vad4); „<...> mokytojas turėtų patirties.“ (Vad6).

*Ar kitą tautinių mažumų kalbą

Išanalizavus pastebėta, kad informantai susiduria su mokytojų trūkumu. Apie šią problemą byloja informantų pasisakymai: „<...>praktiškai jokių kriterijų nereikia taikyti, nes nėra kam“ (Vad5); „<...> nelabai yra ką taikyti, visur yra mokytojų trūkumas, tad renkamės iš to kas yra, o kartais geriau nepriimti negu priimti bet ką“ (Vad4); „Tai kad nėra pasirinkimo. Bandome visais kanalais ieškoti mokytojo (nors šiek tiek žinomo žmogaus, kad turėtų rekomendacijas. Bet jei nepavyksta, tai, kas ateina, tą ir priimame.“ (Vad3). Tačiau jeigu nesusidurtų su šia problema, mokytojams keltų daug aukštesnius reikalavimus.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad lietuvių kalbos pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose vadovai taiko tokius kriterijus: atsižvelgia į rekomenacijas, vienas svarbesnių kriterijų - noras dirbti („<...>, o svarbiausia – noras dirbti ir tobulėti, nes ir pedagogas be stažo ir kvalifikacinės kategorijos galėtų su mokiniais pasiekti aukštų rezultatų.“ (Vad1)), gebėjimas būti mokytoju, supratingumas, kalbos mokėjimas, nors informantai minėjo, kad mokytoju galėtų dirbti ir nemokant ar prastai mokant, visgi vienas iš atrankos kriterijų lietuvių kalbos pedagogams yra kalbos mokėjimas: „<...>kad galėtų bendrauti su vaikais, nes daugelis vaikų prastai kalba lietuviškai.“ (Vad6); „Nes be kalbos mokėjimo, pas mus dirbti būtų be galo sunku. Kai kurie tėvai irgi nekalba lietuviškai. Atvažiuoja daug užsieniečių rusakalbių į bet kurią klasių paralelę.“ (Vad3); „Tokių vaikų mokymas yra ypatingai svarbus, nes neužtenka tik išversti žodžio į rusų kalbą, bet kad geriau įsimintų reikėtų ir jų kalbą paaiškinti.“ (Vad2). Taip pat, taikomas vienas svarbiausių atrankos kriterijų išsilavinimas bei patirtis. Informantai taip pat išskiria, kad įdarbinant lietuvių kalbos mokytoją vadovaujasi pareigybės aprašu („<...>vadovaujamės pareigybių aprašymais<...>“ (Vad3), „<...>remiuosi pareigybių aprašu<...>“ (Vad1); „<...>turime pareigybių aprašymus, kuriais vadovaujamės.“ (vad2)).

Išsiaiškinus informantų taikomus atrankos kriterijus lietuvių kalbos mokytojams darbui tautinių mažumų mokyklose, būtina išanalizuoti su kokiomis problemomis susiduria mokyklų vadovai. Išanalizavus ir susisteminius duomenis buvo išskirta kategorija „Probleminiai lietuvių kalbos pedagogų įdarbinimo aspektai“, o ši kategorija išskirta į 5 subkategorijas: mokytojų darbo kaita, psichologiniai

aspektai, gebėjimo būti mokytoju stoka, pedagogų trūkumas, amžius. Susisteminti duomenys t.y. subkategorijos ir įrodantys teiginiai pateikiami 17 lentelėje.

17 lentelė. Kategorijos „Probleminiai lietuvių kalbos pedagogų įdarbinimo aspektai“ analizė

Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Mokytojų darbo kaita (n=2)	„<...> kad mokytoją sunčiame į kursus, seminarus, dedame daug pastangų, kad jis tobulėtų, o jis po metų išeina susiradęs kitą darbą.“ (Vad1); „<...>pradirba metus ir pabėga į lietuviškas mokyklas“ (Vad3).
Psichologiniai aspektai (n=1)	„<...> mokytojas iškelia save aukščiau mokinių, per daug, paskui mokiniai nusistato prieš mokytoją. Vėliau reikia įdėti daug sunkaus darbo, kad viskas atsistotų į savo vietas. Bet kaip minėjau, čia psichologinių žinių trūkumas.“ (Vad1).
Gebėjimo būti mokytoju stoka (n=1)	„<...> būna mokytoju, kurie tiesiog negali dirbti mokytojais, na, ne jų kelias, o tai labai jaučiasi ir atsiliepia ir mokinių pasiekimuose, motyvacijoje.“(Vad2).
Pedagogų trūkumas (n=4)	„Jų tiesiog nėra.“ (Vad3); „Darbuotojų trūkumas. <...> jauno personalo nėra<...>“ (Vad4); „Trūkumas darbuotojų. Nėra iš ko rinktis“ (Vad5). „Pedagogų mažėjimas<...>“; (Vad5); „Trūksta personalo<...> (Vad7).
Amžius (n=3)	<...>amžius. Jaunimas nenori dirbti tautinių mažumų mokykloje. <...>“ (Vad5); „<...> pas mus visi mokytojai nuo 40 metų šiuo metu.“(Vad4); „<...>norėtųsi jaunų žmonių kolektyve“ (Vad7).

Kaip matyti, tautinių mažumų mokyklų vadovai įdarbinat lietuvių kalbos mokytojus susiduria su tokiomis problemomis: mokytojų darbo kaita, psichologiniai aspektai, gebėjimo būti mokytoju stoka, pedagogų trūkumas, amžius. Kaip teigia vienas informantas pedagogų trūkumas yra labai rimta problema ir net galima pavadinti „pedagogų mežiokle, nes kaip interesantas teigia „Praėjusiais metais vieną mokytoją „radome“ Vokietijoje ir mums pasisėkė, kad ji su šeima grįžo į Lietuvą. Šiomet parsiviliojome pažįstamą mokytoją iš darželio. Pradirba metus ir pabėga į „lietuviškas mokyklas“ nes per sunku, aplinka ne ta. Ne visiems patinka, švelniai tariant, kitoks mentalitetas“ (Vad3). Išanalizavus matyti, kad mokytojus randa ar juos parsivilioja. Kito intereso teigimu „Šiai dienai nors turime mokytojų pakankamai, bet bijau, kad po 10 metų (net tiek nereikės) bus labai rimta problema.“(Vad4). Svarbu suprasti, kad tautinių mažumų mokyklos yra kitokios, kitokia specifika, kitokia mokymo metodika ir kitoks vertinimas: „Mokyklos bendruomenei reikia atsižvelgti į tai, kad jų ir vertinimas turi

būti kitoks, atsižvelgiant į vaikų pastangas, norą tobulėti. Nes jeigu vaikas stengiasi, o jam nepavyksta, nes ne visi esame vienodai gabūs, prastas jo vertinimas gali padaryti didelę žalą vaiko norui stengtis ir tobulėti.“ (Vad2). Vieno informanto teiginys nudžiugino: „Senai <...> darbinę lietuvių kalbos mokytojus, sunku pasakyti. Esu patenkintas, kad kolektyvą turiu labai stiprų ir jau nemažai metų visi drauge dirbame.“ (Vad1). Vieno informanto teigimu „<...>problemų tikrai yra, bet sąlygas, kokias tik galime mokiniams sudaryti, sudarome. Tačiau trečdalis mokytojų yra virš 60, dalis virš 50 metų. Klausimas, kas juos pakeis, jei tautinių mažumų mokyklos dar gyvuos.“(Vad3). Taigi, galima daryti išvadą, kad viena didžiausių problemų yra pedagogų trūkumas.

Išanalizavus informantų nuomonę apie tai, su kokiomis problemomis susiduria išskirta, kad viena rimčiausių problemų yra pedagogų trūkumas. Norėta sužinoti ar tautinių mažumų mokykloms šiuo metu trūksta lietuvių kalbos mokytojų. Informantų klausta, kiek įstaigoje dirba lietuvių kalbos mokytojų ir ar tai yra pakankamas skaičius. Susisteminti duomenys ir tai įrodantys teiginiai pateikiami 18 lentelėje. Informanto teigimu jų vadovaujamosiose mokyklose dirba lietuvių kalbos pedagogai: „Šiuo metu dirba 8 lietuvių kalbos pedagogai, kurie turi pilną krūvį.“ (Vad1).; „8 pedagogai. Pakanka, nežinau ar galiu sakyti, bet yra pora mokytojų, kuriuos norėčiau pakeisti.“(Vad2). Paklaustas kokios šio noro piežastys informantas išvardijo, kad „Išvelgiu, kad mokytojoms trūksta noro dirbti ir tobulėti“ (Vad2).; „12 mokytojų. Visos turi didžiausius krūvius, tad trūksta.“ (Vad3); „ 9 pedagogai dirba šiuo metu, įskaitant ir mane. Trūktų vieno mokytojo tikrai, nes visi turime pakankamai didelius krūvius.“ (Vad4); „7 pedagogai <...>. Labai trūksta vieno lietuvių kalbos mokytojo. Jau kurį laiką ieškome, tikimės, kad iki rugsėjo pavyks“ (Vad5); 8 lietuvių kalbos mokytojai. Vieno trūktų, bet būtinybės nėra, sukamės iš padėties“ (Vad6); „8 mokytojai. Vieno labai trūksta“ (Vad7).

18 lentelė. Tinkamas lietuvių kalbos skaičius mokykloje

Kategorija	Subkategorija	Įrodantys teiginiai
Tinkamas lietuvių kalbos skaičius mokykloje	Pakanka (n=1)	„Pakanka<...>“ (Vad2);
	Nepakanka (n=5)	„<...>trūksta.“ (Vad3); „Trūktų vieno mokytojo tikrai, nes visi turime pakankamai didelius krūvius.“ (Vad4); „Labai trūksta vieno lietuvių kalbos mokytojo.“ (Vad5). „Vieno trūktų, bet būtinybės nėra, sukamės iš padėties“ (Vad6); „Vieno labai trūksta“ (Vad7).
	Iš dalies pakanka	„Trūkumo nėra, nors vieną gal ir reikėtų priimti, svarstau apie tokią galimybę, kad nuo rugsėjo 1 d. turėčiau vieną, labiau kaip „atsarginį“ ar „pagalbinį“, kuris esant reikalui galėtų pavaduoti ar

	(n=1)	<i>padėti.</i> “ (Vad1).
--	-------	--------------------------

Išanalizavus duomenis galima teigti, kad tautinių mažumų mokyklų vadovams trūksta lietuvių kalbos mokytojų. Vienas informantas teigia, kad mokytojų šiuo metu turi pakankamai, o kito teigimu, nors yra pakankamai, tačiau norėtų turėti mokytoją, kuris galėtų pakeisti kitus mokytojus ligos atveju ar tiesiog padėtų dirbantiems mokytojams. Pastebėta, kad septyniuose tautinių mažumų mokyklose, kurių vadovai dalyvavo tyrime, šiuo metu dirba 60 lietuvių kalbos mokytojų, informantų teigimu trūksta 7 lietuvių kalbos mokytojų vieno iš jų nėra būtinybės, bet mokyklos vadovas norėtų turėti mokytoją atsargoje ar kaip pagalbininką.

IŠVADOS

1. Norint įgyti pedagogo kvalifikaciją reikia: baigti koleginių ar universitetinių pirmosios pakopos studijų programas, kuriose įgyjamas profesinio bakalauro (kolegijoje) ar bakalauro (universitete) kvalifikacinis laipsnis ir pedagogo kvalifikacija, studijuojant pagal bet kurios kitos (ne pedagogikos) krypties universitetinių studijų programą - baigti pedagogines studijas kaip pasirenkamą gretutinės krypties studijoms prilyginamą modulį; be studijuojamos (pagrindinės) krypties bakalauro laipsnio, įgyjamas ir pedagogikos krypties bakalauro laipsnis bei pedagogo kvalifikacija. Taip pat, galima baigti pedagogikos studijų krypties laipsnio nesuteikiančią studijų programą, įgyti tik pedagogo kvalifikacija. Teigiama, kad nepriklausomai nuo pedagogų rengimo būdo, pedagoginės studijos turi užtikrinti, kad absolventas būtų sukaupęs pakankamai dalykinių žinių ir gebėjimų, išsiugdęs tinkamas vertybines nuostatas, išmanytų mokomojo dalyko arba pedagoginės specializacijos metodiką, pedagoginius reiškinius ir edukacinę veiklą, pažintų mokinio psichologiją, gebėtų įgytas žinias ir gebėjimus taikyti profesinėje veikloje ir įgytų kitų reikalingų kompetencijų. Lietuvoje ugdymo mokslo studijas aukštosiose mokyklose teikiančios įstaigos teikia 67 programas. Aukštosios mokyklos, teikiančios ugdymo mokslų pedagogikos krypties studijas Lietuvoje: Vilniaus universitetas, Klaipėdos Valstybinė kolegija, Vytauto Dižojo universitetas, Kauno kolegija, Lietuvos sporto universitetas, Šiaulių universitetas, Vilniaus kolegija, Klaipėdos universitetas, Mykolo Romerio universitetas, Marijampolės kolegija.
2. Užtikrinti lietuvių kalbos mokėjimą pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintas programas atsižvelgiant į nevienodas lietuvių gimtosios kalbos ir valstybinės lietuvių kalbos vartojimo ir mokymosi sąlygas Lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendrojoje programoje numatytiems tikslams pasiekti mokyklose tautinės mažumos kalba buvo padidintas pamokų skaičius (1,5 pamokomis per savaitę daugiau nei mokyklose lietuvių mokomąja kalba), įvestas papildomas kalbos vartojimo, rašybos ir skyrybos įtvirtinimo modulis, buvo parengta Elektroninė lietuvių kalbos ir literatūros chrestomatija 11 – 12 klasėms, mokykloms tautinės mažumos kalba skirtos lėšos lietuvių kalbos mokymo priemonėms įsigyti, mokyklos aprūpintos dabartinės lietuvių kalbos žodynais. Apibendrinant, galima teigti, kad lietuvių kalbos pedagogams, dirbantiems tautinių mažumų mokyklose išskirtinių kriterijų taikymo nereikia, svarbu, kad pedagogo išsilavinimas atitiktų reikalavimus, mokėtų kalbą, turėtų pedagogui būtinas kompetencijas bei būtų išklaušęs civilinės saugos mokymo kursą.

3. Tautinių mažumų švietimas Lietuvoje grindžiamas šiais principais: pilietinės darnos, integracijos ir solidarumo; visuomenės atvirumo ir sociokultūrinės integracijos; prioriteto asmens ir šeimos švietimo poreikių tenkinimui; Lietuvos tautų etnokultūrinės tapatybės išsaugojimo ir kultūrinio bendradarbiavimo, skatinančio bendrą Lietuvos kultūros pažangą; švietimo visuotinio prieinamumo; tautinių mažumų švietimo politikos tęstinumo; dermės su Europos Tarybos ir kitais tarptautinės teisės principais ir normomis bei pasirašytais tarpvalstybinėmis sutartimis. Tyrimo metu išryškėjo, kad didesnę darbo patirtį turintys lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose, vadovu požiūriu, turi daugiau profesinių įgūdžių bei pedagoginių žinių, o štai jauniems pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose trūksta šių žinių bei įgūdžių. Tačiau neišskiria to kaip problemos, nes įgyti galima lankant kursus, seminarus, paskaitas vyskta gerosios patirties pasidalinimas tarp kolegų, taip pat stažuojantis. Kolegos dalijasi patirtimi, idėjomis, pagalbos priemonėmis. Pedagogas dirbdamas tautinių mažumų mokykloje turi turėti visas kompetencijas, bet ypač svarbi - bedrakultūrinė ir profesinės. Turi išmanyti tautinių mažumų mokyklos dėstymo metodikas, jausti pagarbą kitakalbiams bei jų istorijai ir papročiams. Lietuvių kalbos mokytojų tautinių mažumų kultūros bei papročių žinojimas yra labai svarbus ir reikalingas, nes vaikai yra motyvuojami, jiems lengviau ir efektyviau sekasi mokytis, mokiniai sudominami. Tautinių mažumų mokyklose gali dirbti mokytojas ir nemokantis ar prastai mokantis tautinių mažumų kalbą ir net išvelgia teigiamų aspektų: mokiniai daugiau girdi lietuvių kalbą, kas yra labai svarbu visuose ugdymo centruose, bet vadovų viena iš dažniausiai taikomų kriterijų – kalbos mokėjimas.

Tautinių mažumų mokyklos bendrauja su tėvais ir atsižvelgia į jų siūlymus ir rekomendacijas, tačiau, kaip teigia informantai, dažnai nutinka taip, kad tėvai žiūri iš savo perspektyvos ir neatsižvelgia į idėjų įgyvendinimo realumą, neatkreipia dėmesio į ugdymo programas, neturint žinių apie ugdymo metodikas, kartais net neatitinka mokyklos įstatymų. Taip pat, tėvams dažnai yra svarbus ne ugdymo(si) procesas, o vaiko įvetinimas.

Teisinis tautinių mažumų mokyklų atrankos kriterijų reglamentas, vieniems yra pakankamai aiškus, kitiems nėra apibrėžtas aiškiai, o vienas respondentas nežino kriterijų ir negali atsakyti ar įstatymuose pakankamai aiškiai yra reglamentuoti atrankos kriterijai tautinių mažumų mokyklų lietuvių kalbos mokytojams.

Tyrimo metu išaiškėjo, kad lietuvių kalbos pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose vadovai taiko tokius kriterijus: atsižvelgia į rekomendacijas, vienas svarbesnių kriterijų - noras dirbti, gebėjimas būti mokytoju, supratingumas, kalbos mokėjimas, nors informantai minėjo,

kad mokytojas galėtų dirbti ir nemokantis ar prastai mokantis, visgi vienas iš atrankos kriterijų lietuvių kalbos pedagogams yra kalbos mokėjimas, informantai išskiria, kad įdarbinant lietuvių kalbos mokytoją vadovaujasi pareigybės aprašu.

Tautinių mažumų mokyklų vadovai, įdarbinant lietuvių kalbos mokytojus susiduria su tokiomis problemomis: mokytojų kaita, psichologiniai aspektai, gebėjimo būti mokytoju stoka, pedagogų trūkumas, amžius. Tautinių mažumų mokyklų vadovams trūksta lietuvių kalbos mokytojų. Pastebėta, kad septyniuose tautinių mažumų mokyklose, kurių vadovai dalyvavo tyrime, šiuo metu dirba 60 lietuvių kalbos mokytojų, informantų teigimu trūksta 7 lietuvių kalbos mokytojų, kuris vienas jų būtų atsargoje ar kaip pagalbininkas.

DISKUSIJA

Poškienės E. (2002) teigimu Literatūroje dažniausiai skiriamos dvi pagrindinės atrankos kriterijų grupės 1. *Dalykinės kompetencijos kriterijai*, kurie remiasi išsilavinimu, darbo patirtimi, dalykinėmis žiniomis, įgūdžiais, sugebėjimais, reikalingais būsimam darbui atlikti. 2. *Asmeninės savybės, sąlygojančios ir veikiančios konkretaus darbo sėkmingą atlikimą*. Bakanauskienės I. (2005) teigimu, ieškant darbuotojų, nustatant personalo atrankos kriterijus pirmiausia atsižvelgiama į formalius darbo vietos reikalavimus, tokius kaip: išsilavinimo lygis, patirtis, žinios ir įgūdžiai; asmeninės savybės lieka antrame plane. Švietimo įstaigos Lietuvoje atrankos kriterijus išskiria pareigybės apraše. Želvio R. (2003), teigimu organizacija turėtų turėti pareigybių aprašymus, o norint kad jie būtų tinkamai sudaryti, reikia remtis darbų analizės informacija. Šis dokumentas reikalingas tada, kai yra ieškoma naujų darbuotojų, nes jame surašytos kompetencijos, kurias turi atitikti kandidatas bei pats kandidatas susipažįsta su jam keliamais reikalavimais. Pareigybių aprašymą sudaro: pareigybės pavadinimas, tikslai ir uždaviniai, santykių su kitais darbuotojais ir padaliniais pobūdis, darbuotojo teisės ir pareigos, einamoms pareigoms atlikti reikalingi gebėjimai, darbo efektyvumą nurodantys kriterijai

Taip pat autorius pataria organizacijoms susidaryti idealaus darbuotojo asmenybės profilį, kurio kompetencijas norėtų matyti naujoje darbo vietoje. Taip pat šis dokumentas praverčia vykdant kandidatų atranką, nes vadovas atsižvelgia į būtinas ir pageidaujamas darbuotojo charakteristikas. Organizacijos tipas ir pobūdis lemia į asmenybės profilį įtrauktą charakteristikų rinkinį. Kaip vienas iš galimų variantų galėtų būti šis Želvio (2003) pateiktas sąrašas: fizinės / biografinės charakteristikos, išsilavinimas ir darbo patirtis, kompetencija, motyvacija, asmens savybės.

Bakanauskienės I. (2008) teigimu kai kandidatų paieška baigiama, prasideda kandidatų atranka. Kai reikia atrinkti kandidatus, kurie atitinka būsimų pareigų reikalavimus yra taikomi vieni metodai, tačiau kai reikia išsiaiškinti tinkamų kandidatų kompetencijų lygį, taikomi kiti metodai. Norint nustatyti tinkamiausią kandidatą pagal asmenines savybes, reikalingi dar kitokie metodai. Kiekvienas vadovas gali pats nustatyti atrankos kriterijus ir vertinti kandidatus.

Magistro darbe atliktas tyrimas atskleidė, kad lietuvių kalbos pedagogams darbui tautinių mažumų mokyklose vadovai taiko tokius kriterijus: atsižvelgia į rekomencijas, vienas svarbesnių kriterijų - noras dirbti, gebėjimas būti mokytoju, supratingumas, kalbos mokėjimas, nors informantai minėjo, kad mokytojas galėtų dirbti ir nemokantis ar prastai mokantis, visgi vienas iš atrankos kriterijų lietuvių kalbos pedagogams yra kalbos mokėjimas, informantai išskiria, kad įdarbinant lietuvių kalbos mokytoją vadovaujasi pareigybės aprašu. Tačiau, kaip išskiriama teorinėje dalyje, kiekvienais metais mažėjantis pedagogų skaičius vadovų taikomus atrankos kriterijus mažina, nes nėra pakankamai darbuotojų.

LITERATŪRA

1. Acquah O.E, Nancy L. Methods that matter in addressing cultural diversity with teacher candidates. *Teaching in Higher Education*. Critical Perspective. 2016
2. Alfredon G. Minorities, indigenous and tribal Peoples and Peoples: Definitions of Terms as a Matter of international law. in *Minorities, Peoples, and Self-Determination*. Boston: Kluwer law international, 2005.
3. Brubaker R. *Nationalism Reframed: Nation- hood and the National question in the New Europe*. Cambridge University Press, 1996
4. Bakanauskienė, I. (2005) *Personalo valdymo organizacijos lygmenyje metodologija ir jos taikymas*. Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Kaunas : Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
5. Bakanauskienė, I. (2008). *Personalo valdymas*. Kaunas: Morkūnas ir KO.
6. Caena, F. (2011), Literature Review. *Teachers' Core Competences: Requirements and Developments*, European Commission, Brussels. [žiūrėta: 2019 m. gruodžio 14d.]. Prieiga per internetą: < https://ec.europa.eu/assets/eac/education/experts-groups/2011-2013/teacher/teacher-competences_en.pdf>.
7. *Critical practices for anti – bias education*. 2015, [žiūrėta: 2020 m. kovo 14d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.tolerance.org/sites/default/files/general/PDA%20Critical%20Practices.pdf>>.
8. Dana, N. F., & Yendol-Hoppey, D. *The reflective educator's guide to classroom research: Learning to teach and teaching to learn through practitioner inquiry*. Corwin. 2019.
9. Dovidio J. F., Gaertner S. L., Saguy T. Commonality and the complexity of „we“: Social attitudes and social change. *Personality & Social Psychology Review*, 2009, Vol. 13 (1), p. 86-90.
10. European Commission (2017), *Preparing Teachers for Diversity: the Role of Initial Teacher Education*, Publications Office of the European Union, Luxembourg. [žiūrėta: 2019 m. spalio 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ee99b607-1db0-11e7-aeb3-01aa75ed71a1/language-en>>.
11. Lietuvos statistikos departamentas, *Gyventojai pagal tautybę, gimtąją kalbą ir tikybą*, 2013 m. kovo 15 d., [žiūrėta: 2019 m. spalio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=223122>>.
12. Khan A., Khan S., Khan M. 2017. "Communication Skills of a Teacher and Its Role in the Development of the Students' Academic Success." *Journal of Education and Practice*.

13. Kristina Šliavaitė (2012) Etninės mažumos darbo rinkoje: kalbos, pilietybės ir socialinių tinklų reikšmė (Visagino atvejis) // Etniškumo studijos. Lietuvos socialinių tyrimų centro Etninių tyrimų institutas. Vilnius. P. 103-125.
14. Kuzborska E. Teisinė tautinių mažumų padėtis Lietuvoje. Vilnius: Artprint, 2012.
15. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 31 str. 5 p., 48 str
16. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. kovo 29 d. įsakymas Nr. 506 „Dėl Kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašo tvirtinimo“.
17. LR švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymas Nr. V-774 „Dėl reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašo patvirtinimo“.
18. May, S. 2003. “Rearticulating the Case for Minority Language Rights”, *Current Issues in Language Planning* 4(2): 95–125.
19. Račkauskaitė A. Tautinės mažumos samprata: tarptautinės teisės aspektai. *Socialinių mokslų studijos*, 2010, Nr. 1(5), p. 305-320.
20. Stankevičienė E. Tautinė mažuma lauko perspektyvoje: Pierre'o Bourdieu ir Rogerio Brubakerio idėjų sandūra. *Kultūros sociologija. Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 2004, Nr. 1, p. 115-125.
21. Statkus N. Etniškumas ir nacionalizmas. Vilnius, 2003.
22. Swain, A. 2005. “Introduction: Knowledge, Identity and Power – Education Movements in the Global South”, in *Education as Social Action: Knowledge, Identity and Power*, ed. S. Ashok. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan, 1–19.
23. Vaitiekus A. Tautinių mažumų teisės Lietuvos Respublikoje // *Žmogaus teisės Lietuvoje*. V., 1996.
24. Šleivaitė K. (2015) „Mokyklos valstybine arba mažumos mokomąja kalba pasirinkimo strategijos Pietryčių Lietuvoje: tarp etniškumo išlaikymo ir socialinio mobilumo galimybių? *Filosofija. Sociologija*. 2015 T. 26. Nr.2, P. 135–145.
25. Jucevičienė, P. Liepaitė, D. (2000). *Kompetencijos sampratos erdvė*. *Socialiniai mokslai*, Nr. 1 (22).
26. Jucevičius, R., Jucevičienė, P., Janiūnaitė, B. ir Cibulskas, G. (2003). *Mokyklos strategija. Strateginio vystymo vadovas*. Kaunas: Spindulys.
27. Marzanor, J., Waters, T. ir McNulty, B., A. (2011). *Veiksminga mokyklų lyderystė*. Vilnius: Petro ofsetas.

28. Mečkauskienė, R. (2007). *Mokyklos vadovai kaitos procese*. Vilnius: Tiklis.
29. LR etninės politikos koncepcija. [žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: http://www.tmid.lt/images/source/attachments/tm_koncepcija.pdf.
30. Lietuvos respublikos švietimo įstatymas 2011 Nr. XI-1281. Vilnius [žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą:
31. Plasseraud Y. Mažumos. Tautinių ir etninių mažumų studijų įvadas. Vilnius: Apostrofa, 2006. p. 9
32. Poškienė, E. (2002). Vadovo atranka: nė žingsnio be interviu. Verslo banga. Prieiga per internetą - <http://www.verslobanga.lt/lt/patark.full/3d0df522aa599>.
33. Sergiovanni, T., J. (2005). *Vadovavimas: ką tai reiškia mokykloms?* Vilnius: Garnelis.
34. Stankevičienė, A., Lobanova, L. (2006). *Personalo vadyba organizacijos sistemoje*. Vilnius: Technika.
35. Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius: VU leidykla.
36. Geros mokyklos koncepcija (2015). Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymas, Nr. V-1308. [žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7bb11e5be7fbe3f919a1e5be>.
37. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281, Vilnius. [žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: < <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>>.
38. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, 2002 m. birželio 4 d. Nr. IX-926, Vilnius.
39. Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas, 2007 m. sausio 15 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. ISAK-54, Vilnius. žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.291726>.
40. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012 m. gegužės 30 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-899, Vilnius
41. Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, 2007 m. kovo 29 d. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. ISAK-556, Vilnius
42. Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas, 2014 m. liepos 10 d. Nr. XII1018, Vilnius
43. Council Recommendation (2019) on a comprehensive approach to the teaching and learning of languages, OJ C 189, 5.6.2019, pp. 15-22.

44. European Commission, 2018. Linguistic diversity in the European Union; the case of Regional and Minority languages. [žiūrėta: 2020 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/371430cc-f2c1-11e8-9982-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-100314188>>.
45. Tarptautinių žodžių žodynas, Vilnius, 2013, p. 428

PRIEDAI

1 Priedas

Interviu klausimai

Esu, Klaipėdos universiteto socialinių ir humanitarinių mokslų fakulteto švietimo vadybos, II kurso studentė Milda Gusaitė (darbo vadovas doc. dr. Vidimantas Raudys). Rašau magistrantūros baigiamąjį darbą, kurio tema: „Klaipėdos miesto tautinių mažumų mokyklų vadovų taikomi atrankos kriterijai lietuvių kalbos pedagogams“. Šio darbo tikslas: išanalizuoti vadovų požiūrį į lietuvių kalbos pedagogų atrankos kriterijus tautinių mažumų mokykloje. Jums pateiksiu klausimus, kurie man, kaip tyrėjui, padės pasiekti tyrimo tikslą. Teisingų ar neteisingų atsakymų nėra, man svarbi Jūsų, kaip vadovo nuomonė. Noriu pabrėžti, kad ši apklausa yra anoniminė, tad konfidencialumas garantuotas, o užtruksime apie 15 min.

1. Koks Jūsų, kaip vadovo, darbo stažas tautinių mažumų mokykloje?
 - a) Bendras darbo stažas mokykloje?
 - b) Kokia Jūsų specialybė?
 - c) Metodinė kategorija?
2. Ar, Jūsų nuomone, lietuvių kalbos pedagogai turi pakankamai profesinių įgūdžių ir pedagoginių žinių dirbti tautinių mažumų mokyklose?
 - a) Jeigu neturi pakankamai – ko, Jūsų manymu, trūktų?
 - b) Kaip, Jūsų nuomone, būtų galima patobulinti pedagogines žinias bei profesinius įgūdžius?
3. Kaip vertinate lietuvių kalbos pedagogų rengimą Lietuvoje?
 - a) Ar pakankama yra pedagogų tarpkultūrinė, daugiakultūrinė kompetencijos?
4. Kokie studijų dalykai aukštosiose mokyklose sustiprintų lietuvių kalbos pedagogų kompetenciją dirbant tautinių mažumų mokyklose?
5. Įvardinkite kokios, Jūsų nuomone, kompetencijos yra būtinos lietuvių kalbos pedagogui, kuris ruošiasi dirbti tautinių mažumų mokykloje?
 - b)
6. Kaip manote, ar svarbu lietuvių kalbos mokytojams įsigilinti į tautinių mažumų kultūrą bei papročius? Kodėl?
7. Kaip Jūs manote, jeigu lietuvių kalbos pedagogas nemokėtų arba mokėtų prastai tautinių mažumų kalbą, ar jis gebėtų išmokyti vaikus lietuvių kalbos?
8. Jūs, kaip mokyklos vadovas, ar atsižvelgiate į tėvų nuomonę apie lietuvių kalbos mokymą mokykloje?
 - a) Vyksta bendradarbiavimas su tėvais? Ar atsižvelgiate į tėvų pasiūlymus?
 - b) Ar tėvai, jūsų manymu, yra suinteresuoti, kad vaikai išmoktų lietuvių kalbą?
9. Jūsų nuomone, ar švietimo įstatymuose yra pakankamai aiškiai reglamentuoti kriterijai, kuriuos turi atitikti lietuvių kalbos mokytojai dirbantys tautinių mažumų mokyklose?
10. Kokius Jūs, kaip mokyklos vadovas, taikote atrankos kriterijus lietuvių kalbos mokytojams? Nurodykite pagrindinius kriterijus.
11. Su kokiomis problemomis susiduriate įdarbinant lietuvių kalbos pedagogus tautinių mažumų mokykloje?

12. Kiek šiuo metu Jūsų įstaigoje dirba lietuvių kalbos mokytojų? Ar tai yra pakankamas skaičius?

Dėkoju už atsakymus!

Pagarbiai

Milda Gusaitė